
MARIJA POMAGAJ IN NACIONALNO ZORENJE

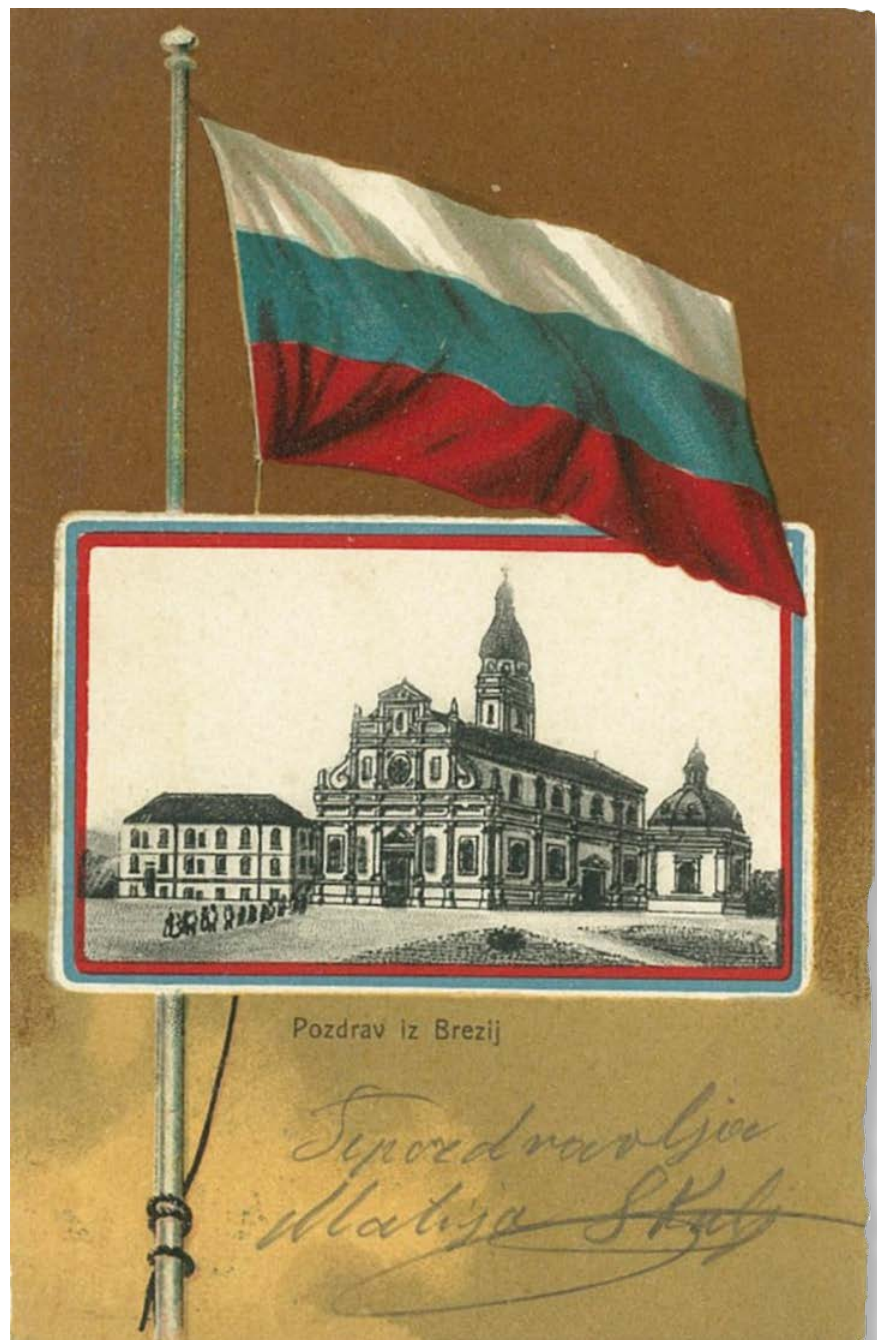
Pogled proti Triglavu

Ime Slovenija je bilo prvič natisnjeno leta 1844, slovenski nacionalni program Zedinjena Slovenija, katerega cilj je bila združitev Slovencev, je nastal leta 1848. Od začetkov nacionalnega združevanja do lastne demokratične države leta 1991 Slovenijo ločijo cesarstvo, kraljevina in trije totalitarizmi.

Kot bistven del tega nacionalnega zorenja se je od leta 1863, ko so se tam zgodile prve milostne ozdravitve, razvijalo tudi češčenje Marije Pomagaj na Brezjah kot pomemben duhovni nacionalni vzpon.

*Razglednica s slovensko tribarvnico,
poslana iz Radovljice v Lašče leta 1902.*

POSVETEV MARIJI

V prvem letu samostojnosti, leta 1992, se je slovenski narod na Brezjah posvetil Mariji. To posvetitev na praznik Marijinega vnebovzvetja z ljubljanskim nadškofom obnovljamo vsako leto. Slovenski kristjan je povabljen, da se Mariji Pomagaj posveti vsak dan.

Presveta Devica Marija!

*Ti si Jezusova mati: ti si ga pod srcem nosila,
ga rodila in z njim pod križev trpela.*

*Ti si tudi naša mati: tvoja materinska roka
nas je varovala skozi vso zgodovino.*

*Tebi izročamo sami sebe,
da bi v molitvi in pokori spreminjali svoja srca.*

*Tebi izročamo naše družine, da bi bile odprte za življenje
in bi mladim odkrivale duhovne vrednote.*

*Tebi izročamo Cerkev na Slovenskem,
da bi v zvestobi evangeliju gradila edinost.*

*Tebi izročamo slovensko domovino,
da bi napredovala v luči vere in krščanskega izročila.*

*Tebi izročamo naše rojake po svetu,
da bi ostali zvesti Bogu in svoji domovini.*

Sprejmi nas v svoje varstvo

*in nas izroči svojemu Sinu Jezusu, našemu Odrešeniku,
ki živi in kraljuje vekomaj.*

Amen.

Spominska plošča na pročelju manjše bazilike Marije Pomagaj na Brezjah in značka v počastitev 150-letnice programa Zedinjene Slovenije

Napis na spominski plošči:

V prvem letu svoje samostojnosti se je slovenski narod posvetil Božji materi Mariji. 15. 8. 1992

Slovenska škofovska konferenca
je na predlog Frančiškoviĥ bratov z Brezij
baziliko Marije Pomagaj na Brezjah
izbrala za slovensko Marijino narodno svetišĉe.

Ljubljanski nadškof-metropolit
mšgr. dr. Franc Rode
predsednik Slovenske škofovske konference

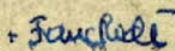
je med slovešnim bogoslužjem na praznik
Marije, svete BoŹje Matere, 1. januarja 2000

razglasil

baziliko Marije Pomagaj na Brezjah
za slovensko Marijino narodno svetišĉe.

mšgr. Metod Pirih
koprski škof

mšgr. Franc Rode
ljublanski nadškof-metropolit

Brezje, 1. januarja 2000

mšgr. Franc Kramberger
mariborski škof

2000 SLOVENSKO MARIJINO NARODNO SVETIŠĉE

Ob dvestoletnici prve kapele in ob stoletnici sedanje cerkve je Slovenska škofovska konferenca na pobudo bratov franĉiskanov z Brezij na seji 7. septembra 1999 soglasno sprejela sklep, da razglasi cerkev Marije Pomagaj na Brezjah za slovensko Marijino narodno svetišĉe. Razglasitev je bila 1. januarja 2000.

DEŽELA SVETIŠČ - MARIJINO ČEŠČENJE IN ROMANJA MED SLOVENCMI

mag Franci Petrič

Alfred Hoppe v svoji knjigi o avstrijskih božjih poteh (Des Osterreichers Wallfahrtsorte) leta 1913 opisuje tudi slovenske božje poti in pravi: »Slovenske dežele imajo neko posebnost: odlikujejo se po velikem številu svetišč po gorah. Kjerkoli narava ponudi lepo vzpetino za to, Slovenci sezidajo cerkev /.../ srčno se veselimo ljudstva, v katerem je čutiti toliko idealnega, tolikšno češčenje Boga, moč vere in v katerem je skrito toliko poezije, da si ne dela skrbi s ponižujočimi vprašanji o potrebnosti in koristnosti (zidave cerkva, op. p.), marveč edino in samo sledi visokim nagibom srca, ter si ne da miru in ne počiva, dokler ne postavi Gospodu, češčenemu in ljubljenu, kamnitega Tedeuma za že drugimi, na vrhovih svojih lepih gora, in z vsemi temi gradnjami v svoji veliki nesebičnosti noče sporočiti nič drugega kot slovesno javno izpoved: Gospod, verujem vate, upam vate, ljubim te iz vsega srca!«

Na slovenskem narodnem ozemlju imamo po nekem starejšem štetju 2850 cerkva, med njimi naj bi jih bilo 420 posvečenih Mariji. Po evidenci, ki jo je napravil leta 1983 neki študent na teološki fakulteti v Ljubljani, je bilo takrat v Sloveniji (na ozemlju sedanje države) 2329 cerkva, med temi okrog 340 Marijinih. Težko je sicer reči, ali imamo največ cerkva na posameznega prebivalca, gotovo pa smo pri vrhu v katoliškem svetu.

Zibelke vseh cerkva pri nas so tiste, posvečene Mariji. Med prvimi cerkvami, namenjenimi našim prednikom, sta namreč izpričano vsaj dve Marijini, prva na Barbani pri Ogleju na zahodu našega ozemlja in druga na severu, pri Gospe Sveti, kjer je imel sedež prvi škof med Slovenci, sv. Modest. Tudi med najstarejšimi župnijami je veliko takih, kjer je župnijska cerkev posvečena Materi Božji, npr. Cerklje na Gorenjskem, Šmarje pri Ljubljani, Leskovec pri Krškem, Turnišče v Prekmurju, Tolmin, Marija na Zilji idr. Najbrž imajo prav zgodovinarji in teologi, ki pravijo, da gre za vpliv prvih misijonarjev, irskih benediktincev in za njimi cistercijanov, ki so bili veliki častilci Božje Matere.

Na Gorenjskem (ozemlje od Preske pri Medvodah do Rateč in od Žirov do Moravč ter Zgornjega Tuhinja) je 108 župnijskih cerkva, med njimi 20 Marijinih. Med 204 podružničnimi cerkvami je

Gospa Sveta

Blejski otok

18 Marijinih, med 55 kapelami pa še 17. Vsega skupaj imamo na Gorenjskem (v cerkvenoupravni razdelitvi gre za ves t. i. gorenjski arhidiakonot, del kamniškega in ljubljanskega arhidiakonata) 108 župnij, kjer je 367 cerkva in kapel za bogoslužje, med temi je 55 Marijinih. Danes so najpomembnejše: Brezje, Šmarna gora, Homec pri Kamniku, Velesovo, Breg in Primskovo pri Kranju, Crngrob, Blejski otok, Tabor v Podbrezjah, Ljubno, Kapelica v Kropi, Lesce, Kranjska Gora in še druge. Pravijo, da je bila nekoč vsaka druga Marijina cerkev božjepotna.

Slovenci smo namreč od nekdaj radi romali. Noben zgodovinar, ki želi resno in kritično prikazati zgodovino slovenskega naroda, ne more mimo tega pojava, ki je, kot se zdi, od nekdaj živ med našim ljudstvom. Naši predniki so hodili na tuje (najbolj v Rim – Romo, ki je dal božjepotništvu pri nas ime – romanje, pa v Kelmorajn in Cahe – Köln in Aachen –, v Kompostelo in Sveto deželo). Danes ob teh obiskujemo še Lurd, Fatimo, Medžugorje, nekateri pa že hodijo tudi na druge celine (Guadalupe v Mehiki, Aparecida v Braziliji, Lujan v Argentini ...).

Božjepotni kraji tudi danes privlačijo turiste in romarje, mlade in stare, zdrave in bolne, družine in posameznike, pobožne in le radovedne pa tudi obiskovalce druge vrste: žeparje, krošnjarje in druge dobičkarje. Skupna vez vseh romanj je poživitev sveta vrednot. Tudi v Sloveniji, ki se ponaša z več kot 200 večjimi ali manjšimi romarskimi svetišči.

Kdor je na veliki šmaren obiskal katero izmed slovenskih božjih poti, se je ob tam zbranih množicah razveselil pa tudi zamislil. Že sama velikošmarenska romanja so znamenje, da naša dežela še zdaleč ni tako razkristjanjena, kakor bi jo nekateri radi prikazali.

Ptujska Gora

Romanja razodevajo značaj našega ljudstva in so obenem najboljši odgovor tistim, ki se sprašujejo, zakaj npr. slovenski narod ob reformaciji ni sprejel protestantizma, kljub vknjiženi slovenski besedi, s katero je ta nastopil, ali zakaj se ni nikoli uklonil brezbožnemu komunizmu, ki je kruto obračunal z verniki.

Romanja so ljudi vselej povezovala. Na božjih poteh so se srečevali člani različnih narodnih družin v izpovedovanju iste vere. Ob tem je prihajalo do izmenjave kulturnih in tvarnih dobrin. Slovenski človek se je tega zavedal in si romanj ni pustil vzeti niti za ceno prepovedi in kazni. Sadovi romanj so stavbe – cerkve, ki jih občudujemo. Ponašamo se z njihovo arhitekturo in razkošno opremo. Cerkev in samostani predstavljajo več kot 80 % vseh kulturnih spomenikov v slovenski državi. Večino teh je pozidal preprosti slovenski človek, ker je želel imeti Boga blizu, med svojimi domovi in polji, in ne nekje daleč nedosegljivega nad oblaki. Radoživost, ki jo kažejo baročni oltarji z angelci in svetniki, oblaki in trto, z dobrohotno smehljajočimi se ali solznimi in sočutnimi Marijinimi upodobitvami, so le delček tiste predstave, ki jo imamo Slovenci o Bogu. V zavesti lastne slabotnosti in grešnosti so si naši predniki izbrali nič koliko posrednikov svetniškega sijaja, ki naj jih zagovarjajo pri Bogu Očetu. Pa še pri njem ni zaslediti nič Lutrove, Kalvinove, Zwinglijeve ali kakšne angleške in škotske puritanske togosti in strogosti. Naše cerkve s svojimi zavetniki in zaveticami razodevajo radost verovanja, veselje nad največjim Božjim darom – življenjem, veselje nad največjo novico, da Bog človeka ljubi ... V tem pojmovanju imajo osrednje mesto Marijine besede: »Moja duša povelečuje Gospoda«. Marija, ki je stala ob Sinu v trenutkih trpljenja in doživela njegovo vstajenje, je bila sama povelečana zaradi vere. To vero izpovedujemo slovenski kristjani po naših romarskih svetiščih.

Sveta Gora

Ko torej občudujemo množico svetišč po naši deželi, ne smemo pozabiti besed, ki jih je izrekel svetniški papež Janez Pavel II. ob prvem obisku Slovenije, ko se je poslavljal od nas 19. maja 1996: »Vaša dežela, posvečena z neštetimi belimi cerkvami, kapelicami in svetimi znamenji, nam še danes govori, da tu živi ljudstvo s trdnimi krščanskimi koreninami. Mnogo vaših cerkva je posvečenih Mariji, božji Materi, ter pričajo o tem, da so Slovenci v teku svoje zgodovine hoteli povezati svoje veselje z Marijinimi radostmi in svoje trpljenje z njenimi bolečinami. V duhu romam z vami na vaša Marijina božja pota: k Mariji Pomagaj na Brezje, k Vnebovzeti na Sveto Goro in na Ptujsko Goro k Naši Gospe, ki jo kličete Kraljica Slovencev.« Prav Brezje s kronano podobo najbolj slovenske med Marijini upodobitvami so prestol te Kraljice. Naj bo tako tudi pri rodovih, ki prihajajo za nami.

Svete Višarje

BREZJANSKO* POLJE JE KOT OLTARNA MIZA V NARAVNI KATEDRALI JULIJCEV, KARAVANK, KAMNIŠKIH ALP IN JELOVICE

ZBrezjami se začne slovenska simbolna os visoke Gorenjske, ki teče preko Bleda in Bohinja do Triglava.

Poleg lepote narave odlikujejo visoko Gorenjsko delavnost in ustvarjalnost njenih ljudi. Med slovenskimi deželami je komaj kakšna, kjer bi bilo rojenih toliko ljudi, ki so oblikovali slovensko duhovno veselje.

V stotih letih sta se v isti družini v Vrbi rodila prvak slovenskih pesnikov France Prešeren in duhovni voditelj nadškof Anton Vovk. Prav tako v Vrbi je bil rojen škof Anton Janez Zlatoust Pogačar, v Begunjah Anton Bonaventura Jeglič, v Kovorju Jožef Pogačnik.

Prošt Janez Krstnik Prešeren, rojen v Hrašah, je bil ustanovitelj akademije delovnih v Ljubljani in izreden pravnik.

Prav tako je Dežela dala slovenski kulturi jezikoslovca in polihistorja Matijo Čopa, duhovnika in pisatelja Janeza Jalna ter Franca Saleškega Finžgarja.

V svetovni vrh sta s svojo glasbo in ansamblom segla brata Avsenika.

Slovensko arhitekturo in tudi Brezje sta zaznamovala Ivan Vurnik in njegova žena Helena.

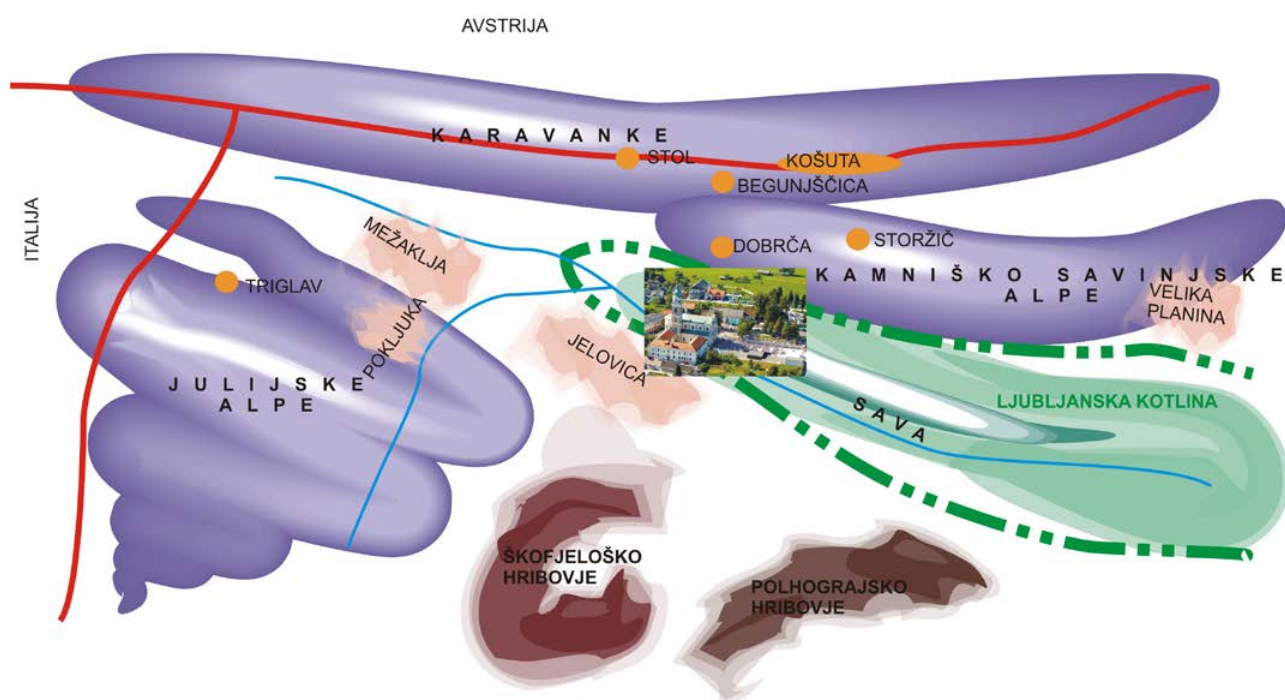
*Domačini pravijo breško polje.

GORSKI VENEC OKOLI BREZIJ

Matjaž Geršič

Če se ob obisku Marijinega svetišča na Brezjah nekoliko ustavimo še v parku pred baziliko, lahko v miru opazujemo tudi najvišje predele naše domovine. Ljubljanska kotlina je namreč nekoliko bolj odprta le proti jugovzhodu, v ostalih smereh neba pa jo obkrožajo številni vrhovi, planote in grebeni.

Naš pogled proti severu se ustavi na Karavankah, najdaljšem gorstvu v Sloveniji, ki se raztezajo od Megvarskih vrat v Avstriji do slovensko-hrvaške meje. Točno na severu je Begunjščica, nekoliko zahodno najvišji vrh Karavank, Stol (2236 m), vzhodno od Begunjščice pa greben Košute z Velikim vrhom kot najvišjim delom grebena. Južno od Karavank se nad dolino Završnice začenjajo Kamniško-Savinjske Alpe in potekajo vzporedno s Karavankami proti vzhodu. Če se ozremo severno, lahko z Brezij lepo vidimo Dobrčo, severovzhodno pa Storžič.

Južno od Brezij so hribovja nekoliko bolj oddaljena. Najbližje je kraška planota Jelovica, preprejena z mnogimi potmi, ki jih radi uporabljajo kolesarji, pohodniki in strastni gobarji. Na jugozahodu nam pogled zastira Polhograjsko hribovje, na jugovzhodu pa Škofjeloško hribovje. Obe hribovji spadata v niz vzhodnih predalpskih hribovij, ki z najvišjimi vrhovi segajo med 1000 in 1500 metri nad morjem.

Najmarkantnejši pejsaž lahko občudujemo, če se ozremo proti zahodu. Tamkaj se razprostirajo Julijske Alpe z najvišjim vrhom Triglavom, ki je z Brezij zelo lepo viden.

Brezje so ob poti proti mnogim izhodiščem za izlete v slovenske gore. Morda je to priložnost, da se nazaj grede ustavimo in Bogu zahvalimo za srečen vzpon in sestop ter se priporočimo za varstvo na naših prihodnjih gorskih turah.

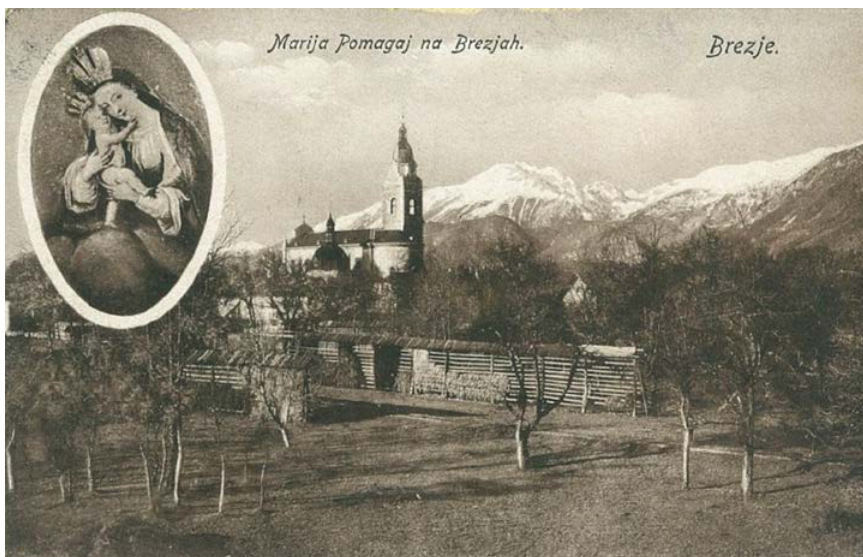

Pogled proti Julijcem s Triglavom

*Pogled proti Kamniškim Alpam
s Storžičem*

Pogled proti Karavankam s Stolom

BREZJE LEŽIJO NA GORI

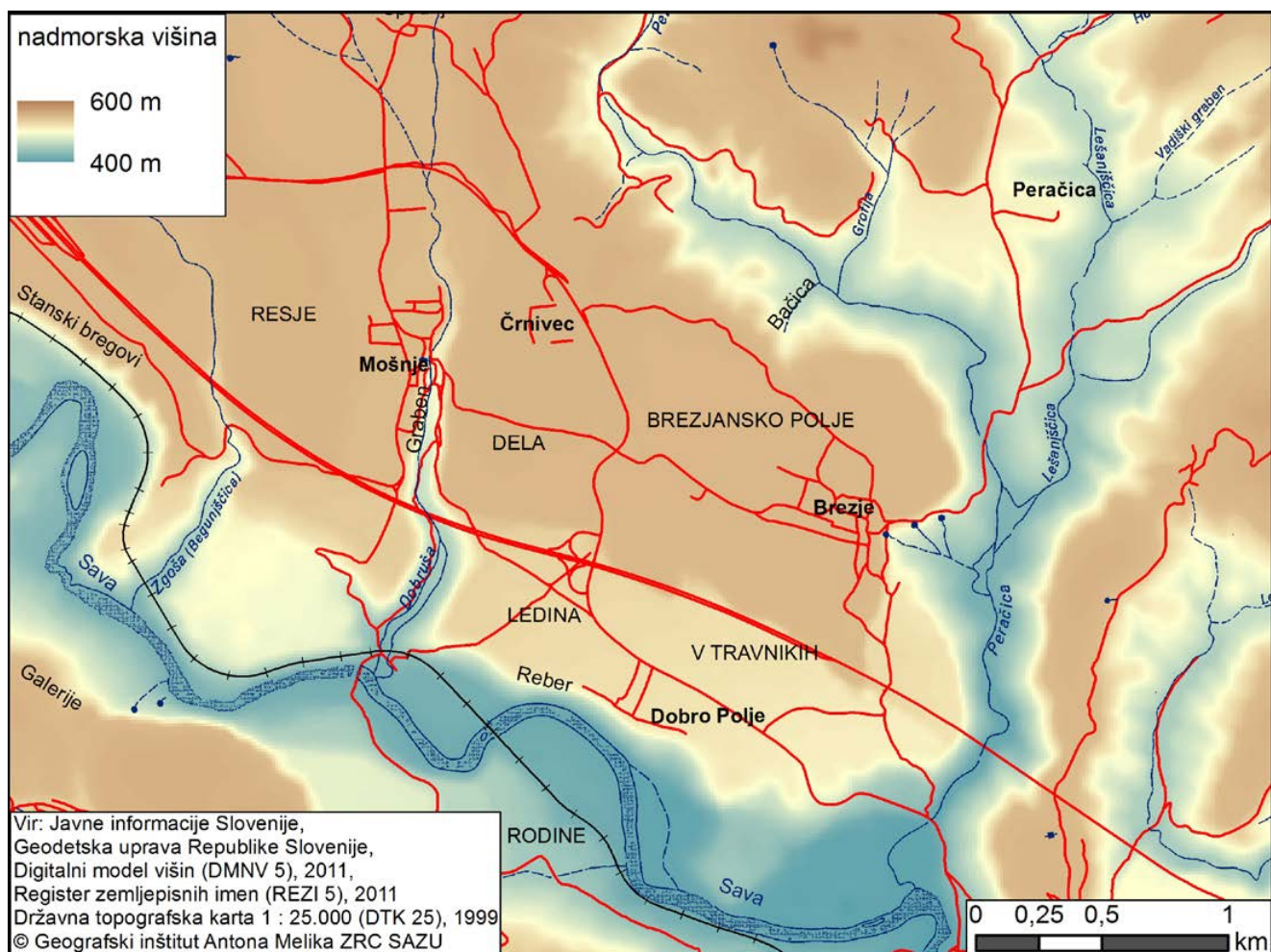
Matjaž Geršič

Božje poti, ki so se v 16. stoletju razširile najprej po italijanskih deželah, so se imenovala Sacro Monte (sveta gora). Ime nam daje slutiti, da so cerkve in kapelice, kamor so ljudje romali, stale na gričih in vzpetinah, ki so se dvigovali nad okoliško pokrajino. Tudi mnoge božje poti na slovenskem etničnem ozemlju in drugod že v imenu samem skrivajo besedo gora ali na kak drug način označujejo lego nad okoliško pokrajino (Stara Gora nad Čedadom, Sveta Gora pri Gorici, Ptujška Gora, Svete Višarje, Medžugorje, Monteserrat).

Osrednja slovenska božja pot k Mariji Pomagaj na Brezje na prvi pogled ne daje slutiti, da bi bilo potrebno za pot k baziliki premagovati klance in hoditi navkreber. Takšen vtis je nekoliko zavajajoč, posebno če gledamo s perspektive današnjega časa, saj moderne cestne povezave s pomočjo viaduktov in predorov prihranijo vožnjo navkreber ali navzdol. Kako pa je bilo v preteklosti, v časih, ko se

Pogled na Brezje s Stovca – Brezje nad savsko strugo in Otočami po Kamniških Alpami in Karavankami.

ljudje in oblastniki še niso prerekali o tem, kje bo potekala avtocesta? Tisti, ki se je odpravil na romanje na Brezje peš ali s kolesom in je prispel iz kranjske smeri, preko Posavca, se je tik pred Brezjami spustil navzdol v dolino potoka Peračica, ki ga je prečkal na nadmorski višini okoli 390 metrov. Od mostu se je moral vzpeti najprej na Dobro Polje, nato pa še na Brezjansko polje do bazilike. Pri tem je moral premagati slabih sto višinskih metrov. Nekoliko zložnejši je dostop iz vzhodne smeri, z Dežele, kjer ni takšnih višinskih razlik.

Na kratko si oglejmo, kako se je izoblikovalo površje v brezjanski okolici. Končne poteze je površje v tem delu Ljubljanske kotline dobilo v času zadnje poledenitve. Reke so v Ljubljansko kotlino odlagale debele prodnate in peščene nanose, v katere so se v medlednih dobah ponovno vrezovale in tako izoblikovale terasaste doline. Prodniki so se skupaj z manjšimi delci kasneje sprijeli v konglomerat. Brezjansko polje je ostanek nekdanje najvišje savske terase. Na vzhodu in severu je v te nanose svojo strugo vrezal potok Peračica, na jugu reka Sava, na zahodu pa potok Dobruša. Tako je Brezjansko polje z vseh strani obdano z dolinami.

Podoba Brezjanskega polja kot vzpetine nad okoliško pokrajino je lepo vidna tudi s priložene karte.

NAJSTAREJŠA POSELITEV BREZIJ IN OKOLICE

dr. Milan Sagadin

*Antična oljenka z Brezij.
Foto: Tomaž Lauko*

Gostota in sistem poselitve kateregakoli območja je rezultat naravnih danosti, družbenih razmer in preteklega dogajanja. Zato se intenzivnost poselitve nekega kraja skozi zgodovino vedno spreminja – kot se pač spreminja kateri od odločujočih dejavnikov. Plodno Brezjansko polje, ki se je razvilo na rečno-lede niški terasi med globoko vrezanima dolinama Peračice na vzhodu in Dobruše na zahodu, je sicer dovolj ugodno za razvoj poljedelstva, vendar – odmaknjeno od glavnih prometnih tokov – nikoli ni razvilo večjega naselitvenega centra. Glavna prometna pot je sledeč reki Savi iskala prehodov preko Karavank na Koroško in dalje v severno Italijo. Kaže, da je nadzor nad njo dajal pomen najstarejši naselbini v okolici Brezij – gradišču iz obdobja stare železne dobe (7. do 5. stol. pr. Kr.) na Ljubnem. Naselbina je obsegala izravnani vrh grebena med Peračico in Lešnico, naravno zavarovanost so prebivalci okrepili še z obrambnimi nasipi, ki se danes kažejo kot izrazite ježe, s katerimi je obdan vrh. Kot kažejo najdbe keramičnega posodja ob cerkvi, se je naselbina (tako kot danes) širila še po prisojnem vzhodnem pobočju. Skrajni južni podaljšek grebena je ločen od celote z umetno izkopanim jarkom (danes v njem stoji stavba Ljubno št. 54). Na tem izpostavljenem rtu je med obdelovano zemljo opaziti odlomke rimskih opek, sluti pa se tudi obris pravokotne stavbe. Značilno je tudi ledinsko ime Na tabru. Verjetno gre za ostanke antičnega stolpa, ki je pol tisočletja po zatonu prazgodovinske naselbine prevzel njeno vlogo nadzora nad komunikacijo ob Savi. Sledovi rimske poselitve so bili odkriti tudi v obliki grobov, ki so jih izkopali ob gradnji vodovodnega zbiralnika nad vasjo in ki sodijo nekako v 2. ali 3. stol. po Kr. Prazgodovinsko poselitev Brezjanskega polja dokumentira tudi skupina gomil (vidnih je še devet), razvrščenih na gozdnatem robu, kjer se stara cesta iz Črničca spusti v Mošnje. Znani ljubitelj starin Jernej Pečnik poroča o petnajstih gomilah na tem mestu, leta 1886 je razkopal tri in našel v njih žgane antične grobove (ANSI, 165). Vendar pa so bile v zadnji od teh gomil, ki je bila poškodovana ob kopanju vodovoda leta 1977, najdbe, značilne za moške grobove stare železne dobe – železna tulasta sekira, dve sulici in nož. Ni jasno, kateri naselbini pripadajo ti grobovi. Najbližja

znana naselbina iz tega obdobja je Batranca pri Predtrgu, ki pa je že preveč oddaljena. Verjetno bo čas razjasnil to vprašanje.

Sicer pa je rimska poselitev pustila pečat tudi v samih Brezjah. Na skrajnem južnem robu vasi so pri kopanju temeljev za hišo Milana Eržena odkrili žgane grobove, v njih pa značilne rimske oljenke (2. do 3. stol. po Kr.), več lončenih posod, obilo oglja in sežganih kosti – ostankov pogrebne grmade. Tudi za te grobove še pogrešamo pripadajočo naselbino.

Če vplivni krog Brezij razširimo do Mošenj, najdemo tam nekoliko zunaj vasi proti Savi najmočnejšo sled rimske poselitve v obliki ostankov rimske podeželske vile (ville rustice), ki je nastala v začetku 1. stol. po Kr. in ki je bila odkrita ob gradnji avtoceste. Najdba je potrdila ljudsko izročilo, po katerem naj bi na tej lokaciji nekdanj stal samostan. Kompleks je v smeri V–Z meril 120 m, velikost v smeri S–J pa ni znana, ker jo je deloma uničila avtocesta, na območju zunaj avtocestnega telesa pa ni bilo raziskav. Glede na primerjave lahko računamo, da je bil celoten kompleks velik približno 120 x 100 m. Tovrstne vile so bile samozadostne gospodarske enote, ki so združevale bivalne prostore, skladišča, delavnice in predelovalne obrate. Skozi obzidan areal vile v Mošnjah je vodila cesta, njen nasip je moč slediti tudi še zahodno od nje. Ni izključeno, da je vila opravljala tudi vlogo obcestne preprežne postaje, še posebej, če upoštevamo tezo, da je ime Mošnje izpeljano iz rimskega naziva za take postaje (mansio). Z notranje strani se je na obzidje naslanjalo več gospodarskih prostorov, najbolj ohranjen je ravno najbolj luksuzen del s termami. Te so bile kot običajno razdeljene na vroči, hladni in mrzli del, opremljene s talnim in stenskim gretjem (hipokavst), okrašene z mozaiki in freskami. Veliko stavbnih elementov je bilo zgrajenih iz perachiškega tufa, kar kaže, da je bil znameniti kamnolom v Peračici v uporabi že v rimskem času. Del kompleksa vile je že na ogled, najlepši del pa še čaka na čase, ko se bo tudi za kulturno dediščino našlo kaj denarja in bo nad ohranjenim delom vile v Mošnjah zgrajena streha.

Mošnje tudi sicer hranijo sledove stare naselitve – v vasi je bil najden bizantinski zlatnik (cesarja Justinijana, kovan med leti 518 in 522), ob cerkvi sv. Andreja pa je bilo odkrito staroslovansko grobišče iz 9.–10. stol. po Kr.

Staroslovanska naselitev je vzpostavila poselitveno sliko, kakršna se je z razširitvami ohranila do danes. Tako so bili ob predhodnih raziskavah avtocestnih tras leta 2006 odkriti ostanki staroslovanske naselbine vzhodno od Dobrega Polja, na samem robu terase nad Peračico (ledinsko ime Na dolinje ali tudi V travnikih). Staroslovanske naselbine v Sloveniji so izjemno redke – delno zato, ker so jih prekri- le sodobne vasi, delno pa zato, ker so njihovi sledovi tako skromni. Zaradi obsežne zamenjave prebivalstva v zgodnjem srednjem veku rimskih gradbenih tehnik ni nihče več obvladal, stavbe so bile gra- jene na povsem prazgodovinski način: med vertikalnimi, v zemljo

Mošnje – rimska vila med izkopavanji, delno jo že prekriva nasip avtoceste.

Foto: Primož Hanc

Dobro Polje – sledovi staroslovanske naselbine. Foto Milan Sagadin

*Predmeti, najdeni v rimski vili
v Mošnjah.*

Foto: Aleš Ogorelec

zabitimi koli je bil vejnati preplet, premazan z ilovico. Streha je bila bržkone slamnata. Če je hiša pogorela, se je ilovica na stenah spekla in ohranila v kosih, v katerih še opazimo odtise vej. Sicer pa od take stavbe ostanejo zgolj lise na tistih mestih, kjer so bili pokončni koli zabiti v tla (t. i. stojke). Odlomki keramičnega posodja, najdenega med stojkami pri Dobrem Polju, nam omogočajo, da naselbino datiramo v zgodnji srednji vek (9.–10. stol. po Kr.).

Sledovi staroslovanske poselitve pa so bili najdeni tudi v sami vasi Brezje. Pred gospodarskim poslopjem hiše št. 55 so bili leta 1991 najdeni ostanki skeleta, ki je imel med nogami keramični lonček, ob straneh lobanje pa bronaste obročke. Žal najditelj ni ohranil ne lončka in ne obročkov, po opisu sodeč pa je to značilen inventar staroslovanskega groba. Glede na lonček v grobu lahko tudi sklepamo, da gre za starejšo fazo staroslovanske naselitve, verjetno smemo grob datirati v 8. stol. po Kr. Lokacija groba (ki prav gotovo ni bil osamljen, pač pa gre za del grobišča) je zelo značilna – na prisojnem robu, nedaleč od naselbine. Naselbino je treba iskati nekje na področju starega jedra vasi Brezje.

BREZJE IN BREZJANI

Mag. Marjana Žibert

Leta 1914 je pater Henrik Damiš zapisal takole: »Vlak se ustavi. Vozni listek ti veleva, da izstopiš. Na postaji Otoče te sicer vabi voznik, da sedeš na voz, ali namenil si se, da greš pol ure peš. Pot te pelje v smeri nasproti otoške cerkve, plačaš mostnino čez bistro Savo in potujoč po državni cesti na obeh straneh šibkega drevja, jo zaviješ pri drugem mostu čez ozko Peračico po bližnjici skozi goščo navkreber. Na majhni ravnini se nekoliko oddahneš, in ko si se med gozdnim drevjem kvišku povzpel, se ti zdajci odpre razgled po širni pokrajini ... Oh, polno lepih gorá, vzdihneš, in ko kreneš čez srednjo ravnino, dospeš med žvrgolenjem ptičkov preko nekoliko stopnic na zgornjo polico ... Kako vse poganja, raste, cvete! Rodovitno polje, zeleni travniki, sadonosno drevje ti vzbujajo občudovanje. Pa vzdigneš glavo. Glej! Par sto korakov od tebe leži na ravnini (485 m) čedna gorenjska vas Brezje z romarsko cerkvijo Marije Pomagaj, katero obiskujejo vsako leto tisoči in tisoči.«

Romanje na Brezje, s konjsko vprego, z vlakom ali peš, je ostajalo nepozabno doživetje. Otrokom in tudi odraslim je v tistih časih predstavljalo pravo potovanje. Nekateri so se na Brezje vračali vsako leto. Starejši so se romanj vedno radi spominjali, še posebej, ko so jim pojemale telesne moči.

Sto let kasneje se na koncu vasi Posavec še vedno lahko povzpnete po gozdni stezi navzgor. Za utrujene noge, ki so lahko več deset kilometrov zabijale v asfalt, je to olajšanje. Ptičje petje se ne sliši, preglasil ga je zvok drvečih avtomobilov na avtocesti. Na ravnini pred vasjo ostaja čudovit pogled na gorenjske gore. Asfaltna cesta nas med travniki in njivami pripelje do prvih hiš in kaj kmalu do našega cilja.

Srednji vek je od 11. do 15. stoletja izoblikoval gorenjsko pokrajino, njeno gospodarsko in družbeno strukturo, ki se je ohranila več stoletij. Nastale so vasi z imeni, ki jih poznamo še danes. V tem času so jih tudi prvič zapisali v listine. Dragocene niso le prve omembe vasi, ampak tudi vpisi takratnih kmetij v urbarje. Večina med njimi se je skozi stoletja ohranila do danes, kar nam dokazujejo hišna imena in priimki.

Kmetije po vaseh so vse do sredine 19. stoletja pripadale zemljiškim gospostvom. Kot prvi so leta 973 prišli v Škofjo Loko in okolico freisinški škofje, po letu 1000 pa so si obsežno zemljiško gospostvo na Gorenjskem s središčem na Bledu ustvarili briksenški škofje. Henrik Damiš je zapisal, da so Brezje po letu 1050 najverjetneje pripadale Briksenškim. Škof Altvin in njegov namestnik Karling naj bi na Brezjah prejela nekaj orne zemlje. Zanesljivo pa nam pisni viri dokazujejo, da so v sredini 14. stoletja Brezje spadale pod Ortenburžane, ki so ob koncu 12. stoletja postali zemljiški gosposdje na Radovljiški ravnini. Da bi povečali dohodke od kmečkih zemljišč, so Ortenburžani na redko naseljeni in z gozdovi prekriti zemlji naseljevali kmete iz sosednjih dežel. Leta 1350, ko se Brezje omenjajo v pisnih virih z nemškim imenom Deutsch Birkendorf, so tu že živeli nemški kolonisti iz zgornje Koroške. Prišleki so se spojili s slovenskim prebivalstvom, ki so prvi dali kraju ime in mu nova nemška označba ni mogla zatajiti izvora. Novi naseljenci so dobili kos zemljišča v obliki dolge proge, ki so jo morali izkrčiti. Zato so bili sprva oproščeni dajatev. V skupni uporabi so imeli pašnike in gozd. Ob glavni vaški poti so postavili kmečke hiše, ki so bile lesene

in pritlične. Na stanovanjski del se je navezovalo gospodarsko poslopje. Skozi stoletja je les zamenjal kamen, nekatere hiše pa so se razširile v nadstropje.

Ortenburžani so bili stara koroška grofovska rodbina, ki je imela svoje prednike že za časa Karantanije, v 8. stoletju. V začetku 12. stoletja so dobili v fevd grad Ortenburg pri Spittalu na zahodnem Koroškem. Svojo posest so širili na Gorenjsko in v naslednjih dveh stoletjih postali ena najmočnejših plemiških rodbin na Koroškem in Kranjskem. Na Gorenjskem so svojo posest upravljali z gradu Kamen pri Begunjah, z Waldenberga pri Radovljici, ki je znan kot Lipniški ali Pusti grad, z Wartenberga pri Kranju, ki so ga morali opustiti zaradi stalnih nesoglasij s freisinškimi škofi. Svoje oskrbnike in ministeriale so imeli tudi v Radovljici ter na gradovih Podvin in Grimšče. Posest so imeli tudi v okolici Kranja, ki je bila združena v t. i. urada Primskovo in Naklo in v okolici Medvod, kjer so imeli v lasti grad Goričane. Ob koncu 14. stoletja so bili Ortenburžani na vrhuncu svoje moči, ki je temeljila tudi na železarstvu, ki je bilo na Gorenjskem pomembna gospodarska dejavnost. Leta 1418 je umrl Friderik III. Ortenburški. Posest so podedovali Celjski. Zadnji

Celjan, Ulrik II., je imel v lasti Brezje in okoliške vasi le dve leti. Ko je bil leta 1456 umorjen, so posest prevzeli Habsburžani. Leta 1616 so radovljiško gospostvo prodali plemiški družini Thurn-Valsassina. Njim so pripadle tudi kmetije na Brezjah. Ostale kmetije so si razdelili blejsko gospostvo, podvinski gospodje, gospodje z gradu Kamen in župnija Mošnje.

Brezjani so morali svojim zemljiškim gospodom oddajati dajatve in opravljati tlako. Gruntarji so morali za potrebe radovljiške graščine med drugim pokositi in sušiti seno, ga zvoziti na grajsko pristavo in spraviti v skedenj. Opoldne so grajski kmetom pripravili kosilo – mesno juho, zelje, kruh in pijačo. Živina pa je dobila seno. Kmetje so sodelovali tudi pri spravilu prosa z grajskih njiv. Vsi kmetje so morali voziti bukova in smrekova drva, za kar so dobili nekaj denarja. Občasno so morali opraviti tudi prevoz na daljšo razdaljo, na primer v Ljubljano. Za mošenjsko župnijo so Brezjani oddajali dajatve v denarju, v predpustu pa so morali oddati kokoš in dvajset jajc. Na župnijskih posestvih so morali delati en dan spomladi in jeseni. Dvajset dni so pleli, štiri dni spravljali seno in dva dni želi. Ob žetvi so morali župniji nameniti še nekaj žita, običajno vsak tretji snop.

Njive in travniki na brezjanski ravnini so bili zelo rodovitni. V sredini 18. stoletja so sejali več ozimnega kot jarega žita. Pridelali so več rži kot pšenice, po žetvi ozimnega žita pa so v strnišče posejali še ajdo. Sejali so tudi nekaj prosa in ovsu ter lan. Izdelano predivo je komaj zadoščalo za lastne potrebe, zato so ga tudi kupovali. Brezjanom je primanjkovalo pašnikov za živino, zato so jih kupili v bližini Leš, pasli pa so tudi na Kofcah.

V prvi polovici 19. stoletja so med poljščinami še vedno prevladovala žita. Postopno so začeli uvajati krompir in koruzo, nad katerima ljudje niso bili navdušeni, saj je zahtevalo veliko dela. Povsem drugače je bilo z deteljo. Gorenjska je po pridelku vodila pred ostalimi pokrajinami Kranjske. Katastrska občina Brezje je bila poleg Ribnega in Želeč tista, kjer so pridelali največ detelje. Detelja je omogočala hlevsko živinorejo, njeno seme pa se je tudi dobro prodajalo.

Vas Brezje s podružnično cerkvijo sv. Vida spada v župnijo Mošnje. Tu so Brezjane krščevali, jih poročali in spremljali k večnemu počitku. Vse to nam dokumentirajo krstne, poročne in mrliške matične knjige, ki so jih kot prvi v radovljiški dekaniji začeli pisati leta 1609. V Nadškofijskem arhivu v Ljubljani so se ohranile tudi knjige družin (Status animarum 1781–1886), ki nam povedo tudi marsikaj o brezjanskih družinah v sredini 19. stoletja. Kje pa so stale njihove hiše in gospodarska poslopja, kje so bile njihove njive, travniki in gozdovi, pa nam dokumentira Franciscejski kataster. Njegovim popisovalcem pa se je pomotoma zapisalo, da je brezjanski zavetnik sv. Mihael, kar vsi razpoložljivi pisni viri zanikajo.

V sredini 19. stoletja je na Brezjah živel šestdeset družin.

Domače ime	Priimek	Stan
1. Šimen	Zupan	kajžar
2. Fehter	Janc-Brejc	kajžar
3. Ječar	Luzar-Ankerst	mlinar
5. Tonček	Wogler	gruntar
6. Jeglič	Jeglič	gruntar
7. Stojan	Bešter	kajžar
8. Repnik	Janša	kajžar
9. Bobek	Babič	gruntar
10. Mlačnik	Toman	kajžar
11. Jurčik	Golmajer	kajžar
12. Brelh	Janša	kajžar
13. Tavček	Vešter	2/3 gruntar
14. Ožbel	Ausenik	kajžar
15. Hribar	Šivitz	½ gruntar
16. Kramar	Resman	½ gruntar
17. Mateužovc	Kresal	kajžar
18. Begš	Balog	½ gruntar
19. Maček	Podnar	gruntar
20. Kusaja	Triplot-Plemelj	gruntar
21. Šlevnik	Bajželj	1/3 gruntar
22. Pernuš	Ankerst	gruntar
23. Gruben	Kleindinst	gruntar
24. Tominc	Seflich	gruntar
25. Jeras	Šivitz	gruntar
26. Bevar	Jurgele	1/3 gruntar
27. Milček	Jurgele	½ gruntar
28. Grilc	Grilc	gruntar
29. Jernaič	Janša	½ gruntar
30. Fajfar	Ažman-Valjavec-Rant	1/3 gruntar
31. Podgorc	Cvenkelj	1/3 gruntar

Domače ime	Priimek	Stan
32. Ferjan	Vovk	gruntar
33. Anđel	Kleindinst	1/3 gruntar
34. Kajžnik	Ažman	¼ gruntar
35. Prinček	Rozman	¼ gruntar
36. Jeras	Jesenko	1/3 gruntar
37. Kožar	Miklavčič-Potočnik	1/3 gruntar
38.		
39. Tonej	Podnar	½ gruntar
40.		
41. Markeč	Žvenkelh	½ gruntar
42. Kafrec	Prešeren	½ gruntar
43. Reš	Reš	gruntar
44. Kranc	Kvasel	½ gruntar
45. Dermnek	Potočnik	½ gruntar
46. Žgajnar	Ažman	½ gruntar
47. Markot	Kocjančič	gruntar
48. Rovtar	Smolej	kajža
49. Kožar	Weber	kajža
50. Kovač	Kleindinst	½ gruntar
51. Martinovc	Zotel	½ gruntar
52. Rotar	Pretnar	½ gruntar
53. Gobčeh	Šivic	½ gruntar
54. Tavčar	Cvenkelj	gruntar
55. Korn	Ažman	gruntar
56. Janžek	Prešeren-Gabrijelčič	½ gruntar
57. Mežnar	Miklavčič-Resman	mežnarija
58. Muškoviter	Murnik	½ gruntar
59. Okorn		kajža
60. nova hiša	Cotel-Ahačič-Baloh	
61. Finžgar	Finžgar	

ZELENI KAMEN IN KOCIJANČIČI

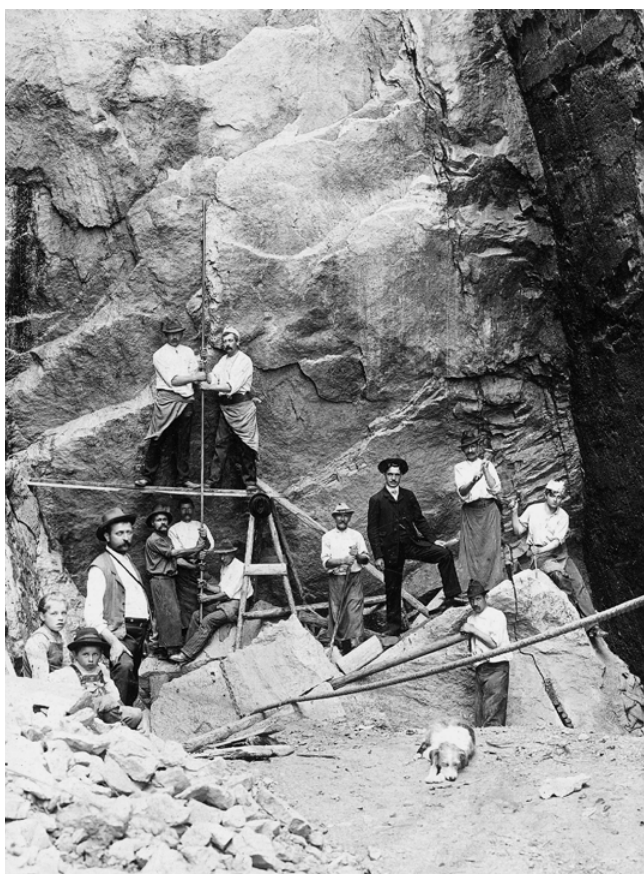
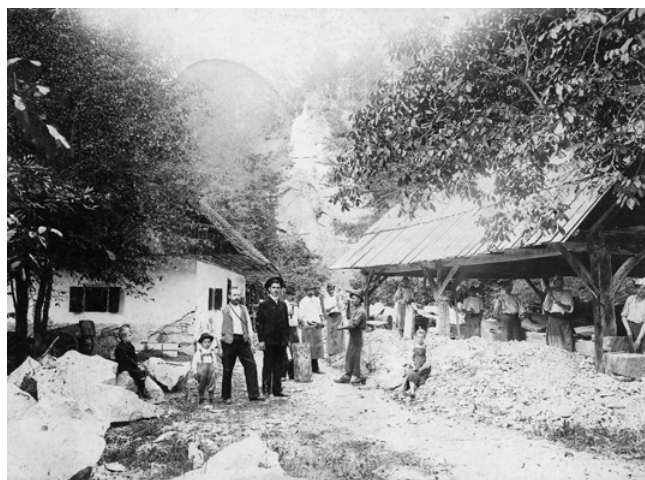
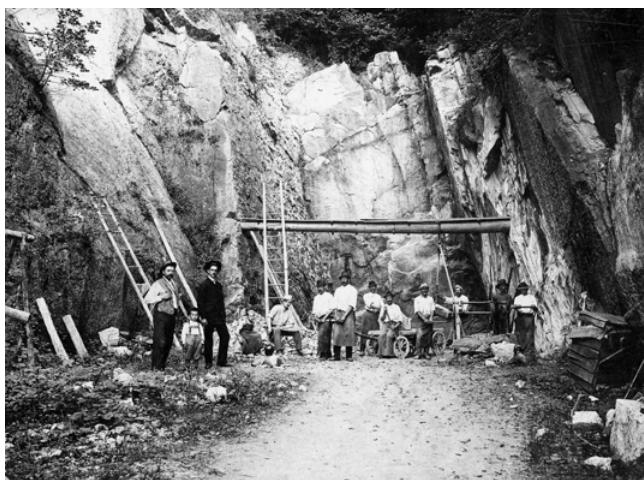
Kamnolom vulkanskega tufa ob Peračici, iz katerega so nastajali stavbne prvine, ki so zaznamovale podobo gorenjske pokrajine, je kulturna zgodovinska posebnost, katere pomen je poudaril zlasti dr. Cene Avguštin:

»Nekdanjo leseno arhitekturo je od poznega 17, predvsem pa 18. stoletja dalje začela v vedno večji meri zamenjevati zidana in nadstropna kmečka hiša. Z njo je zraslo tudi zanimanje za dekorativne arhitekturne in slikarske sestavine hiše, med katere sodijo kamniti portali in okenski okvirji, slike na fasadi in drugi drobni gradbeni členi. Prav v tem času seže vpliv Kocijančičeve kamnoseške dejavnosti na Črnicu ki je doslej izpolnjevala predvsem naročila graščinskih in cerkvenih krogov, tudi na vas. Proti koncu 18. stoletja se že srečamo s prvimi Kocijančičevimi portali na Brezjah. V prvi polovici 19. stoletja jim sledijo v bližnjih Nošah in na Črnicu številni drugi, tudi taki s figuralnimi motivi na temenskem kamnu. Dejavnost Kocijančičeve delavnice spremljamo prav do začetkov našega stoletja, ko se začno uveljavljati drugačne oblike gradnje in arhitekturne dekoracije.

Kocijančičeva delavnica je v kamnolomu zelenega kamna t. i. vulkanskega tufa v dolini Peračice in v delavnici na Črnicu zaposlovala številne domačine. Pravijo, da je imela vsaka hiša na Brezjah, v Nošah, na Črnicu in v drugih bližnjih vaseh svojega kamnoseka. Največkrat so bili kamnoseški delavci kajžarski sinovi, ki so tudi domačo hišo obogatili s kamnitimi portali in okvirji oken. Odtod značilno nesorazmerje med bolj ali manj skromno arhitekturo njihovih domov in bogastvom kamnoseškega okrasja na njih. V oblikah teh portalov se kažejo značilnost ljudskega umetnostnega snovanja, kar jih loči od izdelkov, ki so nastajali v mojstrovni delavnici na Črnicu in ki so se vsaj okvirno podrejali stilnim normam časa. Pomembnosti Kocijančičeve delavnice ne samo za brezjanski, temveč za ves gorenjski in, če hočemo, tudi za naš nacionalni prostor, se premalo zavedamo. Po rodu s Primorskega so Kocijančiči že v prvi polovici 17. stoletja prinesli na Gorenjsko tradicionalne oblikovne vplive italijanske renesančne umetnosti, v času, ko je npr. v radovljiškem kamnoseštvu še vedno prevladovala gotska tradicija. Kamnita gradnja hiš, spočetka vsaj pritličij je delavnici odprla pot na gorenjsko podeželje, v Bohinj, Zgornjesavsko dolino, do kranjskih in kamniških meja, s posameznimi izdelki pa je segla tudi na Koroško. Bila je ena najbolj razvejenih in za arhitekturno podobo Gorenjske najbolj pomembnih kamnoseških delavnic, ki jih poznamo. Čeprav nemalokrat naslonjeni na nekdanjo zelo razširjeno grafično

predloge, so Kocijančiči v svojih izdelkih ohranjali lastno oblikovno zamisel in tako ustvarili poseben, izredno raznolik tip kamnoseškega izdelka, ki se s pripadajočo arhitekturo povezuje v zgledno celoto.«

MILOSTNI DOGODKI

Za dogajanje po prvi milostni ozdravitvi na Brezjah leta 1863 so bile značilne številne milostne ozdravitve. Votivne podobe so posledica dogodkov, ki zaznamujejo življenje darovalcev. Večina jih je posvečena rešitvi v bolezni ali nesreči. Pričajo o zvestobi romarjev v veri, saj so mnogi dolga leta romali na Brezje. Poseben primer pa so romarji, ki prinesejo votiv šele dolga leta po milostnem dogodku.

Ko so junija 1910 prešteli dokaze, ki so jih pustili romarji po ozdravitvah na Brezjah, so našli 242 bergel, 293 votivnih podob z natančnimi podatki in 188 slik z vsaj nakazanimi prejetimi milostmi. Čeprav je nekaj milostnih ozdravitev natančno opisanih, pa do resnejše medicinske preiskave ozdravitev ni prišlo. Bergel in drugih ortopedskih pripomočkov v brezjanski votivni zbirki ni več. Še uporabne so dali med prvo svetovno vojno za vojsko. Niso se ohranili tudi številni drugi votivi.

Nove votive so prinašali tudi med prvo in drugo svetovno vojno. Leta 1935 so ocenjevali, da romarji letno darujejo 60 do 80 podob. Takrat so »jih našli 977. 21 različnih velikosti jih visi v zakristiji, 167 večje oblike v cerkvi po stranskih kapelah, 177 na stenah pred milostno kapelo, 525 okrog kapele pod kupolo, 87 pa v notranjščini kapelice. Te so vse manjše oblike. Poleg tega je še 11 marmornatih votivnih plošč, vzidanih v steno.«

Danes je bogastvo romarskih daril, posvetil, nagovorov Mariji neizmerno bogatejše.

Na mrežah okoli kapelice Marije Pomagaj in pri dveh stranskih oltarjih je razstavljenih več kot 600 votivov, a romarji prinašajo nove in nove.

Vklesanih votivnih zapisov je danes okoli kapelice Marije Pomagaj več kot 230.

Posebne zdravniške in druge dokumentacije, pričevanj in izpovedi o milostnih ozdravitvah in drugih milostih, za katere se romarji zahvaljujejo pred Marijo, nimamo zbranih.

Milostni dogodki pa niso zapisani samo na votivnih podobah. Še več jih je zapisanih v romarskih knjigah, na fotografijah, razglednicah, podobnicah, pismih in drugih sporočilih, ki jih romarji puščajo pri oltarju Marije Pomagaj.

Dne 22. septembra 1863 je bila ozdravljena Mica Tavčar iz Begunj.

Marija T.) tukej sem bila uslišana pri tebi O Marija 22. dan Kimovca (MDCCCLXIII) 1863. leta! Češena si Hči Očeta Nebeškiga Češena si Mati sina Božjiga, Češena si Nevesta svetiga Duha. Češena si Nebes in zemlje ti Kraljica, bodi naša zdej in večna pomočnica!

1863 BREZJE SO POSTALE OSREDNJE SLOVENSKO ROMARSKO SREDIŠČE PO PRVIH MILOSTNIH OZDRAVITVAH

Dne 22. septembra 1863 je bila naglo ozdravljena Mica Tavčar iz Begunj.

Marija Tavčar je bila rojena 28. februarja 1846 v Begunjah na Gorenjskem. Ob nenadnem velikem požaru se je tako prestrašila, da ji je ostala božjast za žalosten spomin. Vila jo je, da so ji kosti pokale. Dvanajst tednov je bila priklenjena na posteljo. Desna noga v kolenu se ji je popolnoma sključila. Sključena, trda in od kolena navzdol mrtva je ostala tudi potem, ko je vstala. Brez bergel ni mogla hoditi. Posvetovala se je z raznimi zdravniki. Preteklo je šestnajst tednov, ali noga ni bila boljša.

Potem se je deklici dvakrat zapored sanjalo, da je šla k Mariji Pomagaj na Brezje po berglah, odtod pa brez bergel.

Po svetem Mateju tisti dan, to je 22. kimovca leta 1863, se je res napotila na Brezje. Močno upajoča je prilezla v kapelico Matere božje. Bila je ravno sv. maša. Pristrčno je molila, da bi se sanje uresničile. Med povzdigovanjem je naenkrat začutila, da je noga zopet gibčna. Na mah je postala skrajšana noga enako dolga z drugo. Vsa vesela se je dvignila.

V hvaležen spomin je pustila bergle v kapelici Matere božje, sama pa je hitela vsa srečna domov pravit, kaj se je zgodilo. V kapelici visi podoba s podpisom Marija T. »Tukaj sem bila uslišana.«

Priče za to so: Jakob Mrak, kaplan mošenjski, Blaž Muhovec, kaplan begunjski in dijak Anton Jeglič, sedanji knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič. Bolezen se ni nikdar povrnila. Piscu te zgodbe je osebno pripovedovala svoje ozdravljenje. Še dandanes hodi peš vsak dan kot potovka v Radovljico.

To je bilo prvo znano milostno ozdravljenje na Brezjah. Po njem je Marija opozorila kristjane, da bo odslej tu milosti delila ter jih povabila, da se v potrebah zaupljivo obračajo semkaj. Sleherni zaupljivosti je odmerila plačilo.

(Umrla 21. maja 1931, v Begunjah, stara 85 let. Poročena se je pisala Lusik. –Prim. »Slovenec« 23. maja 1931.)

Mica Janc je bila rojena 27. decembra 1841 v Zgoši v isti begunjski župniji. O sv. Juriju leta 1855 ji je zbolela desna noga. Mučilo jo je silno trganje. Dve leti je ležala nepretrgoma, potem pa še kaka štiri leta vsaj pozimi. Noga je bila pokažena v členu in pod kolenom tako zasukana, da je bila peta spredaj, prsti zadaj. Bolna noga je bila veliko krajša in drobnejša kakor druga.

Ko je bila 22 let stara, je slišala, da je Mica Tavčar iz Begunj na Brezjah ozdravila in tamkaj bergle pustila. Navdalo jo je veliko zaupanje. Naprosila je kaplana Blaža Muhovca, da bi 2. oktobra zanjo v Marijini kapelici maševal.

Sama se je napotila že prejšnji večer na Brezje. Ker čevlja ni mogla obuti, ga je nesla v rokah s seboj. Prenočila je pri teti. Do treh zjutraj je spala; nato ni mogla več zaspati. Dvignila se je ter zaprosila cerkovnika, da ji je odprl cerkev. Pokleknila je pred Marijino podobo in goreče prosila sv. Devico, da bi ji bergle odvezla. Potem je lezla trikrat okrog oltarja. Ko je nato pokleknila pred oltar, je čutila, kakor da bi ji kdo nogo z oljem mazal. Poskusila jo je rabiti in bila je kar dobra. Zdaj jo je veselje prevzelo in sveta groza jo je obšla, da, bila je precej časa nekako vsa iz sebe na tleh. Ko so zjutraj ljudje prihajali v cerkev, jim je povedala, da je ozdravljena; tudi sami so videli, da hodi brez bergel. Polni svetega strahu so hvalili Marijo ter pripovedovali o milosti vsem, zlasti gospodu kaplanu, ko je došel maševat. Namesto prosilne daritve je opravil zdaj zahvalno.

V spomin tega ozdravljenja so na Brezjah bergle in majhna slika z napisom: »Marija Janc. Tukaj sem bila uslišana pri tebi, o Marija, 2. dan oktobra 1863. leta.« Priče tega dogodka so posebno duhovniki Jakob Mrak, Blaž Muhovec in Jožef Razboršek, kaplan na Breznici.

(Marija Janc) tukej sim bila uslišana pri tebi, o Marija 2. dan oktobra 1863. leta! Češena si Hči Očeta Nebeškiga, češena si Mati Sina Božjiga, češena si Nevesta Svetiga Duha, češena si nebes in zemlje ti Kraljica, bodi naša zdej in večna pomočnica.

O Marija! bodi češena in hvaljena vekomaj, ker si 17. svečana 1864 tukej v ti kapelici mojo prošnjo vslišala, ko si namreč mojo zelo nevarno bolano sestro, mater 7 majhnih otrok, čudovito ozdravila! Priča tega prečudniga ozdravljenja so vsi prebivavci Dvorske vasi in slehern, kdor je to bolno revo vidil.
Martin Ambrožič, mašnik.

Jest dekle mlada v 18. letu svoje starosti doma na Velk. Slaniku pod Novim mestam iz strašno boleznijo obdana, sim se namenila in tudi šla na božjo pot k Mariji Pomagaj na Brezje, sim milost zadobila in sdej sim sopet popolnoma ozdravlena.
18_64.

O Marija! Bodi češena in hvaljena vekomaj, ker si 17. svečana 1864 tukej v ti kapelici mojo prošnjo vslišala, ko si namreč mojo zelo nevarno bolano sestro, mater 7 majhnih otrok, čudovito ozdravila! Priča tega prečudniga ozdravljenja so vsi prebivavci Dvorske vasi in slehern, kdor je to bolno revo vidil.

Martin Ambrožič, mašnik.

Jest dekle mlada v 18. letu svoje starosti doma na Velk. Slaniku pod Novim mestam iz strašno boleznijo obdana, sim se namenila in tudi šla na božjo pot k Mariji Pomagaj na Brezje, sim milost zadobila in sdej sim sopet popolnoma ozdravlena. 1864

Marija Mulej je bila rojena v Smokuču št. 24 brezniške župnije dne 17. aprila 1843, kot zakonska hči Jakoba Muleja in Marije Ulčar. Ko ji je bilo 21 let, jo je po glavi močno trgala in mučila božjast. Jedi je smela prav malo uživati, včasih celo nič. Enkrat ves teden ni mogla ne jesti, ne piti, ne govoriti. V takem stanju je preživela sedem let. Potem ji je božjast popolnoma končala desno roko; samo z levico je še mogla kaj malega delati. Čez leto dni ji pa bolezen upogne tudi tri prste na levici, da si sirota ni mogla prav nič pomagati; še jesti in oblačiti se ni mogla sama. Stara mati ji je na kosce narezanega kruha puščala na mizi, da ga je reva lažje z ustmi pobirala, kadar je šla mati zdoma. Tako je preživela zopet sedem let.

Potem je izvedela, kaj se godi pri Mariji Pomagaj. Izroči se Bogu in Mariji. Dne 5. novembra jo peljejo na Brezje. Prosila je Marijo Devico, da bi vsaj toliko ozdravela, da bi mogla sama jesti in se oblačiti. Pobožno moli v Marijini kapelici. Pri prvi sv. maši ne čuti nič posebnega; med drugo se ji pri darovanju začne roka tresti in jo nekoliko boleti. Po povzdigovanju se začenja roka stegovati med tako hudimi bolečinami, da ji je slabo prihajalo. Zdaj počí v komolcu; roka se za pestjo in v komolcu obenem zravna ter mahne po životu.

Prsti se gibljejo. Pri tretji sv. maši je že mogla desnico brez levice dvigniti in v naročje položiti; pri zadnjem evangeliju se je po sedmih letih zopet prekrizala z desnico. Popolnoma zdrava, brez vsakega sledu prejšnje reve je zapustila milostno svetišče na Brezjah.

»O Marija, per tebi sem zopet pomoč zadobila leta 1865.« JK

Iz Podgorja pri Kamniku, 1871.

Bolno dete je ozdravelo, velikim čudom, na prošnjo staršev z zaupanjem v Marijo Pomagaj 25. listopada 1881. Blaž Sedej, oče.

Lubi kristjan, spomni se (v) vsaki nevarnosti na čudodelno podobo Marije Device, kako sem se spomnu jas, Johann Gratze, iz Koroškega kot sem dne 6. grudna leta 1892 v Pivovarni Sergendorf pri Pliberku 17 metrov glbooko (v) ana klet padel.

Černigradna na Koroškem dne 1895 Joh. Gratze

Čudeš v Zagracu pri Žuženberku. Terezia Hrovat, mati 5 otrok, umirala na smrtni postlji in hipoma ozdravela 16. januarja 1894.

Tukaj zdihujejo. Oče, brat in sestre, in prosijo, Marija, pomagaj sestri, ki je zgubila pamet in zdravje. In je prebivala, tam v norišni hiši. 2 leti 3 misinca. Leta 1897. In skus Marijino pomoč, zadobiva je pamet in zdravje. Zato bodi Bogu hvala, in Mariji, za vse milosti in zdravje, zdaj in do vekomaj. Amen.

Natalija Strajnar iz Graselj pri Št. Rupertu, Dol. ozdravila

18. avg. 1907. po priprošnji Marije Pomočnice na Brezjah, 8 let stara je bolehalo že 2 leti. V ljubljanski bolnišnici so zdravniki že obupali nad njo, prejela je sv. zakramente – postalo ji je malo boljše – a doma je zopet zbolela na smrt. Bč.g. kaplan Strajhar jo je prisilil, tri tedne jo je bolezen mučila, zvila ji ude. Nihče ni več upal na zdravje, Natalijo so vsled njene ponovne prošnje in zaupanja stariši obljubili na Brezje. Vso pot jo je lomilo, nesli so jo celo pot – v cerkvi jo še enkrat prime – ali od povzdigovanja sem je zdrava popolnoma.
Srčna hvala in čast Ti, o Marija Pomočnica:

Oče in mati in hči Natalija Strajnar.

Natalija Strajnar iz Graselj pri Št. Rupertu ozdravela 18. avg. 1907 po priprošnji Marije Pomočnice na Brezjah. 8 let stara je bolehalo 2 leti. V ljubljanski bolnišnici so zdravniki že obupali nad njo, prejela je sv. zakramente – postalo je malo boljše – a doma je zopet zbolela na smrt. P.č.g. kaplan Strajhar jo je previdel. Tri tedne jo je bolezen mučila. Zvila ji ude. Nihče ni več upal na zdravje. Natalijo so vsled njene ponovne prošnje in zaupanja stariši obljubili na Brezje. Vso pot jo je lomilo, nesli so jo celo pot – v cerkvi jo še enkrat prime – ali od povzdigovanja sem je zdrava popolnoma.

Srčna hvala in čast Ti, o Marija Pomočnica!

Oče in mati in hči Natalija Strajnar

KATARINA JEREB

iz vasi Šmarca, Homške fare pri Kamniku 11 let stara, bolna na nogah 2 leti, da ni mogla hoditi – ne stati, je bila velkega šmarna dan 1875. v cerkev na Brezjah nešena in je pri milostivim altarji M. Božje, kar na enkrat zdravje zadobila, in je vstala in hodila. Resničnost tega čudeža poterjuje: Marija Vavpetič, Jernej Benda, in več pričujočih iz tiste vasi.

Katarina Jereb iz vasi Šmarca, homške fare pri Kamniku, 11 let stara, bolna na nogah 2 leti, da ni mogla hoditi – ne stati, je bila velkega šmarna dan 1875. v cerkev na Brezjah nešena in je pri milostivim altarji M. Božje kar na enkrat zdravje zadobila, in je vstala in hodila. Resničnost tega čudeža poterjuje: Marija Vavpetič, Jernej Benda in več pričujočih iz tiste vasi.

V hvaležni spomin in zahvalo Mariji Pomagaj za čudežno ozdravljenje Matevža Dežmana iz Lancovo, ki je 20 let star na sv. Barbare dani. 1902 ob 11. uri dopoludne tu v cerkvi, potem ko je bil 10 let hrom v nogah, hipoma shodil.

Oh! Marija Pomočnica vseh križev in nadlog. Mene so v življenju napadle hude skušnjave. Leta 1904 milo sem klicala Marijo Pomočnico na pomoč, naj me reši slabih misli. In res, Marija je uslišala moje prošnje. Celi mesec maj so me napadle hude misli za si uzeti življenje, to je trajalo od 1.-31. maja. Ko sem to prestala, začela me je mučiti srčna bolezen ter noge so mi odpovedale. Če sem hodila samo četrt ure daleč, so me začele noge in srce tako strašno boleti, da mi ni bilo za prestajati.

Tako da nisem mogla ne jesti ne spati! Kar sem pojedla, vse sem vrgla iz sebe. Tako težko in mučno življenje v bolezni sem prestala vse od leta 1904 do leta 1925. Obljubila sem se na božjo pot k Mariji Pomagaj. Imela sem upanje, da mi bo pomagala. Leta 1925 na roženkransko nedeljo prišla sem k Mariji Pomagaj. In res hvala in čast Mariji, uslišala je moje mile prošnje. In od tistega dne se počutim popolnoma zdrava.

Marija Rupnik v Zagrebu, 1./I.1927.

TONČKA KRAJNIK

Tončka Krajnik je ohromela potem, ko jo je napadel pes. Ko ji zdravniki niso mogli več pomagati, sta jo starša pripeljala na Brezje, kjer je ozdravela.

Objavljamo pričevanje njene matere Tončke. Spomini so bili leta 1993 ob smrti Antonije-Tončke Krajnik st. objavljeni v Amerikanskem Slovencu s pripisom: »Antonija Krajnik, stara 100 let, je umrla v sredo, 18. avgusta, v Lorainu, Ohio. Zapušča sina dr. P. Krajnika, župnika v Lorainu in tri hčerke: Mrs. Martino Breznik in č. sestri Antonijo in Terezijo Krajnik. Naj počiva v miru.«

Bogu v čast v hvalo Mariji!

Napisati, pisatelju kot sem se jaz namenila, ne bi bilo lahko, ker sem malo poučena in izurjena v pisavi.

Toda poprosila sem Sv. Duha, naj mi pomaga sporočiti čisto natančno, kar sem doživela, ne da bi iskala hvale, ampak le v božjo čast, ker mislim, da bi ne bilo prav, ako bi šlo vse to v pozabljenje, po moji smrti.

Torej prosim, naj mi oprosti, kdor bo bral, moji pomanjkljivosti in pisavi. Želela bi, da bi vsak bral s tistim občutkom, kot ga bom imela pri pisanju in ki me nikoli ne mine.

Zgodilo se je leta 1937, dan pred sv. Jožefom. Moja sedemletna hčerka je nosila po vasi Godešič časopis Domoljub, naša vas je imela kakih 70 hiš. Kot tak otrok je imela dosti opravka, vedno je malo tekla. In zato si je nakopala sovražstvo pri psih.

In tako je nesreča hotela, da se je velik pes odtrgal od verige in jo vrgel ob tla skoraj do nezavesti. Dobri sosede so jo rešili in potem je pa sama prišla domu. Dolgo časa je nismo nič razumeli, kaj ji je, šele ko je vso noč psa odganjala, smo spoznali, kaj ji je.

Zjutraj smo šli k zdravniku dr. Ivanu Hubadu, ki ji je dal zdravila, da bi se malo umirila. Rekel pa je, da posledice teh zdravil bodo hude. In res nič več se ni plašila, samo prvi dan je že hodila po prstih, pol leta so jo z elektriginjenjem za kakšno uro postavili na noge, potem so ji pa čisto odpovedale. K najboljšim zdravnikom smo jo peljali, pa so vsi enako povedali, da ni rešitve, pač pa jo čaka še kaj slabšega. Oče je bil zelo žalosten, zelo užaljen, ko mu je rekel v ljubljanski bolnici najbolj učeni zdravnik dr. Robida (ateist): »Oče, to se zdravi samo v Lurdu in na Brezjah.« Očeta je to zelo bolelo, ker je mislil, da se norčuje iz njega in mu je odgovoril: »Nikar se ne norčujte iz mene, ker že tako preveč trpim.« In nazadnje te besede so bile preroške. Predno je minulo poldrugo leto, se je uresničilo vse, kar so nam napovedali.

Odpovedali so ji vsi člani v udih v groznih bolečinah. Po enem letu so se začeli napadi, po šest ur so trajali. Ko se ji je to storilo, smo vsi mislili, da je mrtva. Nanjo smo položili obhajilno obleko in na glavo pa beli venček in smo čakali, da bi dobila v obraz kako znamenje smrti, pa ga ni bilo. Potem smo poklicali zdravnika dr. Hubada, pa ni nič ugotovil, samo to je rekel, da čez šest ur se bo zavedla, najlažje pa ne, ker je tako shirala. In natančno čez šest ur so ji prišle krvave pene iz ust in ni nič več ust odprla, imela je vržena iz tečajev; samo z rokami nam je kazala gluhoneme znake, katerih se je naučila v počitnicah od bratov študentov. Vsi smo jokali, ker je bila tako lačna, da je kar obleko trgala (iz želodca), samo kaj malega je mogla užiti, ker še ni imela vseh zob velikih. Hodila je še malo, o božiču po vseh štirih in za veliko noč jo je obhajal doma g. Štular.

Sedmega junija 1938, ravno v isti uri, je spet padla v nezavest, ravno toliko časa (šest ur), takrat ji je vzelo vonj in tako je sledilo vsak dan; v mesecu juniju, dan pred sv. Petrom je oglušela in na dan sv. Petra oslepela.

Imela pa je še roke, da nam je kazala, kaj bi nam rada povedala. V trenutkih, ko se je zavedala, je samo prosila k Mariji na Brezjah, to je bilo 29/VI/1938, ker je bilo že tako pozno, smo odložili na drugi dan.

30. junija smo jo peljali že zjutraj ob 4. In ob šestih smo bili že pri sv. maši. Oče je imel otroka v naročju, z rokama ga (je) držala okoli vratu, pridemo do oltarja, je bilo ravno povzdigovanje, je pa z močnim glasom zavpila (prej od 6/VI. ni mogla odpreti ust): »Ata, jaz vidim, slišim in usta sem odprla.« Samo hodila ni.

Tako nam je šel mraz po vseh kosteh, to razume samo tisti, ki jo je doživel. Ne morem popisati, kako smo bili hvaležni, kako smo se zahvaljevali, kljub temu da ni mogla hoditi. Tudi šofer, ki ni bil veren, se je jokal. Zjutraj sem pa odgovorila, saj zato gremo k Mariji, da bi bili na kakršni način rešeni. Takšno veselje je vladalo, saj zdaj je vsaj mogla jest, toda le malo časa.

Ko smo prišli domov nekako ob 10. uri, je bilo kar dobro, ob dveh popoldne je ponavadi imela napad in tako je tudi isti dan imela ravno tako, da več ur (se) ni niti zavedala in zopet so se ji zaprla

usta. Toda ona je bila kljub vsemu vesela, saj (je) vsaj nekaj ur mogla videti, slišati in to ji ni bilo nikoli več vzeto.

Z rokama nam je dajala še vedno znamenja, toda ne dolgo. Pri novem napadu ji je zvilno desno roko nazaj na hrbet prav nad stopali, ko so bile noge zvite nazaj na križ, pomislite, kakšno trpljenje je bilo to za uboge starše, ona, ki je bila prej najbolj zdrava. Pa še ni bilo zadosti, pri drugem napadu se ji je zgodilo ravno tako z levo roko, ko se je tega zavedala, je tiho jokala, kajti ni imela niti glasu, tako milo je pogledala bratca ob postelji in na steni pa je pogledala lurško Marijo, tako je bilo hudo, ker ni mogla dati nobenega znamenja več z rokami. Jaz sem se hitro spomnila, da hoče, da prižgemo lučko Mariji. Komaj sem jo prižgala, je že z lahkoto dala levo roko nazaj in ji ni bila nobenkrat več vzeta. Bilo nas je v tem trenutku veliko oseb v sobi in nas vse je prevzel strah, in vsi smo razumeli, kaj ji je to Marija izprosila. To je trajalo celi avgust, september in oktober, le bolečine so pojenjale in napadi, samo božjast ji je skoraj vsakih pet minut obrnila oči, to je bilo zelo grozotno, hvala Bogu, ker se tega ni sama zavedala.

Dan po vseh svetih je prišel zdravnik dr. Hubad. On mi je rekel: »Mati, zdaj je pa že vse storjeno, nič več je ne bo bolelo, živi pa še lahko 40 let.« Bila je uboga kakor svitek, samo glavo je lahko dvignila.

Tolažba bi bila samo v tem, če bi se zgodil čudež in dr. Hubad je bil razpoložen pomagati, da bi jo peljali v Lurd, kajti mi nismo imeli toliko, da bi jo peljali tam, kajti naša družina je bila zelo številna. Zelo sem hvaležna še sedaj dr. Hubadu.

Deklica pa ni nič odjenjala, samo Brezje in Brezje je kazala z levo roko. Sem se odločila za Martinovo nedeljo in sem prosila prijateljico, sedaj je že stara Minka, naj mi ona pomaga. Nisem več upala doma nobenega nadlegovati. Oče je to slišal, seveda ni hotel, da bi šli brez njega, saj smo imeli trije dosti opravka, ker je bilo zelo nerodno nositi jo.

Prišli smo na Brezje k deseti maši, ki je bila takrat vedno pred izpostavljenim sv. Rešnjim telesom, pri velikem oltarju. Otroka smo dali pod tiste stopnice pri velikem oltarju, bila je v enem pletku zavita, samo glavo je držala pokonci in je zasledovala in molila pri sv. maši in ves čas med povzdigovanjem se je trkala z levo roko. Ko je bilo konec povzdigovanja, se je trkala z levo roko in sem jo spomnila, naj se ne trka več, pač pa je bila zelo malo poučena, ker že tako dolgo ni hodila v šolo.

Kakor sem jo zadela v tisto roko, kot jo je imela na hrbtu (desno), se ji je hitro odvila in umaknila v pelerinco, s katero je bila ogrnjena, jaz se še nisem nič zavedla, kaj se je zgodilo, potem pa je stresla obleko in je zavpila z močnim glasom: »Mama, jaz imam pa rokco in usta sem odprla,« in jaz sem ji rekla: »Tončka, še gori vstani,« tako sem ji rekla, kakor bi to nič ne bilo. In res, hitro začne brez vsake pomoči dvigati se, vedno bolj visoko, nič se nisem spomnila,

da bi ji pomagala, kar naenkrat je stala čisto zravnana in zakliče na ves glas: »Marija, stokrat Bohlonej, ki si me pozdravila; tisočkrat, stokrat,« samo to je ponavljala, naenkrat pa obstane s pogledom na oltar in se nasmeje, jaz sem se šele v torek po nedelji spomnila, da sem jo vprašala, kaj je takrat mislili, pa pravi: »Nič, samo sem gledala Marijo, ko se mi je tako lepo nasmejala.«

Sem rekla, kako to more biti, ko Marije ni v velikem oltarju, to jo sedaj ne prepričam, da ni bila, toda ona vedno trdi, da takrat je bila.

Zdaj mislim, da je vse povedano; sama brez opore je šla domov in še danes hodi po svojih urnih nogah, majhna, drobna in vedno zakopana v delo, toda vedno vesela in dobre volje.

Šla je v tujino in vstopila k usmiljenkam leta 1948, meseca nov. Sedaj je že 15 let v zavodu v Lujanu, je tajnica gimnazije in uči tudi 5. razred osnovne šole. Končala je študij za učiteljico in profesorico.

Ne morem vam popisati, kako je ljudstvo nas obiskalo, toda le z dobrim namenom nekateri in drugi pa s slabim, pa nas to ni nič zadelo, mi smo bili več kot bogati pri vsej naši revščini.

To pa moram še napisati, ko smo šli z Otoč peš, sta šla vedno blizu nas en srbski častnik in njegova žena in tista gospa je imela ves čas solzne oči, tako je z nami čutila in ravno tista dva sta bila pri sv. maši, ko se je vse to zgodilo. In ta srbski častnik se je spovedal po tem, kar je videl. Gospa mi je rekla: »Ne vem, kateri čudež je večji, dali pozdravljenje ali da se je moj mož spovedal po 20 letih.«

Tisto mašo je daroval p. Otmar, frančiškan, mi sedaj nič ne vemo zanj. Takrat smo šli v zakristijo in je otroka blagoslovil in rekel: »To je največji čudež na Brezjah.« In meni je dodal: »Mati, zapomnite se, ko so taki čudeži, grejo hudi časi, hudi časi nas čakajo.« In res, tako se je zgodilo.

Tudi prej je bilo že veliko hudega, tudi natolcevanja, od tedaj naprej pa ne vem, da mi je Bog vse odobril, ker prej sem kaj dvomila, sedaj se je pa vse to končalo. Bogu večna hvala na veke vekov, Marija naša ljuba Mati se mu zahvaljuje, ker naša hvala je preslaba. Le po Mariji k Jezusu.

Nekaj ljudi se je po službi božji oglasilo v zakristiji kot priče, to pa ne vem, kdo jih je poklical ali so sami hoteli iti:

Jožefa Žnidaršič: posestnica – Močvirje

Metka Rode: služkinja – Ljubljana, Trnovski pristan 24

Lojzka Porenta: žena strojnika – Ljubljana, Karlovska c.

Rozalija Ješe: delavka – Primskovo 122

Marija Požar: gostilna – Dragatuš 22

Brat Jozafat: zakristan – Brezje, p. Otmar Vistner

Minka Sorman je nama pomagala.

DRUŽINA KRAJNIK

Janez Krajnik (1891–1977) in žena Antonija-Tončka (1893) sta z otroki Pavlom (1922), Martino por. Breznik (1923), Petrom (1925–1956), Antonijo-Tončko (1929), Terezijo (1933) morala zapustiti dom v Godešiču.

Sin Ivan (1921–1945) je študiral pravo. Proti koncu vojne so ga ujeli na begu proti Avstriji. Z bratom Petrom, ki je bil med vrnjenimi domobranci iz Vetrinja, sta se znašla na škofjeloškem gradu in nato v koncentracijskem taborišču v Šentvidu. Oba sta bila tam mučena, Ivana je Peter videl popolnoma onemoglega in sestradanega, potem so ga ubili. Petra so izpustili, potem je pobegnil v Avstrijo.

Starša in hčere so bežali na Šentjošt že konec leta 1945, saj so jim partizani grozili s pobojem. Po koncu vojne so bežali v Avstrijo.

Pavel je bežal v Rim in tam študiral za duhovnika.

Vsi so 26. novembra 1949 pripotovali v Argentino.

Oče Janez je imel srečo, da je takoj našel dobrega nemškega delodajalca. Z ženo sta si zgradila lep dom.

Peter je zelo mlad umrl, pred rojstvom tretjega otroka.

Pavel je postal duhovnik in dobil župnijo v Lorainu v ZDA. Sestra Martina se je poročila z Jakobom Breznikom in se preselila v ZDA.

Tudi starša sta se zaradi bolezni preselila k sinu v Lorain.

Hčeri Tončka in Terezija sta postali redovnici.

Tončka je dolga leta delala v argentinskih šolah.

Ivan Krajnik

Janez in Antonija Krajnik v Lorainu

Z leve: Jakob Breznik in Krajnikovi: Tončka, Martina por. Breznik, Terezija, Pavel.

LEON KERN

Leon Kern je bil eden od deset tisočev Slovencev, ki so bili prisilno mobilizirani v nemško vojsko. Na vzhodni fronti je bil ranjen. Dne 10. oktobra 1944 se je v Bolgariji predal Sovjetom. Domov se je vrnil šele januarja 1955.

Triindvajsetega decembra 1944 so izbrali 800 ujetnikov, jih naložili v osem vagonov. Vozili so se do 9. januarja, ko so prišli v Pudem. Sedmega januarja so dvesto živih in dvesto mrtvih iztovorili v Kirovu, devetega je bilo živih samo še 180.

Devetega so jih prevzeli. Leon je imel malo griže. Enajstega januarja zjutraj je imel temperaturo skoraj 38 stopinj, ob pol devetih pa že čez 39. Po obroku ob enajstih je Leon šel sam na stranišče, saj mu je bilo nerodno, da bi za njim čedile ženske. Bilo je strašno mraz. Ko je vstopil z mraza v toplo sobo, ga je pobilo na tla. Slišal je še neki krik, nato pa ni vedel več, ne kako je bilo ne kaj. Tretjega februarja se je zbudil. Bil je popolnoma gol, z rokami ob sebi. Najprej se je zavedel, da sploh je. Zavedel se je, da je pokrit (tema). Vedel je, da je bolan. Film v možganih je hitro reagiral. Slišal je stokanje. Začutil je roke, hotel je zavpiti, pa ni mogel dati glasu od sebe. Nato je začutil zibanje in to, da ima ob sebi dve letvici. Nesli so ga iz mrtvašnice.

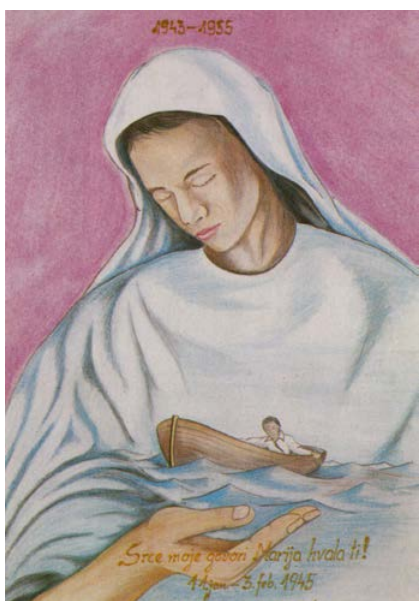
Leon je bil vzgojen krščansko. Od šestdesetih Slovencev, s katerimi je bil v nemški vojski, so imeli skoraj vsi ogledalo, na drugi strani pa podobico – predvsem brezjanske Marije, slovensko trobojnico in planiko. Ni bilo nevernega. Na fronti je bila prva beseda: Marija, pomagaj. Ni bilo razlike ne pri Nemcih ne pri Italijanih ne pri komerkoli.

Leonovo najgloblje versko doživetje je bilo mistično notranje videnje Marije med smrtno boleznijo:

»Med enajstim januarjem in tretjim februarjem, ko sem se zbudil v mrtvašnici, se ne zavedam ničesar.

Ko mi je zmanjkalo zavesti, mi je bila pred očmi neprestano samo ena slika. Voda, mnogo vode. Mirna voda, na njej je plaval čolnič. V čolnu sem bil jaz z zavestjo, da sem bolan, popolnoma nemočen. Sključen, negiben, brez besede. Nasproti mene je sedelo dekle v belem. Njen obraz sem videl leta 1997, ko je bila pri nas na obisku fatimska Marija. Mirna, brez besed, me je samo gledala. Čutil sem, da me pazi. Bil sem povsem brez skrbi, nisem se bal ne vode, čeprav nisem bil plavalec, ne boleznijo, ničesar. Moje občutenje sreče, ker sem vedel, da je ona ob meni, mi je povedalo, da gre za posebno milost.«

Leon Kern je bil mobiliziran v nemško vojsko. V sovjetskem ujetništvu je hudo zbolel in ležal v komi od enajstega januarja do tretjega februarja 1945. V nezavesti mu je lebdela pred očmi podoba, ko je bil nemočen v čolnu sredi brezbrežnega vodovja, varovala pa ga je Marija.

13. VII. 1962

*Hvala ti, Marija, za pomoč in za rešitev
v letu 1945.*

Pomagaj nam še dalje

Romana, Bruno, Kristina in Franj

DRUŽINA TOPLAK

V noči z 12. na 13. maj 1945 so partizani v Zlatoličju družini Toplak ubili brata Štefana (očeta treh otrok) in Janeza (očeta štirih otrok) ter sestro Marijo ter še enega vaščana.

Brat Anton je obstreljen pobegnil. Po zdravljenju v bolnišnici se je vrnil domov in dobil poziv, naj se javi na Ptuju. Od tam je bil premeščen v zapor v Maribor, nato pa je izginil.

Katarina Toplak je bila osem mesecev v partizanski vojski. Po vojni je sodelovala v protikomunističnem odporu. Ker ni hotel izdati njenega skrivališča, je bil njen oče dve leti interniran. Katarina je bila aretirana junija 1946 in septembra 1946 obsojena na 20 let zapore, nato ji je bila kazen znižana na 14 let zaradi bolezni, izpuščena pa je bila po amnestiji konec novembra 1954. Zaradi nadzorovanja in zahtev po sodelovanju s tajno politično policijo je pobegnila v Avstrijo in emigrirala v Avstralijo.

Ludvik Toplak je bil aprila 1943 prisilno mobiliziran v nemško vojsko, maja 1944 pa je dezertiral, bil v tankovski enoti, ranjen, odlikovan za hrabrost. Jeseni 1947 se je pridružil protikomunistični organizaciji. Po več poskusih aretacije je bil ujet januarja 1949. Na procesu februarja 1949 so bili štirje člani skupine obsojeni na smrt, Ludvik Toplak in Franc Turk pa 13. julija 1949 ustreljena. Njegova zaročenka je bila noseča in je maja 1949 rodila sina.

Katarina Toplak se je v Avstraliji poročila s Slovencem Škerbinekom. Po osamosvojitvi Slovenije se je vračala v domovino. Mariji Pomagaj na Brezjah je darovala zahvalno podobo za milostno pomoč pri pobegu v svobodni svet.

Avtor: Štefan Hauko

JOŽE ANČIMER

Jože Ančimer je hodil na Brezje vsako nedeljo v zahvalo za milostno rešitev:

»Leta 1961 sem imel hudo nesrečo. Ob reki Kokri sem oral za ajdo. Zemlja je bila mokra od dežja, jaz pa utrujen. Še danes ne vem, kako se je zgodilo, da sem s traktorjem zgrmel v 18 m globoko strugo Kokre. Traktor je bil zlomljen pod mano, jaz pa več dni v nezavesti v ljubljanski bolnišnici. V tej nesreči sem si polomil kolke, hrbtenico – 12 vretenc, roko sem imel trikrat zlomljeno in glavo zelo prebito. Hvala Bogu, danes še hodim in delam lažja dela na kmetiji. Dobro, da sem bil v službi, da imam pokojnino. Mama nima nič pokojnine. Po tej nesreči sem tudi sam trdno prepričan, v duhu in veri, da sem čudežno ozdravel. Veliko ljudi mi je to izrazilo, tudi zdravnik v Ljubljani mi je to rekel. In to še v komunizmu.

Zato sem se zaobljubil, da dam na Brezje Mariji Pomagaj sliko v zahvalo za čudežno ozdravitev.

Že v otroških letih sem rad hodil na Brezje Marijo prosit za pomoč in varstvo. Velikokrat sem se je spomnil tudi na ruskih bojiščih. Danes sem živ in še kar zdrav, za kar se ji zahvaljujem.«

Zapisanih je vrsta milostnih dogodkov, ki so se zgodili na Brezjah ali pa so ljudje hvaležni Mariji za prejete milosti drugod.

12.9.1992

Vsa hvala Mariji za ozdravljenje raka, pljuč, grla.

Hvala, Marija, rešila si sina meni iz vode dne 22. VIII. 1994.

B. S.

»Marija«, rešila si mi življenje, zato se vedno vračam k tebi.

Vida Oset, Bodrišna vas 169, Grobelno, 1991

V zahvalo Mariji, ki mu je rešila življenje.

Star 7. mes. Hvala Ti Marija, ker si obvarovala A.

Hvala ti, ker si mi rešila življenje. Marija pomaga.

Mariji v zahvalo, da me je rešila smrti. G. 28. 4. 1990

Marija, hvala ti za težko preživeto nesrečo.

Ljubi Bog! Zahvaljujemo se ti za srečno družino – zahvaljujemo se ti tudi za varovanje v prometni nesreči, da nikomur od nas ni bilo nič. Prosimo pa te tudi, da nas še naprej varuješ in da nam varuješ tudi naš nov avto! Očuvaj našo družino in ji nakloni veliko nebeškega blagoslova!

Priporočajo in zahvaljujejo se ti T.

Marija, hvala, ker si nama pomagala 14. 7. 1996. Pomagaj do zdravja mali S. še naprej.

Marija, hvala ti, da si nam v hudem pomagala in obvarovala našega N. Pomagaj nam še naprej. Hvala.

V zahvalo Mariji, ki si ga obvarovala v prometni nesreči zdravega. Pomagaj nam ga spraviti na pravo življenjsko pot.

Sin S. Marija, hvala, ker si mu rešila življenje.

Marija, hvala ti, ker si pomagala pri prometni nesreči, da sva ostala živa in zdrava.

B. in M. C. ter mami in ati. Marija, hvala za življenje, ki si nam ga pomagala ohraniti v prometni nesreči. Želimo si srečno vožnjo v naprej. Marija, častimo te!

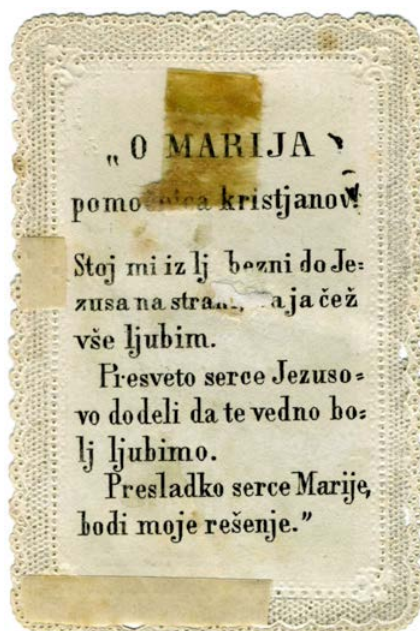
PODOBICE

Za brezjanske romarje so natisnili več sto različnih podobic in razglednic. Te so s svojim oblikovanjem in sporočili dragoceno pričevanje.

Na hrbtni strani podobic so natisnjene molitvice, večinoma v prozi, nekaj pa tudi v verzih. So predvsem v slovenskem jeziku. Tako Marijina podoba kot slovenščina, v kateri so jo slavili, je bila pomemben prispevek k združevanju Slovencev in spodbuda pri zorenju slovenske nacije. Odlične zbirke podobic imajo Semeniška knjižnica, Muzej krščanstva na Slovenskem, Frančiškanski samostan Brezje, mnogo pa jih je tudi v zasebnih zbirkah, omenimo Leopolda Kolmana, ki nam jih je dal na razpolago.

Za objavo smo izbrali nekaj značilnih starejših podobic in molitev.

Podobice so iz zbirk Leopolda Kolmana iz Bleda, Muzeja krščanstva na Slovenskem iz Stične in Semeniške knjižnice iz Ljubljane.

„O MARIJA pomočnica kristjanov.
Stoj mi iz ljubezni do Jezusa na strani,
vaja čez vse ljubim.
Presveto serce Jezusovo, dodeli,
da te vedno bolj ljubimo.
Presladko serce Marije,
bodi moje rešenje.“

Molitva

sv. Bernarda za spreobrnjenje grešnikov.

Spomni se, o premila devica Maria! da še se nikdar ni slišalo, da bi ti ktere- ga zapustila, ki je pod tvojo brambo pribežal, tvoje pomoči iskal in se tvoji priprošnji priporočil. Tega zaupanja vnet, k tebi hitim, o Devica vseh devic, k tebi hitim, o Devica vseh devic, k tebi o Mati, pribežim, pred teboj objokan grešnik stojim, o Mati večne Besede, ne zaverzi moje prošnje, temoč milostljivo me poslušaj in usliši. Amen.

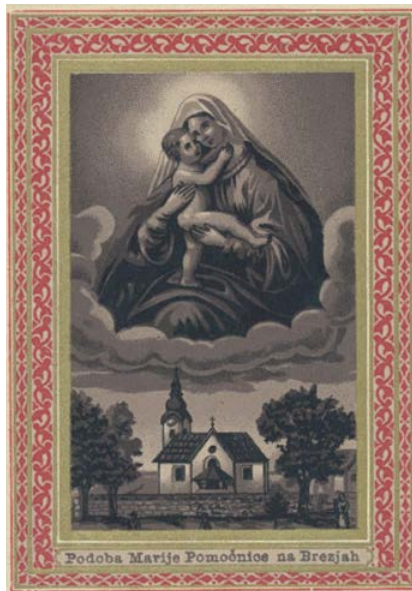
Molitva sv. Bernarda za spreobrnjenje grešnikov.

Spomni se, o premila devica Maria! da še se nikdar ni slišalo, da bi ti ktere- ga zapustila, ki je pod tvojo brambo pribežal, tvoje pomoči iskal in se tvoji priprošnji priporočil. Tega zaupanja vnet, k tebi hitim, o Devica vseh devic, k tebi o Mati, pribežim, pred teboj objokan grešnik stojim, o Mati večne Besede, ne zaverzi moje prošnje, temoč milostljivo me poslušaj in usliši. Amen.

Marija pomočnica.

O devica, pomočnica
Bila si in boš nam ti,
Le sladkosti in blagosti
Tvoja roka nam deli;
Ko cveteča in dišeča
Si, Marija, rožica.
Sem iz raja, svet'ga kraja
Diješ cvetje upanja.

Ti nas vodi, z nami hodi,
Kaži pravi nam stezo;
Nas obvari, blagodari
Z roko svojo milostno!
In o smrti raj odprti
Nam doseči milo daj.
Kjer veseli hvalo peli
Bomo tebi vekomaj!

Marija pomočnica.

○ devica, pomočnica
Bila si in boš nam ti,
Le sladkosti in blagosti
Tvoja roka nam deli;
Ko cveteča in dišeča
Si, Marija, rožica.
Sem iz raja, svet'ga kraja
Diješ cvetje upanja.
Ti nas vodi, z nami hodi,
Kaži pravi nam stezo;
Nas obvari, blagodari
Z roko svojo milostno!
In o smrti raj odprti
Nam doseči milo daj.
Kjer veseli hvalo peli
Bomo tebi vekomaj!

NAŠI POMOČNICI

Slava ti, brezjanska Mati,
o Marija Pomočnica,
ti si upanje Slovencev,
ti si naših src kraljica!

Ti razumeš našo dušo,
naše krčevine, težave,
dan za dnem deljše dolnote,
tu s prestola svoje slave.

Koliko si solz otrla,
zvezdic upanja prižgala;
kolikim si v skrajni stiski
čudovito pomagala!

Naša polja, naše trate,
naši ljubljeni domovi
pričajo, kako mogočni
tvojih rok so blagoslovi.

Dokler bo izpod Triglava
vrela v daljni svet Savica,
bodo pela naša srca:
Slava tebi, Pomočnica!

M. Elizabeta, O. S. U.

Koliko si solz otrla,
zvezdic upanja prižgala;
kolikim si v skrajni stiski
čudovito pomagala!

Naša polja, naše trate,
naši ljubljeni domovi
pričajo, kako mogočni
tvojih rok so blagoslovi.

Dokler bo izpod Triglava
vrela v daljni svet Savica,
bodo pela naša srca:
Slava tebi, Pomočnica!

M. Elizabeta, O.S.U.

Molitev k Materi Božji na Brezjah

Bodi česčena, o Marija! zemlje in nebes kraljica in posebna pomočnica romarske cerkve na Brezjah! K tebi zdihujem v tej solzni dolini; k tebi studencu vseh milostij, se zaupljivo oziram, da mi v mojih dušnih in telesnih potrebah pomagaš z svojo mogočno priprošnjo pri Bogu! O trikrat srečna devica! vzemi me v število svojih zvestih služabnikov, in služabnic, ki si me vzela pod križem za svojega otroka.

Pokaži da si mati moja z tem , da me navdaš z pravim spoštovanjem in ljubeznijo do tebe. O mogočna Devica! ki si sterla kači glavo, zatri tudi v meni vse hudo poželenje in raztergaj verige mojih pregreh. O modra Devica, ki deliš nebeske zaklade, zadobi mi milosti, za katere veš, da so zame potrebne, zadobi mi posebno trdno vero, otroško zaupanje, gorečo ljubezen; zadobi mi dar zmernosti, čistosti, ponižnosti, zadobi mi vneto za tvojo čast! O Maria stoj mi v vseh skušnjavah na strani, posebno v moji smertni uri! O Marija varuj me! O Marija! vodi me! po pravi poti v sveti raj!

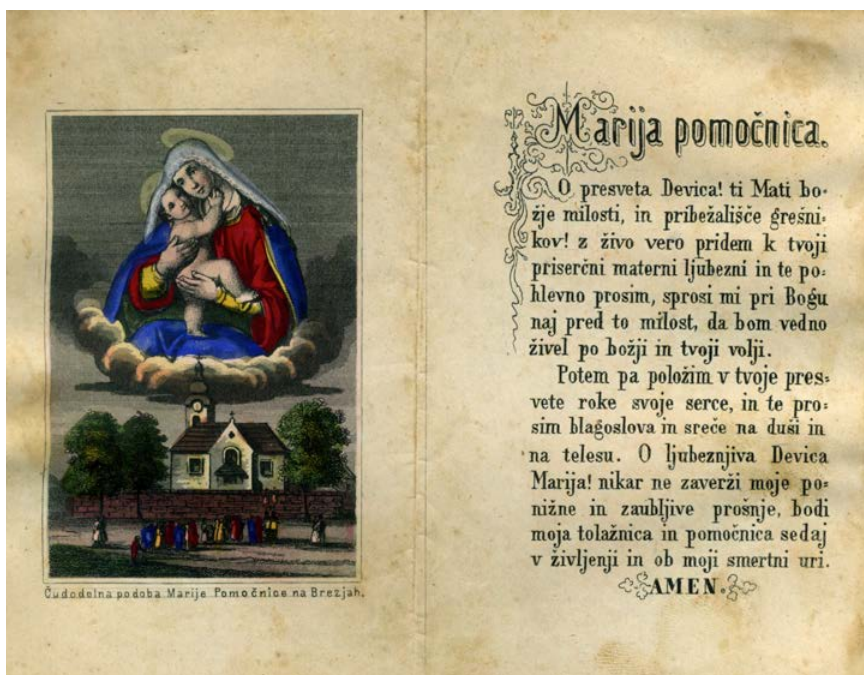
Amen.

Marija pomočnica

O presveta Devica! ti Mati božje milosti, in pribežališče grešnikov! z živo vero pridem k tvoji preserčni materni ljubezni in te pohlevno prosim, sprosi mi pri Bogu naj pred to milost, da bom vedno živel po božji in tvoji volji.

Potem pa položim v tvoje presvete roke svoje serce, in te prosim blagoslova in sreče na duši in na telesu. O ljubeznjiva Devica Marija! nikar ne zaverži moje ponižne in zaubljive prošnje, bodi moja tolažnica in pomočnica sedaj v življenji in ob moji smertni uri.

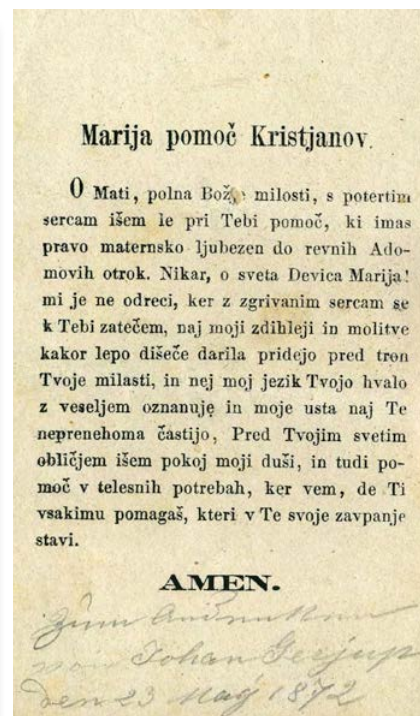
Amen.

Marija pomoč Kristjanov.

O Mati, polna Božje milosti, s potertim srcem išem le pri Tebi pomoč, ki imaš pravo maternsko ljubezen do revnih Adomovih otrok. Nikar, o sveta Devica Marija! mi je ne odreci, ker z zgrivanim srcem se k Tebi zatečem, naj moji zdihleji in molitve kakor lepo dišeče darila pridejo pred tron Tvoje milasti, in nej moj jezik Tvojo hvalo z veseljem oznanuje in moje usta naj Te neprenehoma častijo, Pred Tvojim svetim obličjem išem pokoj moji duši, in tudi pomočv telesnih potrebah, ker vem, de Ti vsakimu pomagaš, kateri v Te svoje zavpanje stavi.

AMEN.

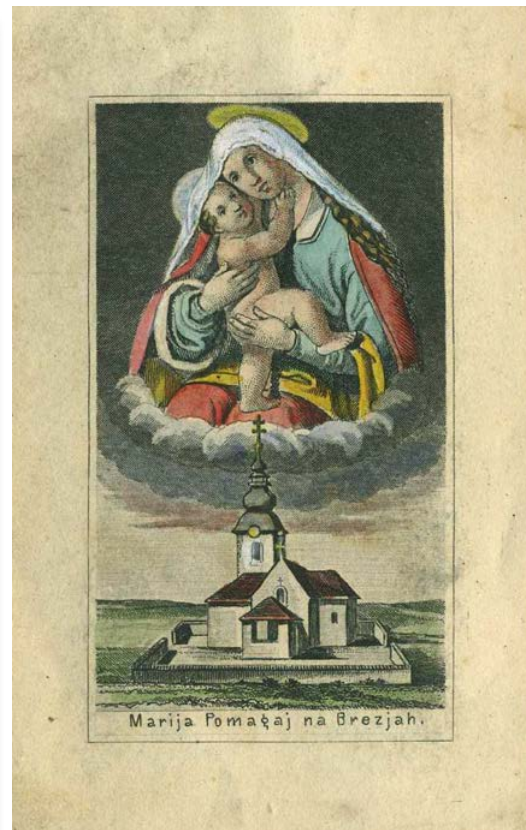
PROŠNJA:
SRCE MARIJINO
SPREOBRNI GREŠNIKE
OBVARUJ NAS PEKLA
VODI NAŠO DRUŽINO
PRIPELJI NAS V NEBESA

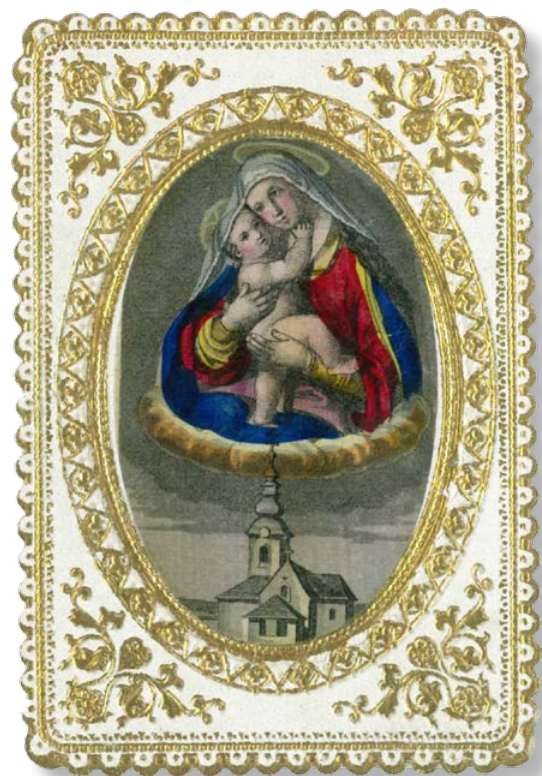
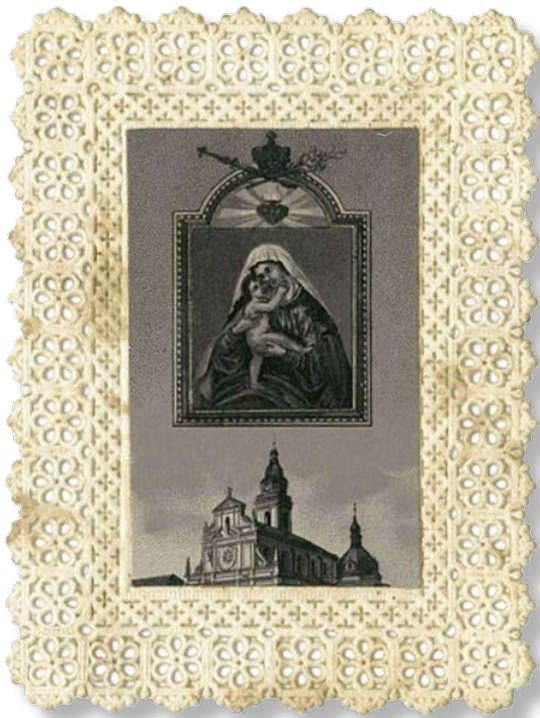

MATI IN KRALJICA NAŠA

TVOJI NAJ BOMO TI
VODI NAŠE MISLI
NAŠE BESEDE IN DEJANJA
ODPOVEMO SE VSEMU KAR BI
ŽALILO TEBE IN TVOJEGA SINA
ODPOVEMO SE NESPODOBNEMU
GOVORJENJU NESPODOBNI NOŠI
SKRUNJENJU GOSPODOVIH DNI
KLETVI PREPIROM IN
VSAKI KRIVIČNOSTI

ZADOŠČEVATI HOČEMO
TVOJEMU IN JEZUSOVEMU
SRCU ZA VSE GREHE
VSAK DAN POZDRAVLJATI TE S
SV. ROŽNIM VENCEM VSAK
MESEC TOLAŽITI S POBOŽNOSTJO
PRVIH PETKOV IN SOBOT
VOLJNO NOSITI KRIŽE
KI JIH BO BOŽJA DOBROTA
POSLALA.

1898 – FRANČIŠKANI PRIDEJO NA BREZJE

Ob naraščajočem številu romarjev mošenjski župniki in kaplani kljub pomoči drugih duhovnikov niso zmogli vsega dela. Zato sta od leta 1894 od pomladi do jeseni začela pomagati pri oskrbi brezjanskih romarjev tudi pod dva frančiškana.

Novembra 1892 je Frančiška Ovijač iz Ljubljane v svoji oporoki namenila za gradnjo frančiškanskega samostana na Brezjah dohodke svoje hiše in tako so septembra 1897 začeli z gradnjo. Samostan je 9. oktobra 1898 blagoslovil ljubljanski »knezoškof« Anton Bonaventura Jeglič.

Delovanju frančiškanov na Brezjah lahko pripišemo dobršen del zaslug za razcvet češčenja Marije Pomagaj. O pomenu njihovega delovanja priča že dejstvo, da se je po njihovem prihodu število romarjev podvojilo in z nihanji zaradi zgodovinskih prelomov naraščalo do današnjih dni.

Ob frančiškanih so na Brezje kmalu po drugi svetovni vojni prišle šolske sestre sv. Frančiška in leta 1960 sestre frančiškanke Brezmadežnega spočetja.

Po prihodu frančiškanov na Brezje leta 1889 se je število romarjev zelo hitro večalo. Poleg dela z romarji frančiškani skrbijo tudi za župnijo Mošnje. Po drugi svetovni vojni so v samostanu začele pomagati šolske sestre. Leta 1964 so si kupile hišo, v kateri svojo starost preživljajo starejše sestre. Od leta 1960 na Brezjah delujejo tudi sestre frančiškanke Brezmadežnega spočetja, ki skrbijo tudi za dom duhovnih vaj sv. Jožefa.

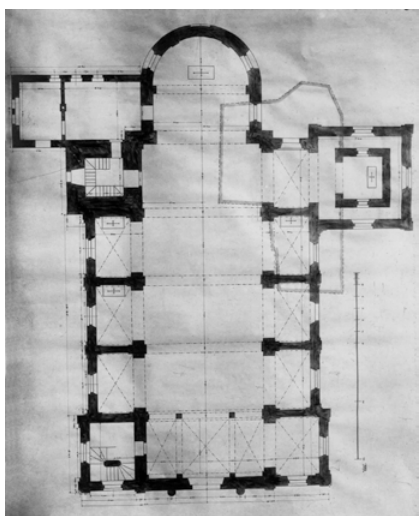
Do leta 1919 je bil frančiškanski samostan na Brezjah hospic, ki so ga vodili predstojniki:

Jožef Bizavičar 1898–1905, Avrelj (Franc) Knafelj 1905–1908, Marijan (Anton) Širca 1908–1911, Salvator (Frančišek) Zobec 1911–1913, Hieronim (Frančišek) Knoblehar 1913–1915, Alfonz (Frančišek) Furlan 1915–1917, Mariofil (Jožef) Holeček 1917–1919,

Leta 1919 je bil samostan na Brezjah kanonično ustanovljen in so predstojniki gvardijani:

Bonaventura (Franc) Resman 1919–1925, Joahim (Janez) Košenina 1925–1928, Hadrijan (Franc) Kokolj 1937–1941, Bogdan (Jožef) Markelj 1947–1950, 1953–1959, Evstahij (Franc) Berlec (1950), Kasijan (Franc) Farič 1950–1953, Otokar (Jožef) Derhovšek 1959–1961, Pavlin (Oskar) Heybal 1961–1962, Klemen (Marko) Šmid (1962–1971), Urban (Franc) Grgurič 1971–1974, Konstantin (Jožef) Urankar 1974–1976, Feliks (Jožef) Anžel (1976–1986), Mirko (Ivan) Silvester 1986–1989, Stane Zore 1989–1995, Ciril Alojz Božič 1995–2001, Miha Vovk 2001–2007, Silvin Kranjc 2007–2013, Robert Bahčič 2013.

1900 – NOVA CERKEV

Tloris nove cerkve

Cerkve je dolga 39 m, široka 19 m in visoka 17 m. Zidana je v renesančnem slogu.

Notranjost nove cerkve

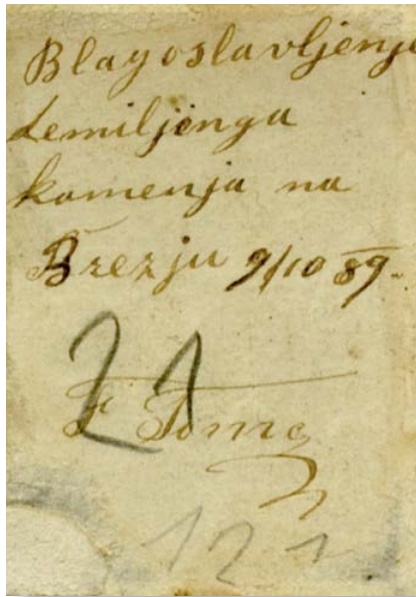
Število romarjev je raslo iz leta v leto in cerkev sv. Vida je postala premajhna. Tako je župnik Franc Kumer leta 1878 kupil zemljo, pridobil načrte in soglasja za gradnjo nove cerkve, ki jo je leta 1900 posvetil goriški nadškof, poznejši kardinal Jakob Missia.

Cerkve so zgradili po načrtih graškega arhitekta Roberta Mikovitza s sodelovanjem kanonika Janeza Flisa.

Henrik Damiš je opisal, kako je potekala gradnja: »V aprilu 1888 je že bilo stavbnega zaklada 140.000 kron. Dovolila je zidanje še svetna oblast, dne 25. julija 1889. Potem je začel mošenjski župnik Kumer zidati. Zaupal je v božjo pomoč in radodarnost Marijinih častilcev ter šel na delo. Stavbar je bil Frančišek Faleschini. Delavci so bili večinoma domačini. Še isto leto dne 9. oktobra se je vložil in blagoslovil temeljni kamen.

30. julija 1894 je bila cerkev toliko obdelana, da jo je mogel dekan Jožef Razboršek blagosloviti.

Po veliki požrtvovalnosti bogoljubnih dobrotnikov je stavbo srečno dovršil J. Berlic, župnik v Mošnjah (17. avgusta 1893–1902). (Sl. 21). Stala je nad 300.000 kron. V nedeljo na praznik presv. Rožnega venca dne 7. oktobra 1900 je bila cerkev posvečena. Pričujoči so bili: goriški nadškof in kardinal Jakob Missia, ki je posvetil cerkev in veliki oltar; ljubljanski knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič, ki je posvetil stranski oltar svojega krstnega patrona sv. Antona Padovanskega; škof Jakob Trobec iz St. Clouda, Minnesota v Ameriki, ki je posvetil drugi stranski oltar sv. Antona puščavnika.«

Podobica, na hrbtni strani zapis v spomin na »blagoslovljenje temeljnega kamena na Brezju«.

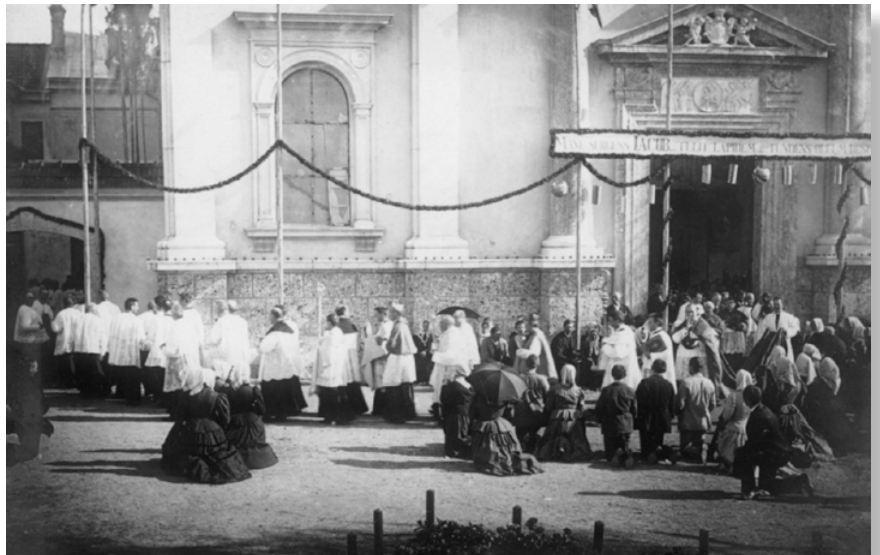
Blagoslov temeljnega kamna 9. oktobra 1889 so opisali v Slovincu:

»Če si bil slovesni dan, ko je milostljivi knezoškof blagoslovil temeljni kamen na Brezjah, nisi videl kar golih kolov in drogov ter oporenj za odre, tudi ne razkopnine okoli cerkvice. Opazovati si mogel po visokih opornjah vihrajoče zastave, pričete odre, vse ovite z zelenimi vencami, razhojena in razvožena tla nove cerkve pa vsa z novimi deskami pokrita. Pridne dekleške roke so napletle nad 1000 metrov vencev. Mlajev je nepregledna vrsta in zastav vseh skupaj nad 500. Vmes je tudi veliko cesarskih in deželnih grbov. V novem prezbiteriju si videl dva šotora. Pred prvim belim je stal lesen križ, ki se mora prejšnji dan postaviti v zastavno znamenje, da bo vzel ta prostor v posest Gospod vojskinih trum. Pred šotorom samim je bil pripravljen temeljni kamen, vkladni ali vogelni kamen. Drugi šotor na desni strani je bil nad prestolom škofovim in pokrit s trobojničnim blagom. Pred glavnim vhodom pa je naznanjal napis: 'Hic factus est in caput anguli (Mat. 21,22).' Ta je postal vogelnik.

Proti osmi uri so prišli na železniško postajo Podnart sprejemati presvetlega knezoškofa cesarsko kraljevi okrajni glavar L. marquis Gozani, vladni koncipist E. baron Winkler in duhovščina. Po kratkem pozdravu so se odpeljali vsi skupaj proti Brezjam.

Na Dobropolju se je glasil prvi napis: 'Bodite pozdravljeni naš Višji pastir.' Pri kapelici sv. Vida je kazal napis na prvi, proti veliki cesti obrnjeni strani: 'Pot k Mariji – Pot v nebesa'; na drugi strani je bilo zapisano: 'Kjer čuda se gode, škof kamen posvete.'

Posvetitev nove cerkve na Brezjah 7. oktobra 1900

Razglednica, poslana 15. marca 1900.

1907 – KRONANJE

Ljubljanski škof Anton Bonaventura Jeglič je 16. marca 1907 prosil Sveto stolico za dovoljenje, da bi okronali milostno podobo Marije Pomagaj na Brezjah. Po treh mesecih so dobili dovoljenje papeža Pija X., ki je pooblastil Jegliča, da naj krona podobo v njegovem imenu.

Kronanje je bilo 1. septembra 1907.

Naj opozorim na nekaj temeljnih potez, ki zaznamujejo dinamično razmerje med Marijo Pomagaj in razvojem slovenske nacije. Konfliktna politična razmerja so se odražala skozi celo 20. stoletje.

Slovenski kulturni boj oz. razcep med liberalno in katoliško politiko je viden tudi ob Mariji Pomagaj na Brezjah. Ob kronanju brezjanske podobe Marije Pomagaj leta 1907 je liberalni časopis Slovenski narod pisal, da je ljubljanski škof Jeglič preračunljivo izkoristil milostno ozdravitev 15. avgusta 1907, da je potem 1. septembra 1907 pripravil kronanje, saj »šele ko je počila ta pripravljena bomba, zdel se je škofu primeren trenutek, da se bo kronanje izvršilo, dostojno za lačno farško bisago. In izvršilo se je! „Beraški“ samostan frančiškanov na Brezjah je lahko vesel in vesel je tudi škof, ki si je izgovoril za svoje šentvidske zavode dostojno število tisočakov. Ni vrag, da bi pri takih razmerah človek ne bil ves goreč za nebeško kraljico! Saj se ta gorečnost krasno izplača. Velikanske dobičke prinaša in če se vernikom podeli kak papežev blagoslov s popolnim odpustkom, podelitelja to nič ne stane.« Podoba dogajanja s katoliške strani je diametralno nasprotna, saj imajo v zvezi z narodnim in sploh javnim delovanjem katoliške cerkve dogodki ob Mariji Pomagaj na Brezjah poseben pomen. Tako je bilo kronanje brezjanske podobe 1. septembra 1907 pravi narodni praznik. Slovesno so okrasili prizorišče, ob poti procesije je stalo »do 150 mlajev«, slavoloki z okraski in napisi. Že dan pred kronanjem so knezoškof in duhovniki spovedovali romarje. Ob drugi uri zjutraj so se začele nepretrgane maše. Obhajanih je bilo 7000 oseb. V sprevedu je bilo 111 duhovnikov in 90 društvenih župnijskih in društvenih zastav. Ocenjujejo, da je bilo na Brezjah okoli 30.000 vernikov. »Videl si poleg Hrvata slovenskega Korošca, zraven Primorca in Istrijana, Štajerca od skrajne ogrske meje ...«

Listina Pija X., s katero je dovolil kronanje milostne podobe Marije Pomagaj na Brezjah.

*Kronanje milostne podobe Marije
Pomagaj 1. septembra 1907*

PRVA SVETOVNA VOJNA

Slovenska skupnost je po prvi svetovni vojni vložila velike napore, da bi slovenske vojake, ki so padli za poraženo Avstro-Ogrsko, sprejeli v narodni spomin. Ustanovili so Zvezo bojevnikov. Za svoje simbolno središče so izbrali Marijo Pomagaj na Brezjah, saj »so se mnogi vojaki zaobljubili, da se zahvalijo Materi božji na Brezjah, ako se srečno vrnejo iz vojne«.

Leta 1924, »ob desetletnici začetka svetovnega klanja« se je zbralo »nad 10.000 bivših bojevnikov na tem svetem kraju, ki so obljubili, da bodo vsako leto do svoje smrti obiskali mesca avgusta Marijo Pomagaj na Brezjah. V znak hvaležnosti in v spomin padlim tovarišem so sklenili, da bodo vzdali v cerkvi v bližini Marijine kapelice spominsko ploščo, ki so jo naslednje leto slovesno odkrili in blagoslovili.«

Zveza bojevnikov je postavila številne spomenike padlim, na Brezjah pa je načrtovala spomenik neznanemu junaku. Izvedbo načrta je preprečila druga svetovna vojna.

Zborovanje veteranov prve svetovne vojne leta 1924

Spominska plošča vojakov iz prve svetovne vojne

Spominska plošča padlim krajanom v prvi svetovni vojni

Ob petnajstletnici romanj na Brezje so v Zvezi bojevnikov leta 1937 napovedali:

»Na prostoru pred cerkvijo naj bi nastal velik park, v katerem bodo spomeniki naših zaslužnih mož in Marijinih častilcev. Tu naj bi stal grob neznanega slovenskega vojaka, spomin vseh slovenskih vojakov, katerih trupla leže križem sveta, po vseh deželah, kjer je vihrala vojna morija. Spomenik naj bo priča kasnejšim rodovom o velikih žrtvah, ki jih je prinesel slovenski narod za svojo svobodo, dasi se je bojeval za tujo korist. Nekje v parku se bo dvigal steber, iz katerega bo vrela voda kot simbol vrele ljubezni Marijinega srca. Na vrhu stebra bo kip Marije Pomočnice.

Načrti so izgotovljeni po šoli našega svetovnega mojstra arh. prof. Plečnika, ki je poveril izdelavo osnutkov arhitektu Valentinčiču. ...

V pozni pomladi ali v začetku poletja prihodnjega leta naj bi se izvršil prevoz kosti umrlega neznanega slovenskega vojaka v grobnico na Brezje. Pri tej svečanosti bi sodelovale vse slovenske župnije s tem, da bi prinesle v posebnih žarah prst z domačih pokopališč kot simbol naše skupnosti in skupnih žrtev vseh Slovencev v svetovni vojni. Leto osorej, ako nam bo sreča mila, bomo s pomočjo nebeške Matere slovesno blagoslovili preurejeni park, ki bo povečeval slavo in veličino Marijinega svetišča.«

Načrtovani vrt spomenikov leta 1937

Leta 1941 je Zveza bojevnikov še vedno načrtovala spomenik neznanemu junaku na Brezjah.

VELIKI SHODI

Brezje so bile prizorišče največjih slovenskih katoliških shodov. Že blagoslov nove cerkve in kronanje Marijine podobe sta bila v vrsti velikih romanj pred prvo svetovno vojno. Npr. leta 1904 je bila petdesetletnica razglasitve dogme o Marijinem brezmadežnem spočetju in na Brezjah so našteli več kot 200.000 romarjev. Leta 1915 je bil »shod Marijinih družb s Kranjskega, ko je bilo do 6000 udeleženk. Veličasten je bil 1. 1921. katoliški shod za Gorenjsko z 10.000 udeleženci.« Dne 26. julija 1931 je ljubljanska Prosvetna zveza priredila »proslavo 1500-letnice efeškega zbora in obenem ameriški dan Friderika Barage. Zbralo se je nad 10.000 ljudi.«

Za petindvajsetletnico kronanja leta 1932 so se »nepregledne množice zgrinjale ta dan in na predvečer okrog krasno ožarjenega svetišča. Bilo je navzočih do 20.000 romarjev, ki so prišli – ne iz radovednosti, ampak molit, prejet svete zakramente in priporočit se varstvu nebeške Zaščitnice. Celo noč so bile oblegane spovednice in gg. frančiškani z drugimi duhovniki in s presvetim škofom vred so vztrajali. –Za zunanji okras so skrbeli fantje tudi s tem, da so postavili 25 mlajev in 10 slavolokov, dekleta so pa pripravila začuda vencev.«

Razglednica, izdana ob 25-letnici kronanja milostne podobe Marije Pomagaj.

DRUGI EVHARISTIČNI KONGRES 1935

Milostna podoba Marije Pomagaj je bila »visoka zavetnica« drugega evharističnega kongresa, ki je potekal 29. in 30. junija 1935 v Ljubljani. Po temeljitosti priprav, načinu izvedbe in številu udeležencev je bil kongres verjetno največje slovensko zborovanje vseh časov, prav gotovo pa največji slovenski katoliški zbor. Število udeležencev je bilo ocenjenih na 150.000, če bi sešeli zborovalce, ki so se udeležili zborovanj prvega in drugega dne ter nočne moške maše na stadionu, pa bi jih bilo več kot četr milijona.

Slavnostno pot v Ljubljano so opravili 28. junija 1935.

Naklo

Kranj

Mengeš

Trzin

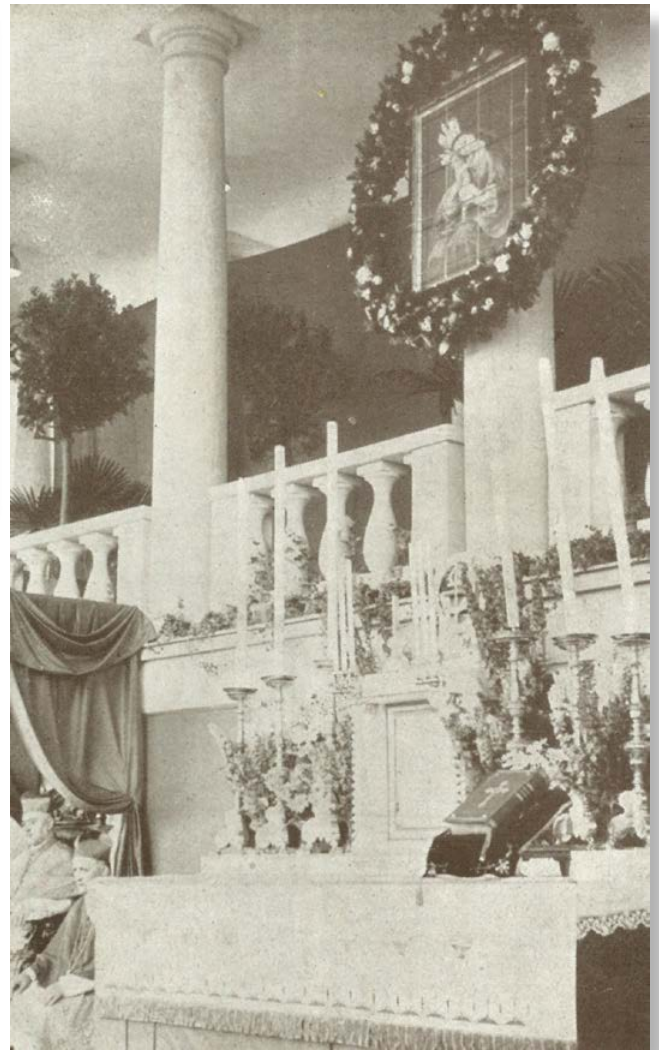
Ljubljana

Tromostovje v Ljubljani

Navedimo še nekaj prizorov s slovesa in vrnitve na Brezje:

»Z oltarja je gledala na sto tisoč vernih sinov in hčera naša slovenska Gospa z Brezij. In se je utrnilo iz src, ki trepečejo v tej solzni dolini od težav in britkosti: »Marija, k tebi, uboge reve . . .« Sleherno človeško srce ima kaj potožiti. Pa je potožilo, od srca do srca je šla tožba in prošnja ter hitela pred Marijin prestol. Celo trda moška lica, ki ne poznajo solze niti v najhujših trenutkih, niso ostala suha. To je do sedaj neslutena in nepoznana moč ljudske pesmi, ki privre iz globine duše in v skupnem zanosu osvoji človeka popolnoma. ...

Kdo more popisati prizore, ko je podoba šla po sredi arene; ogenj v ljudeh je rasel od trenutka do trenutka; kjer je kdo mogel, je pokleknil, vse oči so neprestano spremljale milostno podobo. Procesija je prišla že na breg pri izhodu, prostora zunaj še ni bilo, ker so dostojanstveniki še vedno odhajali v svojih avtomobilih; zato se je našel čas, da so Marijo obrnili, mogel jo je videti ves stadion. Kakor za zadnji pozdrav. Nepopisen prizor, ki mora najbolj trdo srce zagrabit z vso silo. Vse ljudstvo, tisoči in tisoči so padli na kolena, ganljivost slovesa je priklopela do viška. Skoraj ni bilo suhega očesa, vse je planilo v jok, v jok ljubezni do Marije, v jok upanja in čudovite sreče. Sila naše vere in vdanosti Mariji je mogočna, da se ji ne more upirati nobeno srce. Ta prizor, ko se Marija poslavlja, je mogočna pesem: Marija, k tebi, uboge reve ... Saj si res ne moremo misliti kongresa, če ne bi imeli pri sebi svoje Matere, Marije Pomagaj z Brezij. Tukaj je naše življenje, čigar najmočnejši val se je dvignil ob tem slovesu. ...

Na vsej poti od Ljubljane do Št. Vida stoje ob cesti romarski vozovi. Ljudje poklekujejo na tla in na vozove, kleče in čakajo, kdaj se milostna podoba pripelje mimo. Na vseh oknih plapolajo svečke, ponekod so narejeni majhni oltarčki s svetimi podobami. Že od daleč sije razsvetljeni križ na šentvidski cerkvi in pri Marijini kapelici pred vasjo čaka vrsta voz z narodnimi nošami. Pred cerkvijo je zbrana množica ljudstva, v tisoče bi jo štel. Številna duhovščina čaka, mnogo profesorjev iz škofijskih zavodov, celokupno učiteljstvo s šolsko mladino, zastopniki občinskega odbora. Ko se avto s podobo pokaže izza ovinka, zaigra godba iz Škofje

Loke Marijino pesem. Željne oči, a vendar utešene, saj spet vidijo našo zaščitnico. Množica poje tisto najlepšo: Lepa si ... Potem duhovščina zapoje litanije, ljudstvo razvneto odpeva. In spet zaigra godba, avto je že ves obsut s cvetjem. ... Veličasten je bil pogled na Škofjo Loko. Vse razsvetljeno, uršulinski samostan je v rdečih lučih sijal daleč čez polje. Na trgu je na tisoče ljudstva, sami znani obrazi. Ne sicer po imenu, a videli smo jih v Ljubljani sto tisoč in vsi so enaki. Tisti ogenj v očeh, v obrazih umirjenost, hrepenenje potešeno v svečanih trenutkih kongresa. Med zvonjenjem se je pripeljala Marija na Glavni trg med gostim špalirjem otrok. Ljudsko petje. Ganljiv je bil trenutek, ko so otroci peli: »Otročiče, o Marija, Mati, sprejmi milostno v srce...« in pri tem Marijo obsipali s cvetjem. Seveda je morala nazadnje zadoneti še: »Lepa si ...« Med špalirjem otrok, kapucinov in uršulink se je sprevod avtomobilov pomaknil proti kapucinski cerkvi in nato mimo razsvetljenega evharističnega križa pred mestom tja v Sorško polje. Po vseh cerkvicah zvonijo. Vse hiše so razsvetljene, ne samo ob cestah, tudi globoko v vaseh gore sveče. Ljudje kleče ponekod v dolgih vrstah ob cesti in držijo luči v rokah. Hrepeneče se ozirajo, kdaj pride Marija. Cele vrste svečk so nasajene ob cesti po tleh, nepopisno lepi prizori, ponekod mizice pri cesti, na njih Marijine podobe, zraven kleče ljudje, matere držijo v naročjih otroke, da jih vsaj za hip pokažejo Mariji. Kje ste tisti, ki našemu narodu trgate vero iz srca, kje ste tisti, ki pljujete na naše svetinje? Pridite in poglejte in boste videli, da je naš narod veren, v dno duše vdan Bogu, Marijin narod! Ko človek gleda te prizore, mora nehote biti ponosen na svoj narod, ki trpi in si trpljenje lajša – z vero.«

DRUGA SVETOVNA VOJNA

Brezje so bile potem, ko so aprila 1941 Nemčija, Italija, Madžarska in Neodvisna država Hrvaška okupirale in razkosale Slovenijo, v nemški okupacijski coni. Nationalsocialisti so frančiškane izgnali in v samostanskih prostorih uredili vojaško postojanko. Romarji so kljub vsemu še prihajali na Brezje častit kopijo milostne podobe. Izvirno Layerjevo podobo je brat Jozafat Finžgar s pomočjo sovaščana ilegalno prenesel v Ljubljano. Od tam so jo poslali na Hrvaško na Trsat, leta 1943 pa spet v Ljubljano, kjer je bila na oltarju sv. Dizme v stolnici v Ljubljani. Po končani drugi svetovni vojni so se množice prišle na Brezje zahvalit za prestano gorje. Izvirno Layerjevo podobo so na Brezje vrnili leta 1947.

Škof Anton Vovk sprejema Marijo Pomagaj na Brezjah 15. junija 1947. Foto arhiv NŠAL

Kopija slike Marije Pomagaj na sedanjem oltarju sv. Dizme v stolnici v Ljubljani. Kopijo je naslikal Riko Debenjak.

RAKOVNIK, 29. MAJA 1943

Dne 29. maja 1943 so Marijo Pomagaj prinesli k največji spokorni procesiji na Rakovnik, kjer se je po ocenah zbralo okoli 25 tisoč ljudi.

»Nad dve uri so se zbirale procesije. Ljudje, utrujeni od hoje, čakanja in vročine, so brezdvomno trpeli, a šlo je za nekaj, kar vsi želijo: za mir, za blagoslov naroda, zato niso klonili; kljub utrujenosti in trpljenju so navdušeno molili in peli – vse v spravo božji Pravici.

Ko so bile vse procesije zbrane v areni, se je začela skupna pobožnost. Najprej govor prevzvišenega. Preprosto, da ga je lahko razumel vsak otrok, je na podlagi fatimskih prikazovanj razložil namen in pomen pobožnosti in povabil ljudstvo k molitvi in zadoščevanju. Nato je vse ljudstvo glasno in odločno izgovorilo Mariji naslednje sklepe:

„Marija, pomoč kristjanov! – V času, ko se posvečujemo Tvojemu brezmadežnemu Srcu, slovesno izjavljamo:

Gospodovih dni ne bomo skrunili s hlapčevskimi deli in grešnim veseljem, temveč jih posvečevali, hodili k maši in pridigi.

Bogokletna beseda ne bo prišla iz naših ust.

Z grehi nečistosti ne bomo omadeževali svojih src.

Zahtevam nespodobne mode se ne bomo vdajali, ker nočemo hudo žaliti našega Gospoda.

Zakonsko in družinsko življenje bomo živeli tako, kakor Bog hoče.

Ogibali se bomo grde sebičnosti in nizkega sovraštva, krivičnosti in grehov jezika. Skrbeli bomo, da ti grehi izginejo iz našega naroda.

Zadoščevali bomo tudi naprej Jezusovemu in Tvojemu Srcu s pobožnostjo prvih petkov in prvih sobot.

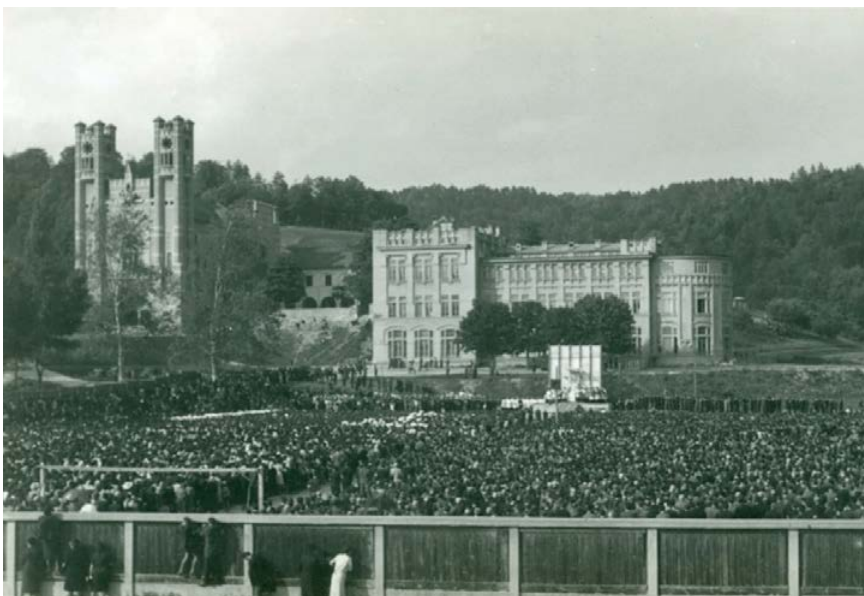
To bodi vodilo in pravilo našega življenja!

Marija! Stoj nam ob strani! Pomagaj nam! Amen.“

Nato je mogočen zbor zapel „Usmili se, o Gospod.“ Sledil je blagoslov z Najsvejšim.«

Rakovnik

DOLGI ODMEV VOJNE IN REVOLUCIJE

Slikar Riko Debenjak je za oltar cerkve v Veliki Ligojni pri Vrhniki leta 1945 naslikal Marijo Pomagaj z Brezij nad gorečo vasjo. Ligojno so leta 1942 požgali in izropali Italijani po tem, ko so v bližini vasi nanje streljali partizani. Sliki pripisujejo sporočilo, da je »tako Ligojno kot tudi Vrhniko namreč od požiga najprej lahko varovala samo pred partizani. Seveda samo do maja 1945.« V Slovincu pa so ob sliki zapisali: »Npr. original brezjanske podobe ima temno ozadje, na Debenjakovi sliki pa se ves prikaz dogaja med nebom in zemljo. Na ta način je Marija morala dobiti svetel sij okoli sebe. Dobila pa je Marija za spremljavo nekaj skupin angelskih glav in puttov, cvetje oljčno vejico – simbol miru, palmovo vejico – simbol trpljenja (nad gorečo Ligojno), vrtnico – simbol bolečine in drobno cvetje domačih poljan – kot znak ljubezni do grude.«

Foto: Sašo Kovačič

Psihiater je leta 1994 objavil svoje raziskave o psihiatričnih motnjah pri nekdanjih partizanih. Med pacienti je bil tudi eden, ki je 21. junija 1944 vstopil v partizane v Gorenjski odred: »Tam je videti tudi kakšne mračne dogodke. Enkrat so prijeli očeta nekih domobrancev in ga zasliševali ter ob tem udarjali. Zaslišanec pa je vzklikal, naj mu Marija z Brezij pomaga. Potem so ga ob potoku ustrelili.«

V stotinah knjig, ki so jih napisali partizanski pisci, zavezani tabujem titoizma, ne bi dobili pričevanja o tem, kako so se tudi partizani zatekali pod Marijino varstvo. Da so se, pa nam pove zahvalni zapis nekega partizana v romarski knjigi iz leta 1956: »Še enkrat se ti zahvaljujem, Marija, ki si me varovala leta med grozotami. Že leta 1943 jeseni si me obvarovala. Drugič, 1945, mi je do nog zgorelo, da me je v noge že peklo pred okupatorskimi četami, pa sem še zdrav in živ ostal, pa še več takih slučajev bi lahko napisal. Zato Marija, ko si me že tolikokrat varovala, te še naprej prosim. Pavle Podmiljšak, Blagovica pri Domžalah.«

Prav tako so se k Mariji pred smrtjo zatekale žrtve povojnih zunajsodnih pobojev, saj je bila njena podoba najdena v protitankovskem jarku na Teznem ter morišču in grobišču ranjencev, bolnikov, invalidov v kočevskem breznu pri Konfinu I.

Marija Pomagaj iz protitankovskega jarka v Teznem.

Marija Pomagaj iz kraškega brezna z 88 umorjenimi v Konfinu I na stalni razstavi v Muzeju novejšje zgodovine Slovenije. Foto: Sašo Kovačič

V Vetrinju, maj 1945

John Corsellis, ki je videl tragedijo preživelih beguncev v Vetrinju, ko so jim odpeljali svojce v Jugoslavijo, jih pobili; ki so ostali brez doma, domovine, se je vprašal: »Kako je mogoče, da so si ti ljudje tako hitro opomogli od tako strašnega, dvojnega udarca? Da niso zapadli v klinično depresijo ali kronično melanholijo?

Mislil, da je za to več razlogov. Daleč najpomembnejši pa se mi zdi tale: kakovost in globina njihove katoliške vere in tipično slovenske pobožnosti. Meni se je zdela ta vera v nekem smislu zelo preprosta, poenostavljena, toda bila je tako živa in resnična, da jim je dajala ogromno moč.«

In ta vera je izhajala predvsem iz molitve k Mariji Pomagaj. Marija Pomagaj je bila tudi duhovna zavetnica slovenskih beguncev pred komunizmom. Že v Vetrinju so molili pred njeno podobo, postavljeno na kamionu. In potem je bilo prav tako v begunskih taboriščih v Avstriji in Italiji.

In iz teh nekaj tisoč ljudi, njihove vere in življenjske moči sta prišla dva kardinala, predsednik slovenske vlade, mnogi znanstveniki, umetniki, duhovni in politični voditelji.

Naj nam bodo vzor v veri in preseganju udarcev usode!

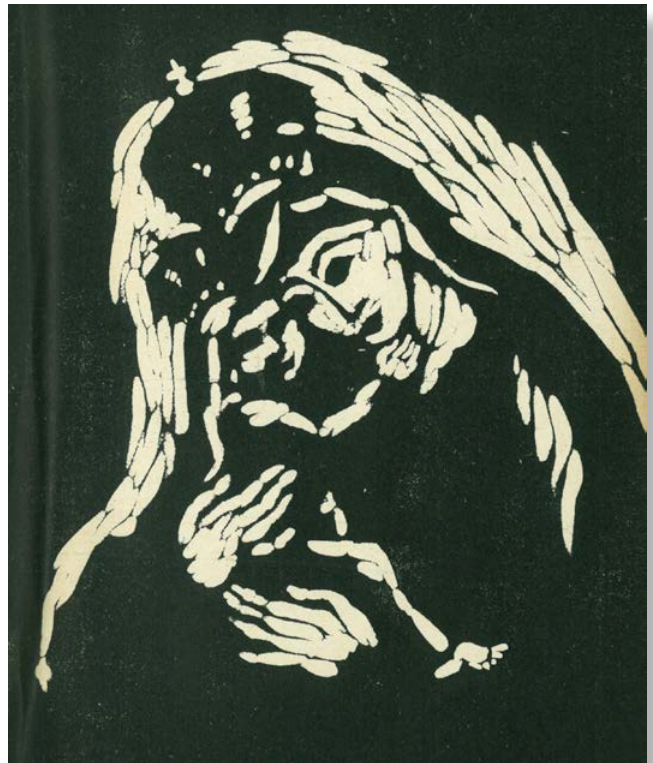
Ob fotografijah oltarjev s podobo Marije Pomagaj so pisali: Upanje in pomoč beguncev; Srce in duša taborišča; Marija Pomagaj – kraljica Slovencev – zavetnica beguncev. Foto arhiv Studia Slovenica

Tine Debeljak: Črna maša

Odplavil si nam krhki domači breg spod nog,
naš brod ob čerih popeljal na visoko morsko plan,
odmaknil očem planine, gorice in ravnice,
mesta in trge in naše vasice,
potoke in reke, studence in brzice,
a srcu si pustil za najbednejši dan
največjo tolažbo – Brezmadežno Devico,
svojo Hčer, Mater svojega Sina,
našo slovensko nebeško Kraljico,
kronano Marijo Pomagaj z Brezij,
da roma z nami ... O Mati in družina!
Njo smo Ti postavili v ta bedni oltar,
Njej nosimo srca svoja v dar,
naj Ona ti našo ljubezen pokloni,
na Tvoje Srce na svoje nasloni,
kot ko sesedla se je s Tabo pod križe –
bolečina bolečin, ki smo zdaj ji najbliže!
...

Marija Pomagaj z Brezij,
slovenska begunka pred križasto kljuko,
solze neutolažne nam v naročje prestrezi
in k Bogu dvigni vojščakov teh muko,
ko jih ubijalo je kladivo, sekal srp ...
Kraljica, pripni jim v ščit viteški grb,
izberi jih za stražo sebi v podnožje,
kot angelov svojih izbrani oddel,
Ti, ki spoznala si njih orožje:
Vero gorečo, Ljubezen vročo, Upanj pogum,
sijoč z njih čistih čel!

Bara Remec: Marija Pomagaj

Spominska plošča duhovnikom, žrtvam fašizma in nacionalsocializma ter režima Neodvisne države Hrvaške. Med njimi je tudi ime Danijela Halasa, ki je bil verjetno žrtev komunističnega terorja.

Spominska plošča, ki so jo postavili prisilno mobilizirani Slovenci v nemško vojsko med drugo svetovno vojno.

Margarita Dolinar: Slovenska Guernica

Slika, posvečena žrtvam revolucionarnega terorja, je obešena v manjši baziliki Marije Pomagaj na Brezjah.

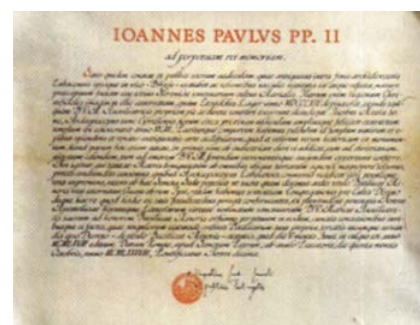

JANEZ PAVEL II. V SLOVENIJI

1988 - MANJŠA BAZILIKA

Velike verske slovesnosti se na Brezjah vrstijo iz leta v leto in potrjujejo njihovo vlogo najpomembnejšega slovenskega duhovnega središča. Zato je papež Janez Pavel II. leta 1988 na prošnjo nadškofa Alojzija Šuštarja odlikoval brezjansko cerkev s častnim naslovom manjša bazilika.

1996 - JANEZ PAVEL II. V SLOVENIJI

Janez Pavel II. se je med svojim obiskom v Sloveniji 17. maja 1996 najprej poklonil Mariji Pomagaj. Obisk je bil vstavljen v program naknadno, zato so morali podobo Marije Pomagaj, ki je bila že na predvidenih prizoriščih obiska v Ljubljani, na hitro prepeljati nazaj na Brezje.

Milostna podoba Marije Pomagaj je tretjič zapustila Brezje kot pokroviteljica praznovanja 1250-letnice krščanstva med Slovenci in evharističnega slavlja, ki ga je 18. maja 1996 na hipodromu v Stožicah v Ljubljani vodil papež Janez Pavel II.

Dne 3. maja so jo sprejeli na začetku misijona v Bistrici pri Trziču, naslednji pa na v Naklem, kjer so imeli obnovo misijona in posvetitev župnije Marijinemu brezmadežnemu srcu. 5. maja je bila milostna podoba na Brezjah, kjer so se gorenjske župnije zbrale v molitvi za duhovno prenovo slovenskega naroda.

Od 9. do 16. maja so milostno podobo sprejeli v župnijah Primskovo, Kranj - Zlato polje, Kokrica, Kranj, Šenčur, Stražišče, Žabnica, Škofja Loka - Sveti Duh, Škofja Loka – Sv. Jakob, Stara Loka, Poljane, Selca, Vodice, Sora, Preska, Pirniče, Šentvid, Podutik, Šiška, Bežigrad ter uršulinskem samostanu pri Sv. Duhu in karmeličanskem samostanu v Sori.

Papež Janez Pavel II. pred Marijo Pomagaj na Brezjah 17. maja 1996

2010 – SLOVENSKI EVHARISTIČNI KONGRES

Marija Pomagaj je četrtič romala z Brezij od 10. do 13. junija 2010 kot zavetnica slovenskega evharističnega kongresa.

Prvi dan romanja

V četrtek, 10. junija 2010, so milostno podobo Marije Pomagaj z ljubljanskim pomožnim škofom dr. Antonom Jamnikom najprej sprejeli v župnijski cerkvi sv. Petra v Naklem. Popoldne je v župnijski cerkvi sv. Jurija v Šenčurju slovesnost vodil ljubljanski nadškof in metropolit dr. Anton Stres. Zvečer jo je v župnijski cerkvi sv. Jurija v Nevljah sprejel novomeški škof msgr. Andrej Glavan.

Drugi dan romanja

V petek, 11. junija, zjutraj je bil sprejem milostne podobe Marije Pomagaj s koprskim škofom dr. Jurijem Bizjakom v župnijski cerkvi sv. Elizabete v Ljubnem ob Savinji, popoldne v Šmartnem ob Paki z mariborskim nadškofom in metropolitom dr. Francem Krambergerjem ter zvečer na Polzeli s celjskim škofom dr. Stanislavom Lipovškom.

Tretji dan romanja

V soboto, 12. junija, je bila Marija Pomagaj v Vojniku, kjer je bil z verniki mons. Alojz Uran. Popoldne je v Šentjurju bogoslužje vodil mons. Stanislav Hočevar. Zvečer je milostna podoba prispela v župnijsko cerkev Sv. Duha v Celju. Pri njej so bedeli mladi.

Slovenski evharistični kongres

V nedeljo, 13. junija, se je na slovenskem evharističnem kongresu zbralo več kot 32.000 vernikov, 1.300 pevcev, 750 duhovnikov. Vrhunec kongresa je bila razglasitev Alojzija Grozdeta za blaženega.

Brezje

Naklo

Šenčur

Nevlje

Ljubno ob Savinji

Šmartno ob Paki

Polzela

Celje

BREZJE IN LJUBLJANSKI ŠKOFJE DVAJSETEGA IN ENAINDVAJSETEGA STOLETJA

Vsi ljubljanski škofje dvajsetega stoletja so bili veliki Marijini častilci, Brezje kot milostni kraj pa so predstavljale pomemben kraj v njihovem duhovnem življenju. Trije izmed njih (Jeglič, Vovk, Pogačnik) so bili po kraju rojstva celo neposredni sosedje Brezij, in tako z njimi tesno povezani že od otroštva. Vsak izmed njih je razvil osebni odnos do Marije, o katerem bi teologi lahko spisali zanimive Marijanske teologije. V tem kratkem stavku bomo na kratko predstavili njihovo povezavo z Brezjami ter predvsem dopustili, da o Mariji in Brezjah spregovorijo sami skozi drobce svojih pridig in zapiskov.

ANTON BONAVENTURA JEGLIČ (1850–1937)

Duhovna usmeritev 28. rednega ljubljanskega škofa Antona Bonaventure Jegliča je bila izrazito marijanska, kar je razvidno že iz njegovega škofovskega gesla: »Pridi k nam, Tvoje kraljestvo, po Mariji.«

Ljubezen do Marije je bila Jegliču položena že v zibelko, saj je bila njegova mati velika Marijina častilka. V svoj dnevnik je o materi zapisal: »Naučili so me strahu božjega in nežne ljubezni do Device Marije, kar me je v nevarnostih in skušnjavah rešilo, da se nisem izgubil. Naučili so me molitvico: 'Marija prečista Devica, bodi moja pomočnica sedaj in ob smrtni uri, čaščena Marija' in pa na čast angelu varuhu: 'Angelček varuh, ki si me varoval nocoj (danes), varuj me tudi danes pred vsem hudim na duši in na telesu, amen.' Obe molitvici molim še sedaj vsak dan.«

Jeglič je rad in pogosto romal v Marijina svetišča. Ko je kot novoimenovani ljubljanski škof prihajal v Ljubljano, se je zaobljubil, da bo vsako leto romal k Materi Božji na Trsat v zahvalo in prošnjo za pomoč. Vse njegovo delovanje je bilo prežeto z Marijo, zato je tudi tako spodbujal čaščenje Marijinega srca in ustanavljal Marijine družbe, s katerimi je želel prenoviti slovenski narod. Ob sklepu duhovnih vaj leta 1900 je zapisal: »Prevzvišeno srce blažene device Marije bom sam častil in drugim priporočal. Vse bom delal z Marijo, zaradi Marije, v njej in po njej, celo Marijino srce naj bo na mestu

Anton Bonaventura Jeglič

Anton Bonaventura Jeglič na Brezjah leta 1933 (p. Bonaventura OFM, ing. Žumer, škof Jeglič, p. Anton Prešern SJ, Franc Jeglič, p. Stanko Aljančič OFM). Boljša bi bila razglednica iz leta 1932

mojega srca in vse moje življenje naj bo takšno, kakor da bi izhajalo iz Marijinega srca, kakor da bi ga živela ona, v vsem želim biti odvisen od moje matere Marije.«

Brezje so bile zanj poseben milostni kraj, kamor se je zatekal že kot dijak v Ljubljani, nato kot bogoslovec, duhovnik in končno škof. Kadar je pot vodila mimo Brezij, se je vedno ustavil tudi pri milostni podobi Matere Božje. Leta 1903 se je zaobljubil, da bo vsako leto oktobra romal na Brezje. »V sredo, 14. oktobra, sem romal na Brezje, kjer sem po priprošnji prečiste Device Marije dobil mir srca ravno ondan, ko sem kot sedmošolec imel najhujše borbe zoper svoj duhovski poklic. – Po sveti maši sem klečal pred oltarjem Marijinim in sem sklenil, da od letos za naprej pojdem vsakega leta v oktobru na Brezje, kakor hodim v maju na Trsat. Zahvalil sem se Devici Mariji za vso materno ljubezen, pomoč in verstvo tekom celega mojega življenja: o, kje bi bil jaz brez posebne njene pomoči! Priporočal sem ji sadašnje potrebe svoje osebne in službene kot škof, posebno namene tega meseca.«

7. oktobra 1900 je ob navzočnosti 7.000 romarjev skupaj s kardinalom Jakobom Missio in škofom Jakobom Trobcom blagoslovil novo baziliko na Brezjah. 1. septembra 1907 je v imenu svetega očeta opravil kronanje milostne podobe in v svoj dnevnik zapisal: »Hvala Bogu! Slovesnost krasna, ljudstva do 30.000, duhovnov 111, obhajancev 7.000, pa še niso vsi na vrsto prišli; nesreče nobene, le par omotic; Marijinih družb zastopanih okoli sedemdeset, župnij z banderi osemnajst, vse v najlepšem redu in sveti navdušenosti, spovedoval sem osemnajst ur, govoril glasno, počasi in dosti lahko!«

GREGORIJ ROŽMAN (1883–1959)

Rožman je postal član Marijine kongregacije že kot drugošolec v celovškem Marijanišču, posvetitvi, s katero se je takrat izročil Mariji, pa je ostal zvest celo življenje. Marijine družbe je spodbujal tako kot profesor v Celovcu in Ljubljani kot kasneje, ko je postal škof. Čeprav je bil doma iz sosednje Koroške, je že kot mlad fant poromal na Brezje, leta 1924 pa na Brezjah naredil načrt za svoje duhovno življenje.

V času njegovega vodenja škofije je bilo na Brezjah kar nekaj odmevnih bogoslužij, Marijina podoba je potovala po škofiji, ob izbruhu druge svetovne vojne pa je postala begunka.

Ob 25-letnici kronanja Marijine podobe na Brezjah 4. septembra 1932 je Rožman dejal: »Svoja srca so dali katoliški Slovenci pred 25 leti Mariji. V njene roke so položili svojo usodo, brez strahu z zaupanjem svoje nade in upe, svoj strah in bojazen, svoje hrepenenje in stremljenje – v Marijinih rokah naj ostane bodočnost slovenskega naroda. /.../ Kaj vse je doživel slovenski narod od tedaj v 25 letih. Trenutke radosti in do neba kipečega navdušenja in nepopisno težke ure – kar glejte in čitajte napise na slikah, ki jih je hvaležnost rodila – iz vseh jarkov in bolnic svetovne vojske. Koliko prošenj in vzdihov – koliko umirajočih je klicalo Marijo Pomočnico na Brezjah. In spet so prišli težki dnevi, ko zaskrbljeni gledamo v bodočnost: pomanjkanje in brezposelnost, toliko socialnega zla – pa brezbožnost, pa strah pred novim svetovnim požarom. A glejte, Marija svojih otrok ni zapustila, pomagala nam [je] in še bo. Le zatekajmo se k nji, zaupno kličimo na pomoč sebi kraljico: Kraljica miru, prosiš za nas. Kraljica miru, ti bodi naša kraljica in Gospa. Miru nam daj, miru med nami samimi, da bomo ena družina, tvoji, Mati naša, miru pred zunanjimi sovražniki, miru pred sovražniki Cerkve in Boga. Vsako prvo soboto v mesecu se opravlja ob milostnem oltarju sv. maša za mir.«

Ob evharističnem kongresu leta 1935 je pripravljali odbor sklenil, naj bo Marija Pomagaj z Brezij pokroviteljica shoda. Rožman je idejo še nadgradil in sklenil, da bo Marijina podoba v času kongresa prišla v Ljubljano. Marijina pot od Brezij do Ljubljane je bila pospremljena s številnimi ganljivimi sprejemi v vseh krajih, skozi katere je potovala, v Ljubljani pa jo je na stadionu sprejelo in počastilo 120.000 ljudi.

29. avgusta 1937 so na Brezjah blagoslovili temeljni kamen spomenika slovenskim vojakom, in Rožman jim je ob tem spregovoril: »Za skupen spomenik slovenskim vojakom, ki so dali življenje v svetovni vojski, ni primernejšega mesta na svobodni slovenski zemlji kakor tu na Brezjah. /.../ Saj ga ni med bivšimi bojevniki svetovne vojske, ki v strahotah svetovne vojske in nje nepopisnih mukah ne bi bil mislil kdaj na Marijo in se njenemu varstvu priporočal. In prav gotovo ni slovenske družine, ki ne bi bila očeta, moža, sina, ki je bil v vojski, priporočala Marijinemu varstvu. Bog in Marija edina vesta,

Gregorij Rožman

Škof Gregorij Rožman na eni od slovesnosti na Brezjah pred drugo svetovno vojno.

koliko vročih in zaupnih prošenj je bilo za bojavnike opravljenih tu na Brezjah pred milostno podobo Marijino. Ko ste vi na raznih frontah krvaveli, se je tu dan za dnevno dvigala k Mariji prošnja: Kraljica miru, prositi za nas! Ni torej primernejšega mesta ne za vaše zборе, ne za skupen spomenik!«

V času vojne se je Rožman še bolj goreče oprijel Marije in molitve za mir, v maju 1943 pa v ljubljansko stolnico sprejel tudi begunko, podobo Marije Pomagaj z Brezij. Ob okupaciji so Nemci namreč pregnali frančiškane z Brezij, ti pa so s seboj skrivaj vzeli milostno podobo, namesto nje pa dali kopijo. Odpeljali so jo na Trsat, od tam pa v Ljubljano. Po zgledu sporočil Marijinih prikazovanj v Fatimi je dal Rožman pobudo, da se je ljubljanska škofija posvetila Marijine-mu brezmadežnemu srcu. Priprave so se pričele 2. januarja 1943, končale pa s slovesno posvetitvijo 30. maja 1943. Dan pred tem je bilo spokorno in spravno bogoslužje, katerega višek je bila spokorna procesija na Rakovnik, kamor so na posebnih, slovesno okrašenih nosilih ponesli tudi podobo Marije Pomagaj z Brezij, ki jo je nosilo 16 bogoslovcev. 30. maja je bila slovesna posvetitev v stolnici pred podobo Marije Pomagaj, posvetitev pa se je izvedla tudi po vseh cerkvah škofije, kjer je bilo mogoče. Neposredno po posvetitvi je Rožman izdal pastirsko pismo, v katerem je med drugim zapisal: »Res, hvalo smo dolžni Bogu in usmiljeni materi, Kraljici Mariji! Prisrčno prosim Marijo, naj nakloni svoje posebno posredovanje pri Sinu vsem, ki so sodelovali pri pripravi in izvrstitvi posvetitve od pripravljalnega odbora in duhovnikov do slednjega vernika in otroka. Ali smemo zdaj pričakovati rešitve mnogoterih nadlog, ki nas tarejo in strašijo? Sveti oče nam je sporočil, da Mati Božja ne bo mogla biti nezvesta svoji obljubi, če smo se ji brez pridržka izročili in posvetili. Brez pridržka, to se pravi tako, da v duhu posvetitve vztrajamo, da nehamo Boga žaliti, kakor smo ob posvetitvi slovesno izjavili.«

V begunstvu škof ni mogel več romati na Brezje, je pa zato pogosto romal na ameriške Brezje, v Lemont, kjer je kopija milostne

podobe Matere Božje z Brezij. In pred to podobo je bila opravljena tudi Rožmanova pogrebna maša 22. novembra 1959, ki so jo rojaki pospremili z besedami: »Z oltarja mati z Brezij je stopila, ga prva je kot sina pokropila, kot zna le mati, naša dobra mati.«

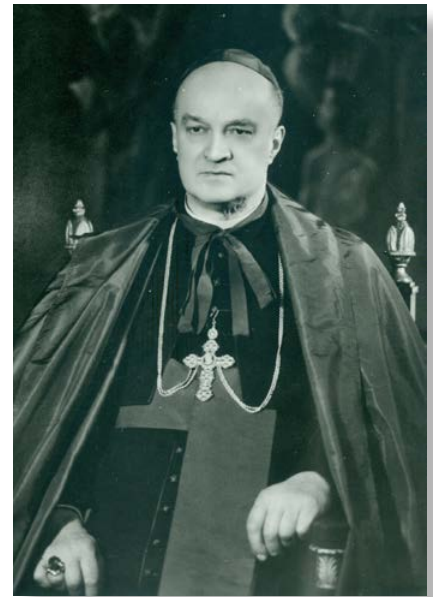
Anton Vovk (1900–1963)

V svoji duhovni oporki je škof Anton Vovk zapisal: »Pod Triglavom sem doma, pa nikdar nisem bil v njegovem kraljestvu. Moji edini izleti so bili v dijaških letih ob nedeljah na Brezje, vedno peš in navadno s čevlji v rokah. Pridružil sem se tudi rad vsaki procesiji za dež ali za lepo vreme na Brezje ali na blejski otok. Vse to je bilo že lepo. Blagrujem Marijino kongregacijo, ki me je tako lepo varovala vso mladost in nadomeščala starše.«

Vovk je v Marijino kongregacijo vstopil kot gimnazijec v Kranju, kot kaplan in župnik je veliko pozornosti posvetil pospeševanju in vodenju Marijinih družb, še posebej za mladino. Ko mu je apostolski nuncij 26. septembra 1946 postavil vprašanje, če je pripravljen prevzeti mesto pomožnega škofa, se je pred odločitvijo zatekel še k Mariji. »Ko sem prišel, ves prevzet iz sobe, sem se napotil v stolnico k brezjanski Mariji Pomagaj, da se tam odločim. /.../ Pred brezjansko Marijo Pomagaj še nisem pokleknil nikdar z večjo zadevo. Kako lepo je bilo v dijaških letih, ko sem tolikokrat iz Vrbe peš romal na Brezje, v poletju večkrat kar vsako nedeljo, in sem tam ob Pomočnici svoj poklic le utrjeval. Dne 26. septembra 1946 se je bilo pa treba ob Pomočnici odločiti dokončno, a kar naenkrat, za veliko zadevo. Izrekel sem z Marijo, naj se zgodi volja Božja in volja Cerkve ...«

Popolno zaupanje v Marijino varstvo je bila ena glavnih značilnosti Vovkove pobožnosti, Marijino prebodeno srce kot simbol njene ljubezni do Boga in ljudi je dal tudi v svoj škofovski grb. Duhovnike je v pridigah in pastirskih listih spodbujal, naj slovesno obhajajo Marijine praznike in naj vernike spodbujajo k skupni družinski molitvi rožnega venca, ki ga je tudi sam tako rad in redno molil.

Po koncu druge svetovne vojne je kljub nasprotovanju mnogih Ljubljancev Vovk bistveno pripomogel, da se je milostna podoba Marije Pomagaj iz ljubljanske stolnice 15. junija 1947 vrnila nazaj na Brezje. Ob tem je zapisal: »Prizori na Brezjah so bili ganljivi. /.../ Ni bilo izdano nobeno vabilo na slovesnost, pa vendar, veličastno je bila Marija sprejeta. Sprejeli so jo posebno Gorenjci in vsa ljubezen do nje je bila izražena v solzah. Skozi množico smo se med pritrkavanjem zvonov peljali na samostansko dvorišče, da smo tam izstopili in stopili s podobo takoj v sprevod. Vsi verniki so tiho mahali z belimi robci in na glas jokali. Le tu in tam se je med jokom izvil goreč klic 'Marija'. Tako pristrčnega pozdrava, ki je v solzah spričeval tolike bolečine in tako pristrčno zaupanje, Marija na naši zemlji še ni bila deležna.«

Anton Vovk

Anton Vovk ob vrnitvi milostne podobe
iz begunstva, 15. junija 1947.

Na Brezjah je Vovk opravil duhovne vaje pred škofovskim posvečenjem, kasneje pa vsako leto tudi redne duhovne vaje okoli praznika vseh svetih. V Marijinem letu je 8. decembra 1954 posvetil nov oltar v kapeli Marije Pomagaj. Na to posvetitev nas spominja latinski napis na oltarju:

*ALMae Reginae ab AntonIo ara elegans DICata LabaCen Pi-
sCatore oz. v prevodu Premili kraljici umetniški oltar posvetil An-
ton ljubljanski Ribič. V kronogramu je letnica 1954.*

V letu 1955 je ljubljanska škofija pod Vovkovim vodstvom obnovila posvetitev brezmadežnemu Marijinemu srcu.

1. septembra 1957 je vodil slovesnost ob 50-letnici kronanja brezjanske Marije, v pridigi je romarje in vse slovenske preganjene in zasramovane vernike nagovoril z opogumljajočimi besedami, ki odločno odražajo njegovo pokončnost, samozavest in trdno vero: »Predragi v Gospodu! Ob jubilejnem spominu na kronanje brezjanske Kraljice in Pomočnice se moramo jasno zavedati: Mi moramo biti Marijina krona, mi ji moramo biti veselje, potem ji bo šele zlata krona na sliki ugajala, ker bo zunanji znak naše notranje čistosti, svetosti in krščanske kreposti. To spoznanje in ravnanje moramo imeti! Zakaj, če mi verni Slovenci nismo živa Marijina krona, potem je Marija pri nas še brez krone. /.../ Da bomo njeno veselje in njena krona: Stojmo trdno v veri, v čolnu Kristusove Cerkve! /.../ V tej veri, ki je najdražja dediščina naših očetov, po besedi sv. Pavla in po Marijini želji: Stojmo! Ne kakor otrok na majavih nogah, ki pri vsakem koraku lahko pade! Ne kakor bolnik, ki le s težavo prestavlja noge, v katerih ni moči! Stojmo s trdnimi nogami, kakor hrast na poljani, ki se pripravlja na sunke vetra od vseh strani! Stojmo, kadar Bog dopušča, da se naša vera boleče preizkuša! /.../ In Marija, Mati, Kraljica in Pomočnica naša, nam bo posredovala, da bomo varno potovali po poti življenja do te-
daj, da nas bo, po njeni priprošnji, njen Sin Jezus Kristus, kronal v nebesih s slavo in častjo. Amen.«

JOŽEF POGAČNIK (1902–1980)

Rojen je bil v sosednji župniji Kovor, zato se ne čudimo, da je bila tudi njemu Marija Pomagaj z Brezij že od otroštva blizu ne le krajevno, ampak tudi in predvsem duhovno. V mladosti je Pogačnik pesnikoval in kar nekaj pesmi posvetil Mariji. Ko je kot bogoslovec študiral v Innsbrucku, ga je tamkajšnja milostna podoba Marije tako nagovorila, da je spisal pesem:

Pri Mariji Pomagaj

*Zlati so žarki,
srebrni angeli,
Mati med svečami,
Mati med gnečami,
Jezus pri nji –*

*mi smo pred njo.
Z dušo smo šli
v gorko nebo,
blažen nam rdi
mladi obraz.*

*Velika maša –
Mati je naša,
prosi za nas!*

Jožef Pogačnik

Jožef Pogačnik blagoslavlja kapelo sv. Frančiška Asiškega, september 1968.

Ves čas svoje duhovniške poti je bil predan Marijinemu varstvu, to njegovo držo izraža tudi škofovsko geslo: »Glej, tvoj sin!« Ob umestitvi za ljubljanskega nadškofa 5. aprila 1964 je navzočim v ljubljanski stolnici v pridigi tako obrazložil izbiro gesla: »Predragi! Geslo nadškofa Jegliča je bilo: 'Pridi k nam Tvoje kraljestvo po Mariji.' Geslo pokojnega nadškofa Vovka je bilo: 'V Gospoda zaupam.' Da brez Gospoda ne moremo nič storiti. S svojim geslom: 'Glej, tvoj sin!' sem vodstvo nadškofije izročil Marijinemu varstvu. Če bo v našem čolnu Gospod in bo nad njim žarela zvezda Marija, bo, upam, božji blagoslov iz nebes rosil na nas in bomo mogli, čeprav slabotni, spolnjevati svojo dolžnost, jaz dolžnost pastirja, vi dolžnost ovac.«

V času vodstva nadškofije je Pogačnik na Brezjah vodil številne pobožnosti, med drugim šestdeset- in sedemdesetletnico kronanja, v atrijskem dvorišču med cerkvijo in samostanom je leta 1968 blagoslovil kapelico sv. Frančiška Asiškega, ki jo je zasnoval Ivan Vurnik. 31. maja 1973 je opravil spravno pobožnost, med katero je spregovoril o strahotah božjega ropa. V noči z velikonočnega ponedeljka na torek 1973 je namreč ropar vlomil v tabernakelj, odnesel monštranco in ciborij ter z Marijine podobe odtrgal obe kroni in s tem zagrešil svetoskrunstvo. Vlomilca so kmalu prijeli in cerkev je dragocene posode ter obe kroni dobila nazaj, hostije pa je vlomilec menda stresel v vodo. Po spravnem bogoslužju je nadškof simbolično še enkrat kronal milostno podobo.

2. in 3. septembra 1967 je bila slovesnost 60-letnice kronanja in tisoči Slovencev so prišli na Brezje. Pri bogoslužju je nadškof Pogačnik orisal dogodke pred 60 leti ter govoril o vlogi Marije v slovenskem narodu in svetovni zgodovini. »Krščanska zgodovina priča, kako se je vsa Cerkev, pa tudi posamezne Cerkve, v vseh stiskah zatekala k Mariji po pomoč in kako jih je Marija vedno reševala. /.../ Zato jo vsi krščanski narodi častimo kot svojo kraljico. Poljaki v Čenstohovi, Hrvati v Mariji Bistrici, Avstrijci v Maria-Zell, ves katoliški svet pa v Lurdu in Fatimi. Mi jo pa častimo kot svojo kraljico in pomočnico predvsem tu, na Brezjah. In zaupajmo, da njeno materinsko varstvo bedi nad nami tudi danes. Zgodovina, tudi naša namreč, ni igra slepe usode. Tudi je ne odločajo mirovne konference in odločitve državnikov in zgodovina narodov, zgodovino vodi božja previdnost. /.../ V božji previdnosti ima pa Marija veliko vlogo. /.../ V luči teh krščanskih resnic moramo biti globoko prepričani, da Bog po Marijini priprošnji vodi prav našo, tudi sedanjo zgodovino, vodi po svojih skrivnostnih načrtih tako, da je vse dogajanje v naši domovini v božjo slavo in naše zveličanje. /.../ Ker verujemo v božjo previdnost in Marijino mogočno priprošnjo, moramo tako za preteklost in sedanost naše domovine priznati: Marija, skoz življenje voditi srečno znaš. Prosimo jo zaupno, naj nas varuje tudi za naprej: Marija, ti pelji čolnič naš.«

ALOJZIJ ŠUŠTAR (1920–2007)

Obdobje Šuštarjevega vodenja ljubljanske nadškofije (1980–1997) je bilo močno zaznamovano z demokratizacijo Slovenije in njeno osamosvojitvijo. V isti čas, na prelom osemdesetih v devetdeseta leta, padejo tudi najpomembnejši dogodki v povezavi z Brezjami, poleg tega pa še prvi obisk papeža Janeza Pavla II. v Sloveniji, med katerim je 17. maja poromal tudi k Mariji Pomagaj na Brezje.

V Marijinem letu 1988/89 je papež Janez Pavel II. izdal listino, s katero je brezjansko cerkev razglasil za manjšo baziliko. Slovesna razglasitev je bila ob navzočnosti številnih dostojanstvenikov, duhovnikov in množice vernikov 27. maja 1989. V nagovoru je nadškof Šuštar poudaril, da so Brezje »kraj, ki ga je Gospod izbral ter njegova Mati Marija, izbrali in potrdili pa so ga tudi slovenski romarji, ki že toliko stoletij prihajajo v to svetišče. /.../ Marija povezuje ves slovenski narod, razglasitev cerkve v čast bazilike pa pomeni še toliko večjo in globljo našo povezanost z vesoljno Cerkvijo in svetim očetom Janezom Pavlom II. ter z vsemi njegovimi nasledniki.« Vse rojake doma in po svetu je povabil, da prihajajo na ta kraj milosti, da bodo Brezje kot »duhovno središče« vedno bolj povezale vse Slovence, doma, v zamejstvu, zdomstvu in drugod po svetu.

Nadgradnja te pobude se je zgodila leta 1992, ko so slovenski škofje na pobudo številnih vernikov sklenili, da se slovenski narod posveti Mariji. Slovesna posvetitev je bila na praznik Marijinega vnebovzvetja 15. avgusta 1992, ki je bil takrat tudi prvič državni praznik. Nadškof Šuštar je na Brezjah tako nagovoril sedemtisočglavo množico:

»V zadnjih dveh letih smo doživeli veliko pomembnih in zgodovinskih dogodkov, ki so imeli edinstveni pomen v zgodovini slovenskega naroda, posebno odkar je Slovenija postala samostojna mednarodno priznana država. Kristjani smo bili pri vsem dogajanju vedno navzoči kot večinski sestavni del države Slovenije ob spoštovanju vseh drugih. Mašo za domovino smo imeli pred razglasitvijo samostojne države Slovenije in posebno še ob prvi obletnici 24. junija 1992 v stolnici v Ljubljani in drugod. Molitev za domovino je postala sestavni del našega bogoslužja. Današnja posvetitev slovenskega naroda in slovenske države v povezanosti z vsemi Slovenkami in Slovenci po svetu ima izreden pomen posebno zato, ker odpira razsežnosti preko meja tega sveta in zgodovine. Po svoji vsebini, smislu in namenu nas po Mariji povezuje z Bogom in večnostjo. Ko se ob tej uri na treh velikih božjih poteh: Brezje, Ptujška Gora in Sveta Gora, pa tudi na drugih Marijinih božjih poteh in v župnijskih cerkvah, samostanih in v družinah posvečamo in izročamo božji Materi Mariji, smo tem bolj hvaležni, da moremo izvršiti posvetitev Mariji v miru, medtem ko v Bosni in Hercegovini ter na Hrvaškem še vedno divja tako kruta vojna in je med nami toliko beguncev. /.../

Marija nam je pomagala v preteklosti, Marija nam pomaga danes

Alojzij Šuštar

Alojzij Šuštar ob 80-letnici kronanja na Brezjah.

in nam bo pomagala v prihodnosti ter nas vedno bolj vodila k Jezusu in po njem k Očetu. /.../

Škofje vse Slovenke in Slovence doma in po svetu, ves slovenski narod in slovensko državo izročamo Mariji in po njej Bogu. S tem nočemo nikomur ničesar vsiljevati, pač pa za vse prositi, da jih Marija sprejme v svoje varstvo, posebno vse trpeče, bolnike, invalide, osamljene in odrinjene na rob življenja. 15. avgust 1992 bo ostal kot izreden spominski dan v zgodovini slovenskega naroda. Vendar ne bo nekak mejnik, ker danes le slovesno obnavljamo, kar smo delali že doslej, ko smo se izročali Mariji. Današnja posvetitev je slovesna potrditev dosedanje poti in nova odločitev za prihodnost.«

Franc Rode ob romanju mladih na Brezjah 27. junija 1998 skupaj s p. Božičem in Milanom Knepom. Nimamo nič boljšega.

FRANC RODE (1934–)

Zadnji od šesterice ljubljanskih (nad)škofov Franc Rode je tudi Gorenjec po rodu, doma z Rodice. Ko se je po letih begunstva leta 1965 vrnil v Slovenijo, je bila ena njegovih prvih poti na Brezje, do katerih čuti posebno naklonjenost: »Brezje imajo zame zelo posebno mesto v več pogledih. Najprej v neki knjigi, ki sem jo pisal v devetdesetih letih, Spomin, zavest, načrt Cerkve na Slovenskem pravim, da je brezjanska Marija najčistejši izraz slovenstva. Dejansko je, sicer po modelu Luka Cranacha naslikana, brezjanska Marija, po mojem mnenju, tako zelo povišana, lepša in nekako v naš slovenski prostor vnešena. S slovenskim izrazom gleda Marija na slovenske romarje. V Marijini podobi vidim predvsem idealno slovensko mater. Marijin obraz je idealni izraz slovenske matere. Vsa lepota, vsa milina, vsa nežnost, vsa dobrotu in svetloba, ki sije z Marijinega obraza, je tisto, kar naj bi bilo med nami najlepše, najbolj idealno. In seveda je tukaj že nekaj eshatološkega, se pravi, tukaj je lepota, ki se bo razodela ob koncu časov. Rekel bi, da je brezjanska Marija že odraz te eshatološke lepote slovenskega človeka. Brezje imajo zame tudi zgodovinsko obeležje. Brezje so vezane najprej na mojo Gorenjsko, vezane so na škofa Jegliča, ki je bil velik škof in ki je kronal brezjansko Marijo. Običajno so v drugih deželah to delali kralji: francoski kralj Ludvik XIII. je leta 1638 kronal Marijo in jo razglasil za kraljico Francije. Poljski kralji so to storili s czestochowsko Marijo. Mi nismo imeli kraljev, imeli pa smo škofa s kraljevskim srcem, in to je bil Jeglič. On je tudi svoj duhovniški poklic pravzaprav dobil na Brezjah, pred Marijino podobo, ko se je odločal za duhovništvo. Potem je tu škof Vovk, drugi velikan slovenske Cerkve, ki je kot mlad-fant peš hodil na Brezje, saj ni bilo daleč. Lahko bi omenil še en osebni spomin, pa ne vem, če kaže o tem govoriti. Ko sem bil mlad fant v Argentini in sva se z mamom pogovarjala o Brezjah, sem rekel: Jaz pa nisem bil nikoli na Brezjah. Saj veste, začela se je vojna in ni bilo mogoče. Ona pa je rekla: O, pa si bil. Verjetno to pomeni, da je šla na Brezje, ko je bila noseča, in je tam prosila zame. To je moj osebni odnos z

Brezjami, ki me zelo močno veže na ta kraj in tudi na mojo mamo.«

V času vodenja ljubljanske nadškofije in metropolije (1997–2004) je Slovenska škofovska konferenca pod njegovim vodstvom razglasila baziliko Marije Pomagaj na Brezjah za slovensko narodno svetišče. Na svečani razglasitvi 1. januarja 2000 je med bogoslužjem nadškof Rode v pridigi poudaril: »Ob bližnji dvestoletnici prve kapele in ob stoletnici sedanje cerkve je Slovenska škofovska konferenca na pobudo bratov frančiškanov z Brezij na seji 7. septembra 1999 soglasno sprejela sklep, da razglasi cerkev Marije Pomagaj na Brezjah za narodno svetišče Slovenije.

Dejansko je Marija Pomagaj najbližja slovenskemu srcu. V njenem milem pogledu je slovenski človek našel tolažbo in upanje v težkih trenutkih svojega življenja. Nanjo je pomislil slovenski vojak, ki se je boril na tujih frontah ali v bojih za domovino. Kot najčistejši spomin na Slovenijo je vzel njeno podobo izseljenec, ki se je podajal na delo v tujino. Z mislijo nanjo je zapuščal svoj dom begunec, ko je odhajal v neznano in ko si je ustvaril nov dom, je njeno podobo postavil na častno mesto, kot najtrdnejšo vez z izgubljeno domovino. Njej na čast je pozidal cerkve ali kapele v Rimu, Združenih državah Amerike, Kanadi, Argentini, Avstraliji, Nemčiji, Franciji in drugod po svetu. Če je podoba Marije Pomagaj najbolj splošno priljubljena in sprejeta od vseh Slovencev, pa ima razglasitev njene cerkve na Brezjah za narodno svetišče tudi zelo jasen državniški pomen. Tako kot ima vsaka država svoje glavno mesto, svojo kraljevsko ali predsedniško palačo, svoj državni zbor, svoje vrhovno sodišče, tako ima tudi narodno svetišče. /.../ Od danes so Brezje srce Slovenije. Milostni kraj, kamor se bodo v prihodnjih stoletjih zgrinjale množice vernih Slovencev iz vseh krajev naše dežele. Kraj gorečih prošenj in zahvale. Kraj upanja in krščanskega poguma. Kraj, kjer se bo utrjevala naša narodna zavest in se bo krepil državniški čut. Kraj radodarne odprtosti za življenje in smelega gledanja v prihodnost. Kraj vseslovenskega bratstva in sprave.«

ALOJZ URAN (1945–)

Nadškof Uran ima z Brezjami posebno vez. Ko je kot študent leta 1964 premišljeval o duhovnem poklicu, je po nasvetu za pravo odločitev opravil devetdnevnicu, nato pa peš romal na Brezje. Na kolenih pred oltarjem Marije Pomagaj je zaslišal jasen notranji glas: »Največ dobrega boš naredil, če boš postal duhovnik.«

Na večer krščanskih izročil, 23. maja 2009, na Brezjah je nadškof Uran poudaril:

»V času najhujših preizkušenj se je naš narod obrnil k Mariji in je bila njegova prošnja uslišana. Pa ne le v času preizkušenj. Toliko slovenskih pesmi poje o Mariji, izraža iskreno izročitev njenemu Srcu. Tudi božji služabnik papež Janez Pavel II. je ob svojem prvem

obisku v Sloveniji leta 1996, mimo uradnega programa, najprej poromal k Mariji Pomagaj na Brezje in tukaj na kolenih molil pred milostno podobo. /.../

Naši predniki so se dobro zavedali, da brez molitve ni blagoslova: ne v osebni ne v družinskem življenju. V zvestobi svojim prednikom, ki so zdržali vse preizkušnje, je tudi naša rešitev in upanje za prihodnost.

Na večer slovenskih krščanskih izročil prosimo Marijo Pomagaj, naj posreduje za nas, za naše družine, za naš narod, za Cerkev na Slovenskem in za ves svet. Naj nam pomaga s svojo materinsko ljubeznijo in nas uči moliti in delati vse, kar nam naroča njen ljubljani Sin.«

ANTON STRES (1942–)

Odnos do Marije Pomagaj na Brezjah je nadškof Anton Stres podal v intervjuju za revijo Marija.

Kako se Anton Stres pogovarja z Marijo Pomagaj?

»Anton Stres se je pogovarjal z Marijo Pomagaj sorazmerno pozno. Prvič se je tako res pogovoril, ko je kot študent, bogoslovec, to je moralo biti leta 1964, mogoče leto kasneje, romal peš na Brezje iz Šmartnega ob Savi. Potem sem imel na Brezjah resnično svojo prvo novo mašo. Bil sem posvečen 20. aprila v nadškofijski kapeli, tukaj na škofiji v Ljubljani, ob pol sedmih zjutraj. Naslednji dan, na belo nedeljo, 21. aprila, sem imel novo mašo na Brezjah. To se pravi, da sem enega izmed najpomembnejših trenutkov svojega življenja imel pri Marijinem oltarju.

Z Marijo se na Brezjah pogovarjam kot kjerkoli drugod, z isto mislijo. Zame je Devica Marija predvsem zgled človeka, ki se je v odločilnem trenutku, celo zgodovine, dal oz. dala popolnoma na voljo Bogu, se odpovedala svojim načrtom skupaj s svetim Jožefom in sprejela božji načrt ter se vanj vključila z vso svojo predanostjo.«

V čem vidite poslanstvo narodnega svetišča na Brezjah?

»To pove beseda sama glede na zgodovino. Ne da bi seveda izključevali nekatera druga, celo starejša svetišča, so se Brezje zelo priljubile ljudem. Poslanstvo pa je seveda krepitev zaupanja v Mater Božjo, pomočnico kristjanov. Verjetno je ravno to ime, pomočnica kristjanov, Marija Pomagaj, prispevalo k temu, da so ljudje, ki so še posebej čutili potrebo po tej pomočnici, želeli priti na Brezje.«

MARIJA IN SVETOVNO SLOVENSTVO

Že slovenska ekonomska emigracija pred drugo svetovno vojno je sprejela Marijo Pomagaj kot združevalno zavetnico. Po drugi svetovni vojni so posebej častili Marijo Pomagaj slovenski begunci pred komunizmom, tako politični kot ekonomski emigranti. Bilo jih je več kot 200.000.

Slovenska politična emigracija je ohranila svoja izročila prav pod simbolom Marije Pomagaj z Brezij. V Argentini, ZDA, Kanadi, Zahodni Evropi in Avstraliji so ji politični in ekonomski emigranti postavili številne kapele, cerkve in znamenja.

WASHINGTON

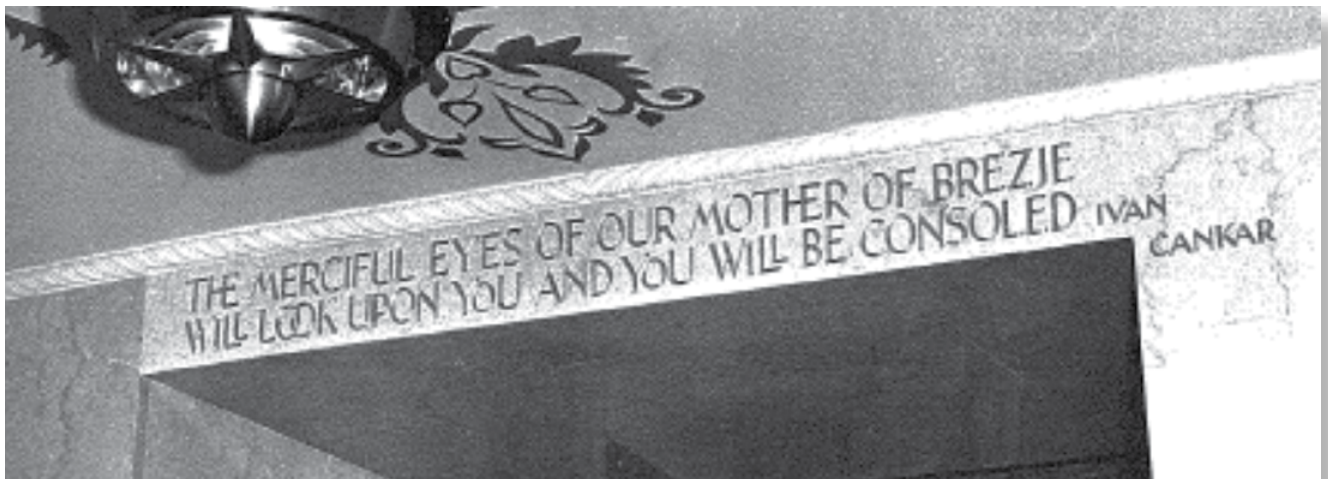
Najpomembnejši spomenik s podobo Marije Pomagaj v tujini je njena kapela v največji cerkvi v Severni Ameriki, v cerkvi Marijinega brezmadežnega spočetja v Washingtonu.

Slovesno so jo blagoslovili 15. avgusta 1971 v počastitev 1200-letnice pokristjanjevanja Slovencev, v čast svetniških kandidatov škofov Barage in Slomška.

Na spletni strani cerkve Marijinega brezmadežnega spočetja v Washingtonu je objavljena tale pesem Mariji Pomagaj:

*Prayer to Our Lady of Brezje
Mary, Help of Christians,
you show us how to be Christian,
how to „hear the word of God and keep it“ (Luke 11:28).
Help us to respond to God as you did,
that His power work in us,
that the Spirit form Christ in us,
and that His mind, His heart, His will be ours.
We ask this through Christ, Our Lord. Amen.*

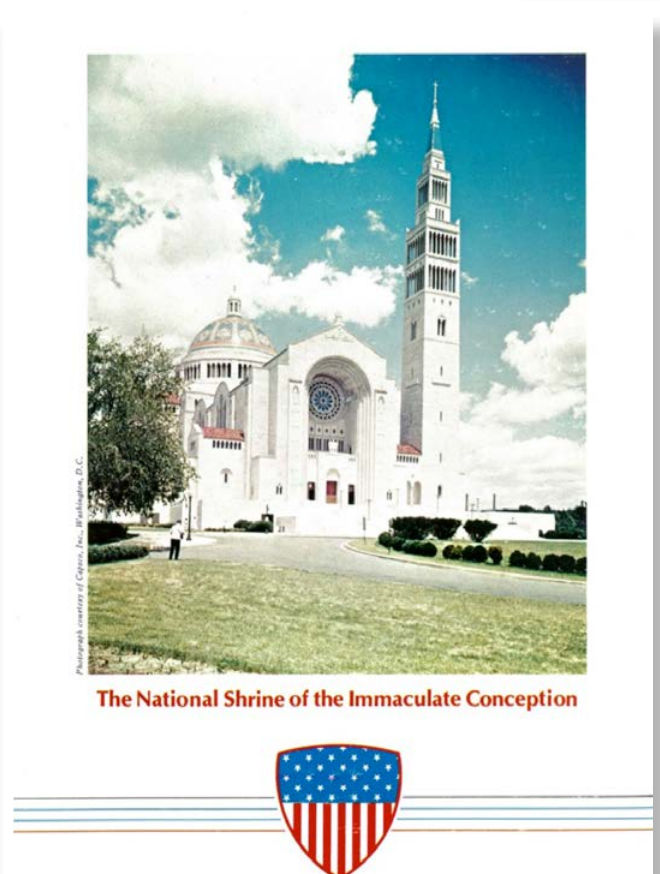
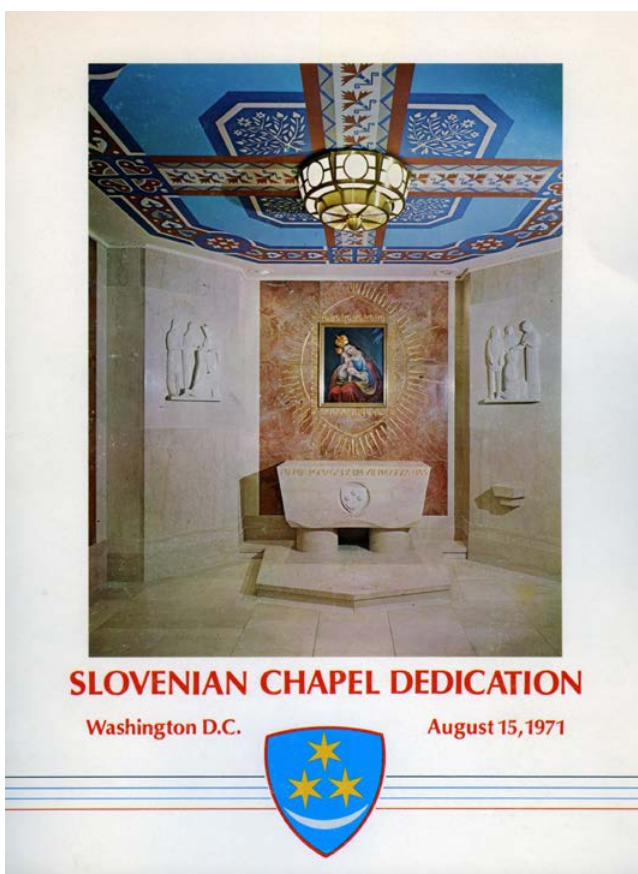

Posvetilo Ivana Cankarja Mariji Pomagaj

Naslovnica brošure, posvečene posvetitvi kapele Marije Pomagaj 15. avgusta 1971

Fotografija cerkve Marijinega brezmadežnega spočetja v Washingtonu na naslovnici brošure, ki so jo izdali ob posvetitvi kapele Marije Pomagaj 15. avgusta 1971.

Kipi Franceta Goršeta v kapeli Marije Pomagaj v Washingtonu

LUJAN

Napis na plošči v kapeli Marije Pomagaj v najpomembnejšem romarskem središču v Argentini:

Mariji, kraljici Slovencev, in škofu Frideriku Baragu smo se v nedeljo, 22. maja 1950, na skupnem romanju v Lujanu, zahvalili za njuno čudovito pomoč pri naši rešitvi. Ob tej priliki smo poklonili lujanski Mariji brezjansko podobo, to našo versko in narodno svetinjo.

Marija Pomagaj! Pomaga vsem Slovincem v domovini in tujini! Izprosi nam povečanje našega Friderika Baraga!

Luhan

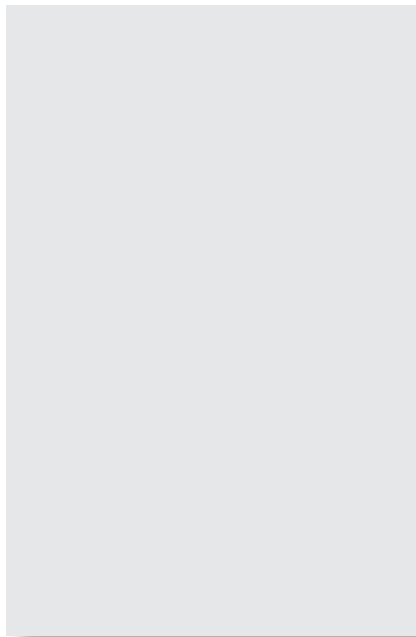
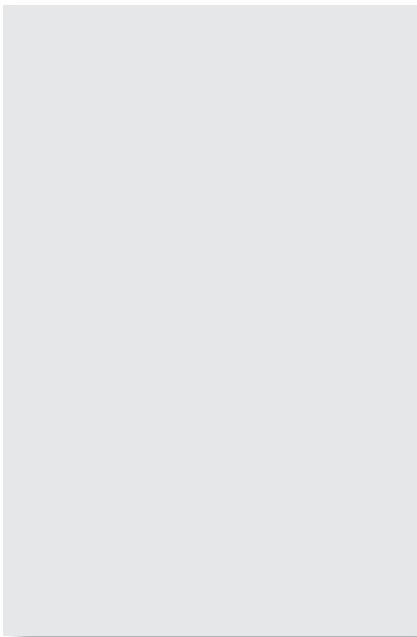
Kapela v Mendози

Slovenski trg v Mendози

SEVERNA AMERIKA, AVSTRALIJA

Posebno poglavje potovanja podobe Marije Pomagaj je njen polet v vesolje. Na željo Edija Gobca, ameriškega Slovenca, je Jerry Michael Linenger, astronaut slovenskega rodu, leta 1997 ponesel v vesolje slovensko zastavico in sliko Marije Pomagaj.

VEČ KOT 15 MILIJONOV ROMARJEV

Prvenstvo Brezij med romarskimi kraji so poudarjali že pred prvo svetovno vojno. Tedaj so za Sveto Goro ocenjevali, da ima 60.000 obiskovalcev letno, obhajil pa 45.000, na Višarjah 50.000 romarjev in 20.000 obhajil. Torej so bile Brezje že tedaj najbolj obiskan romarski kraj na Slovenskem in eden najbolj obiskanih slovenskih krajev nasploh.

Število romarjev na Brezjah lahko ocenimo predvsem po podatkih o številu obhajil. Načelno stališče je, da naj bi bilo romarjev dvakrat toliko, kot je bilo obhajanih. Vendar pa lahko domnevamo, da je število romarjev verjetno višje. Omenimo naj leto 1904, ko je bilo v počastitev petdesetletnice razglasitve dogme o Marijinem brezmadežnem spočetju na Brezjah »nad 200.000 romarjev«, npr. samo iz domače dekanije je prišlo 2. oktobra 1904 8.000 romarjev. Obhajanih pa je bilo v letu 1904 52.048 vernikov.

Za čas med obema svetovnima vojnama nimamo statističnih podatkov, je pa frančiškan Vincencij Kunstelj leta 1936 poročal, »da se sme v posebno ugodnih razmerah računati na 200 tisoč romarjev in do 60 tisoč sv. obhajil letno«.

Franci Petek je za svoje ocene števila romarjev vzel podvojeno število obhajil. Po tem ključu je od leta 1887 do 1914 na Brezje prišlo več kot 1.600.000 vernikov. Od leta 1958 do 1997 pa je bilo na Brezjah kar sedem in pol milijona ljudi, od tega 2.200.000 samo v zadnjih desetih letih tega obdobja. Torej je v letih 1958–1997 Brezje povprečno na leto obiskalo 186.500 romarjev, v zadnjem desetletju pa že 220.000 romarjev. Število romarjev je naraščalo od leta 1958 do 1967, nato je do leta 1984 mirovalo, potem pa je spet začelo naraščati.

V 21. stoletju število romarjev še narašča in jih je po nekaterih ocenah več kot 300.000 letno.

Že ti statistični podatki dokazujejo, da so Brezje najpomembnejše slovensko duhovno središče, pa tudi dušno zdravilišče.

TURIZEM NA BREZJAH

Dr. Branislav ŠMITEK

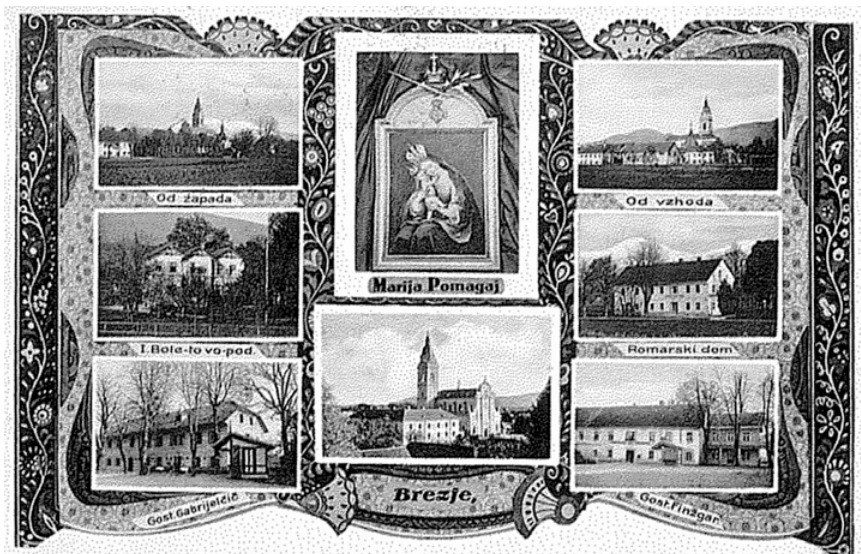
Razvoj romarskega turizma na Brezjah je odvisen od obiska romarjev. Skozi zgodovino Brezij se je način prihoda na Brezje spreminjal. Temu so sledili tudi turistični delavci. V obdobju, ko je bil romar odvisen predvsem od svojih nog in vprežnih živali, so gostilne na Brezjah skrbele za prenočevanje romarjev in tudi za oskrbo konj, ki so z vozovi romarje pripeljali na Brezje. Gostilne so bile locirane v neposredni bližini cerkve in so poleg gostinskih objektov in prenočišč imele tudi hleve za konje. To so bili časi, ko so na Brezje romali prebivalci iz bližnjih ali srednje oddaljenih krajev.

Po dograditvi gorenjske železniške proge (otvoritev 14. decembra 1870) se je spremenil tudi način romanja na Brezje. V letih od 1870 do 1887 je bila Brezjam najbližja železniška postaja v Podnartu. Preprosti ljudje so razdaljo od Podnarta do Brezij premagovali peš, premožnejši pa so se radi zapeljali. Pokazala se je nova poslovna priložnost, prevoz s konjsko vprego, ki so jo gostilničarji verjetno hitro zagrabili in zaposlili svoje fijakarje. Potreba po prostoru za konje v hlevih se je zmanjšala. Zaradi povečanega obiska se je povečala potreba po prenočiščih. Poleg gostiln so začeli rasti samostojni objekti s sobami, ki so dopolnjevali prenočitvene zmogljivosti v samih gostilnah. Za gostilno Pr' Finžgarju še danes stojita dva objekta s sobami za prenočevanje, ki pa sta zaradi kasnejših sprememb navad romarjev zapuščena in razpadata. Leta 1887 se je odprla nova železniška postaja v Otočah. Slovenski narod je 3. septembra 1887 pisal: »Mej Podnartom in Radovljico, 2,5 km nad Podnartom, odprla se je dne 1. septembra nova mala postaja Otoče, kjer ostajajo po 1 minuto vsi poštni vlaki, vozeči se tod mimo. Ker z Otoč drže bližnice na Dobravo, v Kropo, v Kamnogorico, v Mošnje in vozna cesta Ljubno in tudi k slavnoznani romarski cerkvi „Mariji pomagaj!“ na Brezjah in ker je zlasti pot z Otoč na Brezje skoro za jedno uro krajša, nego s Podnarta na Brezje, nadejati se je novi postaji velikega osobnega prometa.« Ljudje so se na novo postajo hitro navadili in verjetno se je zaradi popustov pri vozni kartah obisk Brezij povečeval. Romanje je bilo cenejše in časovno krajše. Slovenski kmečki človek je težko za daljše obdobje zapustil kmetijo. V takratnih časopisih velikokrat zasledimo oglase za cenejše vozne karte. Slovenski

Pogled na Brezje pred drugo svetovno vojno

Razglednica, pred drugo svetovno vojno Romarsko središče se je razvilo z gradnjo samostana (1898), nove cerkve (1900), ob cerkvenem trgu so zgradili turistično ponudbo: romarski dom, gostilne (Finžgar, Gabrijelčič), stojnice.

narod je 6. septembra 1889 pisal: »Zadnji letošnji vlak po nižani ceni na Otoče - Brezje in Lesce - Bled, odpelje se iz Ljubljane južni kolodvor v nedeljo 8. septembra 1889, in sicer prvi ob 6. uri 45 minut zjutraj, drugi ob 11. uri 40 minut opoldne. Izvzemno je sedaj vožnja cena jako nižana, in sicer za tje in nazaj na Otoče II. razred 1 gld. 40 kr. III. razred 1 gld. in Bled II. razred 1 gld. 70 kr. in III. 1 gld. 20 k r. ter povratek dovoljen v 8 dneh. Vožnji listki se dobivajo od sedaj do odhoda vlaka v prodajalnici vožnjih listkov gospoda Jos. Paulin-a v Ljubljani, Marijin trg št. 1., kakor tudi pri vlaku.«

S prihodom osebnega avtomobila in avtobusov so romarji postali še bolj mobilni. Prihod na Brezje ni bil več vezan samo na velike slovesnosti in množice, ampak so obiski Brezij postali bolj osebni in razporejeni čez celo leto. Drugačen način prihoda na Brezje je povzročil nove zahteve. Pojavile so se potrebe po avtobusni postaji in parkirnih površinah za vozila. Usahnile so potrebe po prevozih med železniško postajo in Brezjami, prenočevanj je bilo vse manj. Večdnevna romanja so se preoblikovala v nekajurne obiske Brezij.

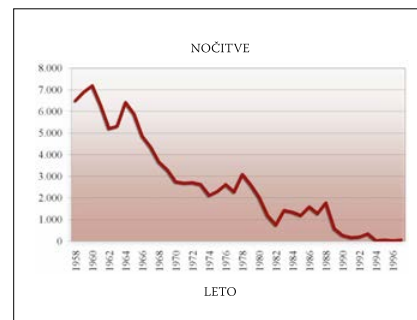
Turistično društvo Brezje, naslednik Tujsko prometnega društva Brezje, od ustanovitve (1958) naprej vodi evidence o obisku Brezij. Ena zmed evidenc, ki se je vodila vse od ustanovitve naprej, je bila evidenca nočitev na Brezjah. Število nočitev je s spremembo načina prihoda na Brezje iz leta v leto padalo. Zadnje nočitve, ki jih je še spremljalo Turistično društvo Brezje, so zabeležene v letu 1996. Po tem letu podatke o nočitvah oddajajo ponudniki prenočitvenih zmogljivosti sami. Njihovo število se je zelo skrčilo, ker povpraševanje po nočitvenih kapacitetah iz leta v leto pada. V poslovnem poročilu TD Brezje za leto 1959 beremo: »Sobe je oddajalo 31 gospodinjestev z 65 sobami in 145 ležišči, kar je bila glavna pridobitna dejavnost poleg ostale trgovske dejavnosti.« V poročilu je tudi zapisano, da je v primerjavi z letom 1958 število nočitev padlo za 5 %. Največje število romarjev je prenočilo v gostilni »Dobrča«, današnja gostilna Pr' Finžgarju. V letu 1965 je na Brezjah nočitvene zmogljivosti ponujalo celo 52 gospodinjestev. Deset let kasneje se je število ponudnikov prenočevanja zmanjšalo na 36, število nočitev pa na 3.249, od tega 580 v gostilni. V grafu št. 1 so prikazane samo nočitve, ki so bile evidentirane s strani TD Brezje, ki je imelo organizirano centralno recepcijsko službo in je zato slika malce drugačna. Gostilno je v tistem obdobju upravljalo podjetje Špecerija Bled in število nočitev v gostilni ni vedno upoštevano. Avtor poročila piše: »Upadanje je pripisati vedno bolj občutni spremembi načina prehodnega enodnevnega turizma s prevoznimi sredstvi. Obisk z avtomobili pa iz leta v leto raste.« V poslovnem poročilu za leto 1980 beremo: »Tujske sobe oddaja preko turistične recepcijske pisarne 15 gospodinjestev. 1106 gostov je 20131 nočitev, tj. zopet skoraj 600 nočitev manj kot prejšnje leto. Nočitve iz leta v leto padajo. Od cca. 5000 nočitev v letu 1960 jih je zdaj le še blizu 2000. Razlog za to je znan, s porastom motorizacije se je popolnoma spremenil način potovanja. Preje z vlaki in vprežnimi vozmi na soboto s prenočitvijo, zdaj v glavnem ob nedeljah zjutraj in takoj spet nazaj. To pomeni, da je preteklo leto bil povprečni čas bivanja gostov na Brezjah komaj dva dneva, pa še to povprečje popravijo inozemski gostje, saj jih je bilo 97 iz devetih držav in so imeli 522 nočitev. Samo njihovo povprečje pa je dobrih 5 dni bivanja v kraju.«

Stojnice pred drugo svetovno vojno

V poslovnih poročilih lahko sledimo spremembam v načinu prihoda romarjev na Brezje. Tem spremembam se je morala prilagoditi tudi struktura storitev romarjem. Pokazala se je potreba po avtobusni postaji za romarje in tudi prebivalce. TD Brezje je takoj po ustanovitvi začelo aktivnosti za gradnjo avtobusne postaje z bifejem. Objekt se je začel koncem leta 1963 tudi uporabljati. Leta 1963 se je začela gradnja parkirišča. V istem času se je gradila tudi nova cesta Naklo–Podvin–Lesce in projektanti so načrtovali, da bo izvoz samo v Podvinu. Skupna akcija TD Brezje, krajevnih organizacij in občine je prispevala k odločitvi, da se naredi tudi izvoz za Brezje. Podobna situacija se je ponovila ob gradnji avtoceste, kjer izvoz Brezje v prvotnih projektih ni bil načrtovan. Parkirišče je v začetku imelo tudi nekaj nasprotnikov, skozi leta pa se je izkazalo, da je bila takratna odločitev dobra. Število parkiranih vozil se je iz leta v leto povečevalo. Na grafu 2 je prikaz rasti in padcev parkiranih vozil na Brezjah. Graf zelo lepo prikazuje določena obdobja, ki so vplivala na prihod romarjev. V letih 1982 in 1983 je bila v bivši Jugoslaviji kriza pri dobavi naftnih derivatov, uvedeni so bili boni, par-nepar. Vse špice pri prihodih pa so povezane z obletnico kronanja milostne podobe Marije Pomagaj. Prikazani podatki so tudi osnova za približen izračun obiska Brezij skozi leta (graf št. 3). Treba je samo vedeti, da se parkirnina pobira ob praznikih in vikendih. Dodati moramo še neko ocenjeno število romarjev preko tedna. Če dodamo še obisk z avtobusi, dobimo približno število romarjev v posameznih obdobjih. V začetnem obdobju vrednosti ne držijo, ker je bil obisk z vozili manjši kot prihodi z vlakom. Od sedemdesetih let naprej pa je romanj na Brezje z vlakom vse manj in so prikazane vrednosti dokaj zanesljive.

Če primerjamo grafikona 3 in 4, vidimo, da sta dokaj skladna glede na padanje in naraščanje števila romarjev. V obeh grafikonih se vidi, da se obisk na Brezjah ob obletnicah poveča, med njimi pa je obisk dokaj konstanten. Če bi natančneje spremljali vzroke za nihanja, bi jih verjetno našli celo vrsto. Poleg gospodarske situacije na obisk v posameznem obdobju leta vplivajo tudi vremenske razmere. Zanimiva bi bila analiza strukture romarjev, a na žalost za te podatke ne vem. Velika verjetnost pa je, da je med romarji še vedno veliko število romarjev s kmetijskih področij in na njihov obisk vpliva tudi vreme. Časovna obdobja, ki so za kmečka območja delovno najbolj aktivna, kažejo manjši obisk ob vikendih, še posebej pa med tednom. Slabo vreme na veliki šmaren lahko prepolovi število romarjev, ki pridejo na Brezje, obisk pa je takrat največji. V splošnem velja, da je na Brezjah največ romarjev v jesenskem obdobju. K večjemu obisku pripomorejo tudi organizirana dekanijska romanja, ki se večinoma odvijajo ob koncu septembra in v oktobru. Oba grafikona kažeta tudi na to, da so za oceno obiska na Brezjah dokaj zanesljive številke o pobrani parkirnini in podeljenih obhajilih. Romarjev je seveda več, kot kažejo številke, ki jih na Brezjah

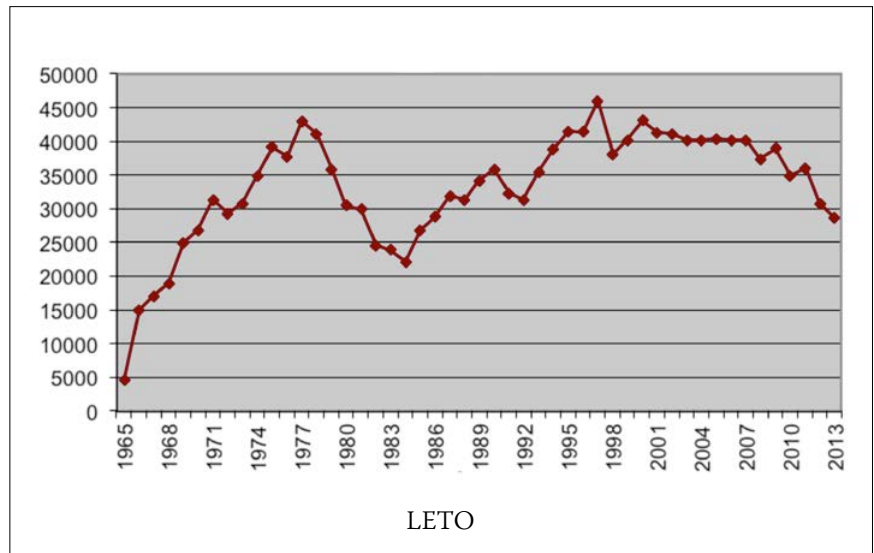

Graf 1:
Stanje nočitvev na Brezjah
od 1958 do 1996

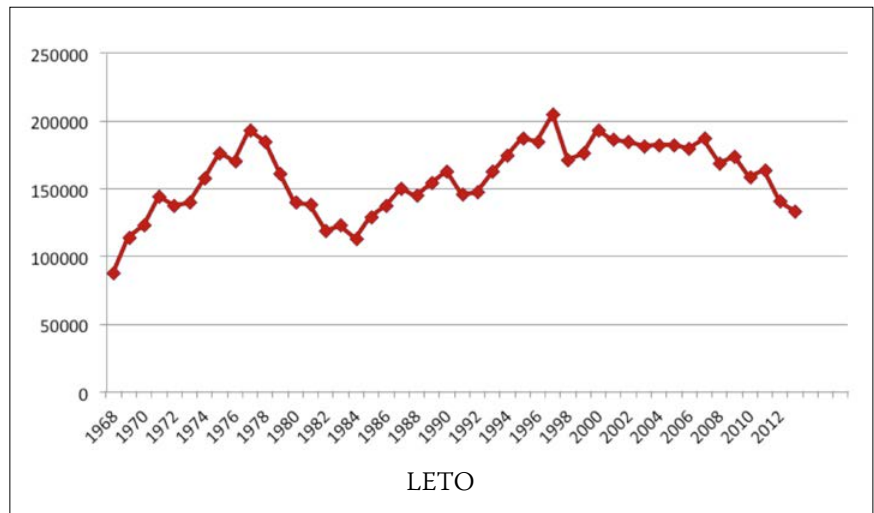
Stojnice po drugi svetovni vojni

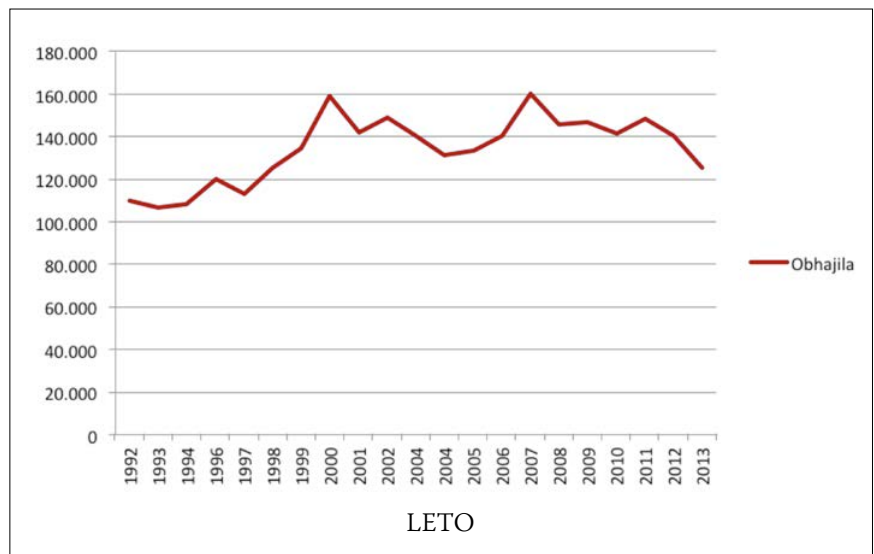
Graf 2:
Število parkiranih osebnih vozil
na Brezjah od 1965 do 2013

Graf 3:
Število romarjev na Brezjah
od 1968 do 2013

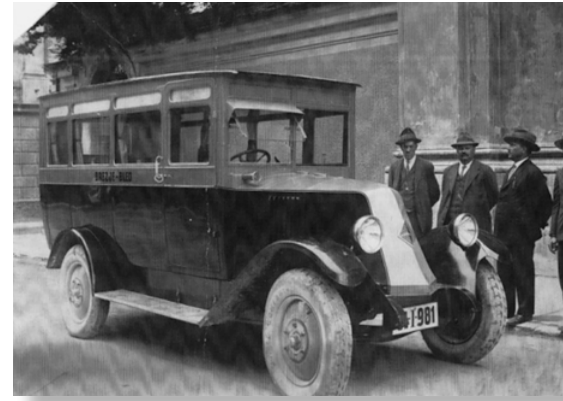

Graf 4:
Število obhajil na Brezjah
od 1992 do 2013

zbiramo. Zelo težko je pa oceniti pribitek za ene in druge. Za natančnejšo oceno bi bilo dobrodošlo natančnejše spremljanje. Imamo podatke o številu osebnih vozil, težko pa je določiti, koliko potnikov se pripelje v posameznem vozilu. Glede na izkušnje velja pravilo, da so vozila najbolj polna v času romanja bolnih in invalidov na Brezje. Takrat bolnika ali invalida spremlja cela družina. Velja tudi, da oddaljenost romarjev tudi prispeva k temu, da so vozila bolj polna kot v primeru, če romarji prebivajo bližje Brezjam. Trenutna gospodarska situacija polni tudi vozila. Obisk Brezij iz oddaljenih krajev predstavlja dokaj velik strošek za povprečno slovensko družino. Lahko trdimo, da se v povprečju na Brezje pripeljejo trije potniki v enem vozilu. Ta približek se upošteva pri ocenah obiska na Brezjah glede na število parkiranih vozil. Pri organiziranih romanjih vidimo, da so avtobusi običajno polni, in to se upošteva tudi pri izračunih. Kar zadeva podatke, povezane s številom podeljenih obhajil, pa je na njihovi podlagi še veliko težje oceniti obisk romarjev na Brezjah. V oceno bi morali vključiti celo vrsto parametrov, ki jih ne poznamo. Za natančnejšo oceno števila romarjev na podlagi števila podeljenih obhajil bi bilo dobrodošlo tudi poznavanje navad romarjev.

Za vse romarje, ki prihajajo na Brezje, pa četudi samo za slabi dve uri, je treba zagotoviti osnovno infrastrukturo. Skozi vsa leta obstoja se za to trudi TD Brezje. Glede na finančne možnosti mu to tudi uspeva. Veliko ljudi sicer misli, da se na Brezjah vrtijo neomejene količine denarja, vendar to ne drži. Vsak evro je trdo zaslužen in pridobljena sredstva se vlagajo v razvoj. Različna obdobja so prinesla svoje pozitivne in tudi negativne trende razvoja vasi in romarskega turizma. Vseskozi pa je prisotna skrb za dobro počutje romarjev na Brezjah. Za to skrbi TD Brezje in vas kot celota. Sodelovanje je vzorno in to se pozna v urejenosti, ki je seveda povezana z razpoložljivimi sredstvi. Zgodovina in različni gospodarji so na Brezjah pustili tudi slabo popotnico. Določeni objekti niso bili vzdrževani in to romarji hitro opazijo. Prebivalci Brezij se trudijo, da bi se tudi na tem področju stvari obrnile na bolje. Na prvem mestu je vedno dobro počutje romarjev na Brezjah in medsebojno sodelovanje bo tudi slabe stvari izboljšalo.

Taksisti med obema svetovnjima vojnama

Finžgarjeva gostilna

Gabrijelčičeva gostilna

Za potrebe romarjev k Mariji Pomagaj so leta 1887 uredili železniško postajališče Otoče. Leta 1903 so v Otočah prodali 36.000 vozovnic. Leta 1906 so zgradili čakalnico. Romarska železniška postaja Otoče je bila zgrajena leta 1939 in predana namenu leta 1940. Pred drugo svetovno vojno so v Otočah v enem letu našteali 110.000 potnikov.

Kip Marije Pomagaj, postavljen v parku železniške postaje Otoče, je izdelal kipar Zdenko Kalin. Leta 1954 so ga morali umakniti v fasadno nišo cerkve na Brezjah. Leta 2009 so ponovno postavili kopijo kipa v park železniške postaje Otoče.

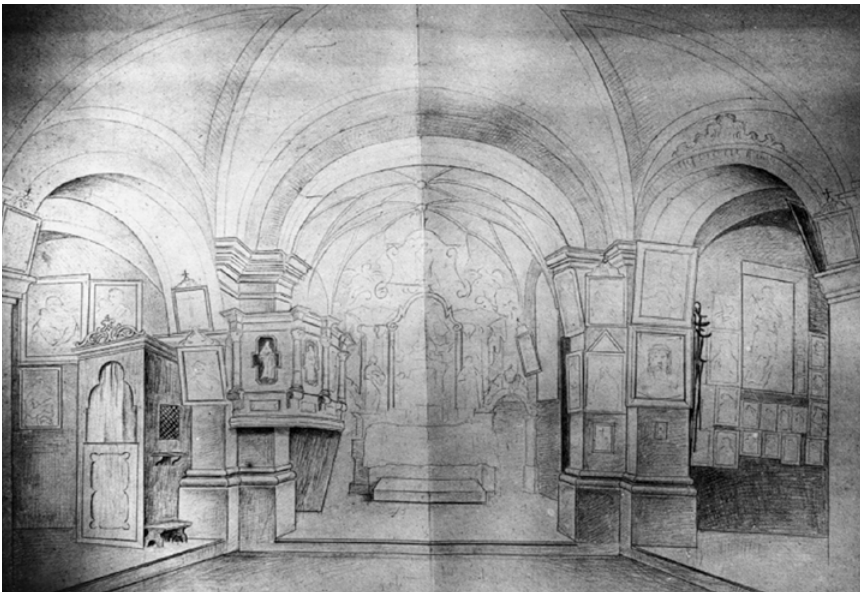
ROMARSKA KULTURA

VOTIVI, ZAPISI

Frančiškanski samostan hrani dragoceno kulturnozgodovinsko gradivo. Brezjansko gradivo se ne odlikuje po blišču žlahtnih kovin in kamnov. Med ustvarjalci srečamo le redka znana umetniška imena. Vendar se vsa ta pričevanja in votivne podobe odlikujejo po neposrednih človeških čustvovanjih, ki so izraz ljudske duše, verovanja naših prednikov in tudi sodobnikov.

Romarji na Brezje prinašajo svoje prošnje in zahvale, ki jih izrazijo na različne načine: nekateri z votivnim darom, drugi jih zapišejo v vpisne knjige, na fotografijo, podobico, razglednico, pismo, na zid ... Vsako leto romarji prižgejo deset in deset tisoče sveč. Mnogi prosijo Marijo za varno vožnjo in dajo blagosloviti avtomobile. Nekateri po zaobljubi ali sledeč izročilu prihajajo na Brezje peš.

Romarji prihajajo k Mariji Pomagaj v stiski ali razbremenjeni skrbi, s prošnjo ali zahvalo – več je priprošnjih kot zahvalnih romanj. Mnogi med njimi zapuščajo različna pričevanja o svojem odnosu do Marije in preučevanje le-teh je preučevanje slovenske duše.

Risba kapele Marije Pomagaj v prvotni cerkvi sv. Vida. Vidne so razstavljene votivne podobe.

Prvotna kapelica Marije Pomagaj z vidnimi ortopedskimi pripomočki, ki so jih podarili hvaležni romarji po milostnih ozdravitvah.

NAJVEČJA SLOVENSKA ZBIRKA VOTIVOV IN ROMARSKIH ZAPISOV

Čeprav se vsi votivi, ki so jih romarji darovali, niso ohranili, je votivno gradivo na Brezjah najceloviteje ohranjen votivni korpus na Slovenskem. Med njimi so tako izvirna avtorska dela kot kopije (med njimi seveda največ kopij Layerjeve podobe Marije Pomagaj). Mnogo je ročnih, ljudskih izdelkov, od risb, slik, do reliefov in gobelinov, nekaj je tudi vzdanih zahvalnih kamnitih plošč. Prevladujejo pa tiskarski izdelki različnega izvora.

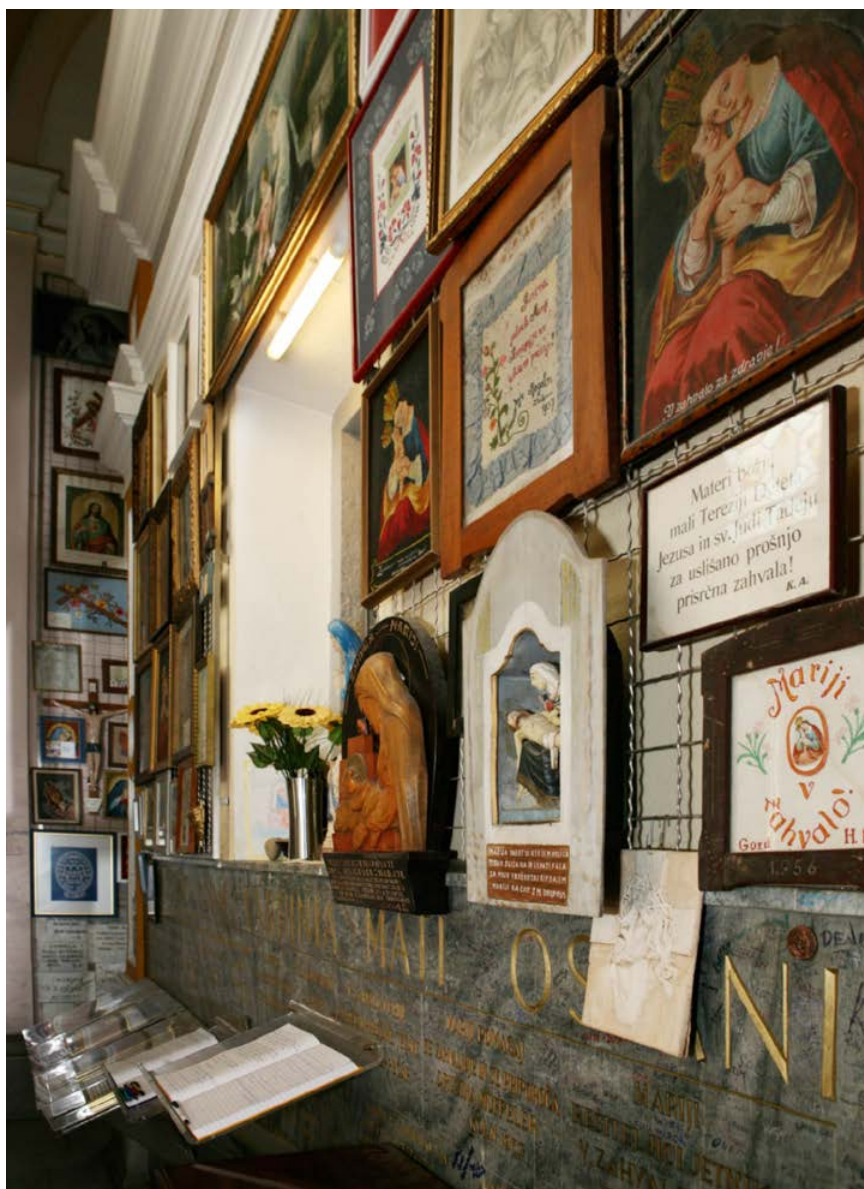
Mnogi romarji se obračajo k Mariji Pomagaj z nekaj vrsticami, napisanimi na spominkih. Tovrstnih votivov je ohranjenih več sto.

Več kot tisoč votivnih podob in spominskih plošč je v cerkvi okoli kapelice Marije Pomagaj in v dveh stranskih oltarjih, nekaj jih je predstavljenih v muzeju Sončna pesem, ostali so shranjeni v depoju.

Votivne podobe, razstavljene v cerkvi

Romarji pišejo svoje zahvale, prošnje, se vpisujejo v romarske knjige od maja 1956.

FOFOGRAFIJE, PODOBICE, RAZGLEDNICE, LISTKI

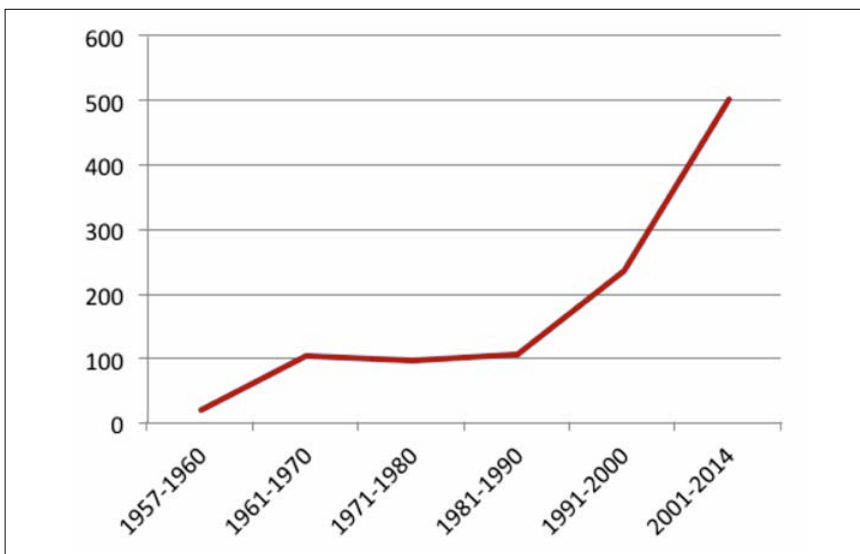
V zadnjih letih številni romarji puščajo ob Marijini podobi svoje fotografske upodobitve, pišejo na listkih, podobicah, razglednicah. Teh vsako leto prinesejo več tisoč, bodisi s posvetili ali brez njih. Romarji se prilagajajo tako sodobnim tehnologijam (fotografija) kot tudi z načinom izražanja (listki) ilustrirajo odnos do Marije. Na določen način pa se v njih zrcali tudi spreminjanje družbenih razmerij v smeri bogatejšega premisleka o sebi in najbližjih, o dialogu.

ROMARSKÉ KNJIGE

Slovenska pobožnost je praznična. Ta prazničnost oz. svečanost je na Brezjah še posebej izražena. Za romarje je prihod na Brezje dogodek posebnega pomena, zato mu skušajo dati čim bolj osebni pečat. To osebno, avtorsko noto izražajo tudi njihova sporočila.

Največ zapisanih besed je shranjenih v več stotih romarskih knjigah, ki pričajo o romarskih obiskih v letih po drugi svetovni vojni. Knjige so začele nastajati leta 1957. Uvedli so jih potem, ko so prenovili kapelico, da ljudje ne bi več pisali po zidovih in slikah. Ta namen ni uspel, saj je intenzivnost zapisovanja po zidovih še vedno velika (vsebinsko bogastvo zapisov po zidovih prav nič ne zaostaja za pisanjem v romarske knjige in drugimi zapisi). V več kot enajstih metrih zvezkov, več sto jih je, je prav gotovo več kot milijon romarskih zapisov – od podpisov do vsebinskih priprošenj in zahval, življenjskih in umetniških izpovedi.

OSAMOSVOJITEV SLOVENIJE IN ROMARSKA RENESANSA

Tako veliko število drobnih votivov (fotografije, razglednice, podobice, pisma, listki) kot povečano število in obseg zapisov v romarskih knjigah po osamosvojitvi Slovenije dokazujeta, kakšno sprostitev je posebej za slovenske katoličane pomenil razpad titoizma. Z demokratizacijo in osamosvojitvijo Slovenije pred Marijo Pomagaj pride do romarske renesanse.

Katoličani v titoizmu niso imeli veliko priložnosti romati v tujino. Zato so bila romanja k Mariji Pomagaj na Brezje za marsikoga poseben doživljaj, na Brezje so se ljudje odpravljali s prošnjami in zahvalami, ki so presegle vsakdanjost. Tako je še dandanes.

Iz romarskih vpisov zvemo, da so Brezje res vseslovensko središče, pa tudi zbirališče svetovnega slovenstva, ljudje nam povedo, kakšen je njihov odnos do družbenih skupnosti (od družine, župnije do narodne, krščanske in svetovne skupnosti), kaj si želijo kot življenjsko samouresničitev, kaj jim v življenju največ pomeni (zdravje, družina, ljubezen, izobrazba). Spremljamo lahko spremembe časov – npr. kako z naraščanjem števila avtomobilov v knjigah vse več romarjev prosi z varno vožnjo in srečno opravljen vozniški izpit. V knjigah so tudi avtorski, pesniški zapisi, ki bi jih lahko uredili v posebno brezjansko pesmarico. Pomembni so tudi zapisi o veri, odnosu do Marije, transcendence ...

Iz zapisov, ki jih romarji posvečajo Mariji Pomagaj, zaznamo ljudsko pobožnost na kolektivni, narodni, slovenski ravni. Tako imenitnega pričevanja o sodobnem ljudskem verovanju, kot ga hranijo Brezje, verjetno ni na Slovenskem in tudi daleč naokoli verjetno ne.

Srčika vseh romarskih sporočil je pozitivna težnja po preseganju. Na eni strani po preseganju težav in na drugi iskreno hotenje po izboljšanju življenja. To korenito transcendenčno hotenje je vezano predvsem na tostranost. Ljudje si želijo osebnega miru, sreče, zdravja, znanja, osebne vrline. Želijo si partnerskega ujemanja in družinske harmonije. Naj ob tem omenimo posrečeno prisposodbo, da so Brezje z Marijo Pomagaj največje slovensko duhovno zdravilišče.

Ta zahvalno željenjski substrat ni vezan na materialno bogatenje in hlepenje po oblasti. V zapisih skorajda ni želja po materialnem prestižu. Morda je takšna želja bolj prisotna predvsem takrat, ko ljudje pridejo po blagoslov za srečno vožnjo, vendar je skrb za varnost in zdravje pomembnejša kot priprošnja za vozilo. Politično je v prošnjah komaj prisotno. Osnovna socialna celica je za Slovence družina, v večini primerov razširjena družina – od starih staršev do vnukov in ožje sorodstvo. Redkeje v zapisih naletimo na širše socialne skupnosti (vas, dežela, narod, skupnost kristjanov, svetovna človeška in naravna skupnost). Aktualno politično pa dobi nekaj več prostora le ob junijski vojni leta 1991. Od zgodovinskih dogajanj pa vse do danes odmeva druga svetovna vojna.

Ta romarska ustvarjalnost je posebna oblika ljudske literarne tvornosti, ki jo lahko po eksistencialni napetosti uvrstimo ob bok ljudskemu pesništvu iz najbolj dramatičnih vojnih časov. V kontekstu preučevanj ljudskega religioznega slovstva pa romarska sporočila presegajo kontekst, v katerem so bile obravnavane slovenske ljudske molitve.

Ivan Cankar 1889.
Marija, pomagaj.
Neka dekle z Vrhnike je zadobila zdravje na priprošnjo Marije Pomagaj v letu 1885.

Marija Pomagaj.
F. 1943

Marija ti si pomagala
pomagaj še naprej!

l. 1933

Veit S...

Domžale

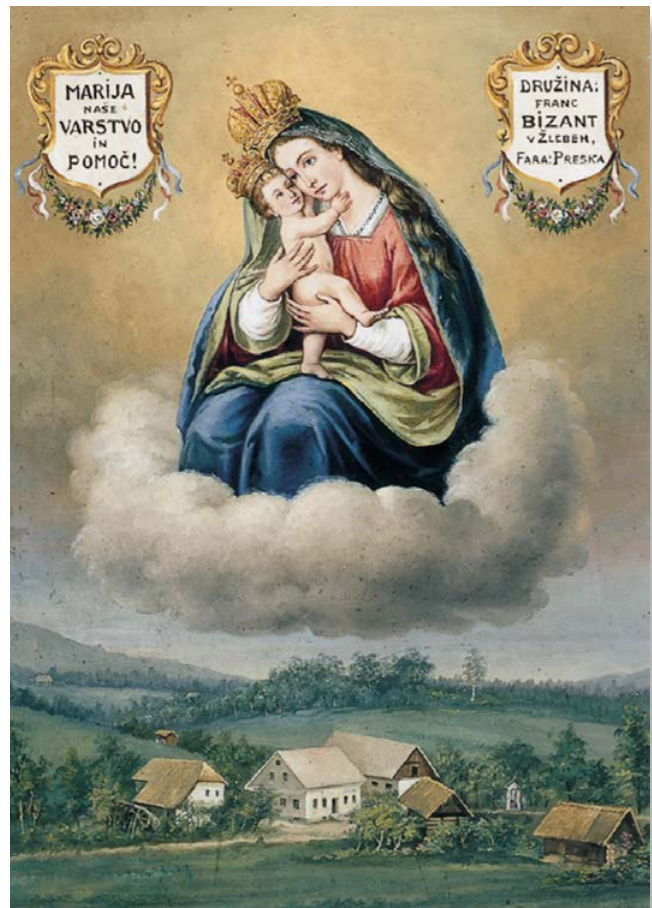
Prečastiti Devici Mariji v zahvalo za uslišano molitev.
Vitanje II. 1916. Matilda Vester.

Bodi zahvaljena Marija, za povrnitev ljubelega zdravja!
Matilda Hobel, Črna.

1933

Marija naše varstvo in pomoč!

Družina: Franc Bizant v Žlebeh, fara: Preska.

Mariji v zahvalo ...
M. K. Drežnica 1955

Marija! Pomagala si. Hvala Ti.
Družina Žigart
Ribnica na Poh.
28. 8. 1969

V zahvalo za izpolnitev želja.
Tehnik Božena Pista
1968

Stane Kregar: Ribniška
Marija Pomagaj

Ribniški župnik in dekan Viktorijan Demšar je leta 1940 naročil kopijo Layerjeve Marije Pomagaj pri slikarju, duhovniku Stanetu Kregarju. Stane Kregar je to milostno podobo naslikal v ječi, kamor so ga odpeljali italijanski vojaki. Njihov stari oče je peljal »gare« po kolovozu mimo gostilne Slepí Janez. Tam so imeli dolgo njivo. Tedaj je prišla mimo italijanska straža in vpila nad njim, naj se umakne, stari oče pa se ni umaknil, ker jih ni slišal. Stane jih je vprašal, zakaj vpijejo na starega človeka, naj nehajo, ker je gluhi in jih ne sliši.

Italijani so Staneta zaprli in o tem je pričal:

»V ječi sem prosil jetniško vodstvo, da mi dovoli naslikati podobo Marije Pomagaj, ki sem jo obljubil za ribniško cerkev. Moja sestra mi je vse potrebno priskrbelala in prinesla v zapor. Marijino podobo sem slikal po spominu. Vmes sem večkrat prosil: 'Marija, pomagaj mi, da se rešim te ječe, da bom mogel še kaj več storiti v čast Božjo in za slovenski narod.' Ko je bila slika dokončana, mi je odleglo in neko veselje sem doživljal v duši. Niti par ur ni minilo, ko so se odprla vrata ječe. Notri je stopil častnik in izjavil: 'Prosti ste in lahko greste domov!' Tedaj sem ves srečen odnesel sliko Marije Pomagaj in se vrnil domov.«

Slika sta z očetom odnesla v Ribnico Demšarju. Slika je danes v ribniški cerkvi pri stranskem oltarju.

Intenzivnost romarskega doživljanja in izražanja ilustrirajmo z nekaj nagovornimi variantami: »Gospa Mati; O Marija brez madeža spočeta; Mariji materi naši na Brezjah; Marija varuj me in vodi me kakor moja mati.; Zdrava Marija, prosi za nas!; Ljuba Marija!; Za ljubo zdravje te prosimo ljubljena mati pomočnica!; Zlata Marija ...; Hvala Tebi o preblazena Brezjanska Marija ... Prosim Te, o Prečista Marija Devica Brezjanska ... V željah s temi prošnjami se poslovim od Tebe in se Ti tisočkrat še enkrat zahvaljujem za Tvoje dobrote.; Marija, kraljica miru, ...; Ljuba Sv. Marija. Pomagaj vsej naši družini iz težav. Še nikoli ni bilo slišati, da ne bi uslišala grešnike, ki se k tebi zatečejo Pomagaj nam!; Marija ali boš uslišala tudi mojo prošnjo? Hvaležna ...; Ljuba zlata Marija! ... Ne pozabi name, saj jaz nikoli nate ljuba Marija!; Prsrčna hvala Mariji za zdravje; Hvala Mariji pomočnici; Marija, ti si naša mati.; tisočkrat in tisočkrat hvala Mariji za vse; Srčna hvala za vse in Marija pomagaj!; Ljubljeni materi Mariji; Bodi z nami!

Mamica Marija čuvaj nas
vse, čuvaj nas, vodi nas po
tvoji poti.

dlavija, vrnij miso skomno
drušini. Dej nam scharje,
amin N drušini in medu-
menarje Sprejmi mes
svoje mesu hudeje

PROŠNJA
Mati božja Brezjanska
sloboda prošnja
za tvoje varstvo
in priporočilo Jezusa

SVE TA M A T I B O

Bož zlati čuvaj
jo, chorijo pazi

Ljuba
Marija Pomagaj

MARIJA
UŠLIŠI

Božja majna Marija

TEBI MARIJA JIH

Marija z ljubečji pomagaj

Sveta devica Marija!

Mati Marija, ljuba moja
mamica prosim te za

POZDRAVLJENA
NEBOŠKA KRALJICA
Mati, božjemu brezsmolčnemu
ston in jezuitnemu mišičtju
men, isročnemu mišiču
žalpnju, mišiču scharju
mišiču domaću, mišiču delu.
Mati, isprosi nam pri
Božu milost in pomoč.
Hvala ti mati za vse
šar in mam se isprosi!

MARIJA
POMAGAJNAM
- ZDRAVJE
- SREČ
- BLAGOSLOV
- MIR
- LJUBEN
HVALA TI
MARIJA

Maria

AGFA

bitte

hilf!

O matere leze

Predroga

Marija

prosim

Marijo drugo in
nezaborna

Marija mati! ljubljena!

slina in prosim
arijo Pomagaj na
nezjeh, za zdravje,

KRALJICA ANGELOV -
LJUBA MARIJA -

MARIJA POMAGAJ MI
JEZUS POMAGAJ MI
ANGELI VARUJTE ME
IN VSI SVETNIKI

IZROČAM

Marija
milostna moja!!

Blessed Mother Please

V PRIPROŠNJO

DEVICI MARIJI

ZA SREČO, ZDRAVJE,

MEĐSEBOJNO LJUBEZEN

IN RAZUMEVANJE.

KRIŽEV POT po zapisih romarjev Mariji Pomagaj

Petra Ulamec

Stvojo drago Materjo se zatekam k tvojemu križu, Gospod. To pot želim prehoditi s teboj zato, da bi te našla v svojem srcu takrat, ko imam občutek, da sem sama, ponižana in zapuščena.

Jezus, s krvjo oblit, zame so te bičali, pljuvali in s trnjem kronali. Ti, ki si zame daroval vse, dovoli mi, da hodim s teboj. Zavedam se svoje šibkosti, sprejmi moj nemočni korak in pokaži mi, kako naj pod tvojim križem sledim tvoji Materi.

Prva postaja

PILAT OBSODI JEZUSA NA SMRT

Stojim med množico ljudi in vpijem: »Križaj ga! Križaj ga!« Pilat Te obsodi na smrt in Ti v tišini svojega srca sprejmeš obsodbo. Tvoj odziv me gane in pogled na tvojo drago mater je zame rešitev v trenutku, ko se zavem, da sem na tem križevem potu s Teboj. Ta pogled je pot do mojega zveličanja.

»Hvala Ti, Marija, rešila si me smrti, ki mi je grozila z rakom. Hvala za vse, kar si storila zame. Ko bom umrl, Te prosim, vzemi me in mi pomagaj v večno življenje.«

Druga postaja

JEZUS VZAME KRIŽ NA SVOJE RAME

Ti si vzel vse križe sveta na svoje rame. Jaz si želim, da bi zmogla nositi svoj križ. Križ, ki je posledica mojega grešnega življenja, napačnih odločitev in moje šibkosti. Marija, naj me tvoja materinska roka spremlja in me navdaja z vero, da še ni vse izgubljeno, da je tudi zame še upanje.

»Sveta Marija, pomagaj fantu, da ne omaga pri zdravljenju odvisnosti od drog. Naši družini pa pomagaj premagovati križe in težave. Blagoslovi vse, ki so nam pomagali priti do kombija.«

Tretja postaja

JEZUS PADE PRVIČ POD KRIŽEM

Moj greh me je podrl na tla. V zakramentu sprave se srečuješ z menoj zato, da se zmorem srečati s seboj. Tvoje odpuščanje me dviga s tal in me vodi naprej.

»Hvaljena, Devica Marija, da sem zmogla izpovedati vse svoje grehe in ti v roke predati svoje življenje. Pomagaj mi, da bom lahko premagala in zdržala vse preizkušnje, ki me čakajo v življenju. Veliko sem že pretrpela, zato te prosim, da mi daš moč vere in zaupanja v dobro. Prosim tudi za moža, da bi našel pot k tebi in da bi imel svojo družino bolj rad. Odpuščam vsem, ki so me kadarkoli ranili, in jim želim, da bi spregledali svojo zmoto. Priporočam ti tudi svoje otroke, da ne bodo zašli na kriva pota, varuj in vodi jih. Daj mi, da bom končno našla mir v svojem srcu in v svojih mislih, prosim te, varuj in vodi me. Amen.«

Četrta postaja

JEZUS SREČA SVOJO MATER

Marija, ti si moja pot k Jezusu. Samo ti veš, kaj ti je Sin povedal v tem pogledu. Ti veš, da je s tem pogledom prosil tudi zame, da bi se zmogla srečati s teboj. Marija, ti si tako velika žena, da se te upam prositi za ves svet, ker si ti njegov steber.

»Marija, prosim te v imenu Boga za mir na tem svetu ter blaginjo in modre odločitve vodilnih na tem svetu in za zdravje vseh nas.«

Peta postaja

SIMON IZ CIRENE POMAGA JEZUSU KRIŽ NOSITI

Marija, pomagaj mi, da bom zmogla sprejeti pomoč takrat, ko ne zmorem več sama. Nauči me ponižno prositi za bližnje. Naj prepoznam njihove težave in bolečine, da bom zmogla z njimi nositi tudi njihov križ. Simon je bil deležen te milosti, ni je prepoznal, a v tistih korakih, ki jih je naredil ob Gospodu, se je zavedel. »Da, nosil sem križ skupaj z Gospodom. Kakšen dar.«

»Ljuba Mati, hvala, da si me poklicala k sebi. Prosim te, blagoslovi mojo mater z dušnim in telesnim zdravjem, reši je sladkorne bolezni, pritiska, odvzemi ji berge, preženi duha zapuščeniosti iz njenega srca, blagoslovi jo z upanjem, podari ji svojega blagoslova, delaj ji družbo in tolažbo ob smrti. Še posebej te prosim zase za telesno in duševno zdravje, moč, upanje. Pomagaj mi, prosim, da hodim še bolj zvesto za Kristusom, pokaži mi pot služenja, poslanstva. Prosim te, blagoslovi moje delo v službi. Prosim, da bom lahko odpuščal, opustim naj svoje hrepenenje, blagoslovi vse bližnje. Še posebej te prosim za mojega očeta Simona. Prosim za svojo finančno situacijo. Prosim te za odprto srce, za ponižno držo in hvaležnost, za voljo, da ti sledim. Blagoslovi vse prijateljice in njihove družine. Polagam se ti v roke, naj se zgodi tvoja volja, ne moja. Polagam ti vse v varstvo, svoje najbližje. Iskrena hvala za vse blagoslove do sedaj.«

Šesta postaja

VERONIKA PODA JEZUSU POTNI PRT

Veronika si je utrla pot do Tebe, Jezus, takrat ko si bil na poti povsem izčrpan in sam. Naj me njeno usmiljeno srce nauči prave ljubezni, ki si mi jo podaril zato, da bi jo delila naprej. Nauči me, Jezus, da bom znala sprejeti tudi prt iz rok tistih, ki želijo stati ob strani meni.

»Sveta Marija, zahvaljujem se ti za vso pomoč in uslišane molitve. Zahvaljujem se ti, da nam stojiš ob strani ob pomembnih odločitvah, nam pomagaš vsakodnevno in varuješ moje najdražje vsega hudega. Sveta Marija, hvala ti, da stojiš ob strani mojima otrokoma, ki zahvaljujoč tebi spoštujeta prave vrednote. Prosim, spremljaj ju na njuni poti in jima pomagaj na poti v življenju. Sveta Marija, hvala ti za moji dragi vnukinji. Prosim, spremljaj ju in jima pomagaj v težkih trenutkih. Zahvaljujemo se ti za zdravje in prosim še naprej, prinašaj v našo družino srečo, veselje, dobro voljo in svoj blagoslov. Prosim te tudi za mamo, moža in za vse nas, da nas ohranjaš pri zdravju. Draga Marija, prosim, bodi z nami in nas varuj vse skupaj in vsakega posebej. Draga Marija, bodi z nami v mislih, besedah in dejanjih. Hvala ti za vse in prosim, spremljaj in varuj nas.«

Sedma postaja

JEZUS PADE DRUGIČ POD KRIŽEM

Jezus, tvoje odpuščanje je brezmejno, kadar zanj iskreno prosim. Zaupam Ti, da me boš vedno znova dvignil, čeprav me podirajo grehi, ki jih ponavljam. Naj me pogled nate pod križem tako presune, da se bom naučila greh zaznati takoj, ko se prikrade v moje misli.

»Sveta Marija, Mati Božja, bodi vedno ti z menoj, vsega hudega me brani. Prav ponižno prosim te, pomagaj, pomagaj mi, varuj me in vodi me. Prosim, pomagaj mi iz teh muk, iz te hude krize, ki jo sedaj prestajam. Hvala, Marija. Hvala. Hvala za zdravje moje družine in še malo tvoje pomoči, da bi se razumeli in imeli radi vsi. Hvala, Marija. Odpuščanja te tudi prosim za moje grehe.«

Osma postaja

JEZUS NAGOVORI JERUZALEMSKE ŽENE

Jezus, ti poznaš mojo nemoč in vse moje materinske skrbi. Po tvoji dragi Materi mi pomagaj, da me ne bo več strah, temveč da bom pogumno izročala svojo materinsko skrb Tebi.

»Draga Marija, v Tvoje Božje roke se Ti izročam in te prosim, da izprosiš pri vse-mogočnem Bogu milost zaščite, varnosti in zdravja; zase in za spočetje. Izročam Ti ga v Tvoje varstvo in Tvoj nebeški blagoslov. Če je Božja volja, da postanem mamica, Te prosim, da poskrbiš zame in mi pomagaš, da bom lahko zdrava in vesela opravljala svoje delo in da mi bodo okoliščine prav in pomoč, da v miru donosim. Hvala Ti, Mati Marija, vem, da boš poskrbela zame. Zgodi naj se Božja volja. V Tvoje roke izročam ... Naj se zgodi Božja volja.«

Deveta postaja

JEZUS PADE TRETJIČ POD KRIŽEM

Jezus, ob meni si ob vsakem mojem padcu. Vem, da te boli, ker padam znova in znova. Sram me je, in kadar sama ne zmorem, me

tvoja draga Mati pripelje korak bližje. Vem, dobro vem, kakšna je pot sprave s Teboj in prav zato te ponižno prosim, ne obupaj nad menoj. »Sveta Marija, Mati Božja, kraljica miru, iskreno te prosim, odpusti mi, prosim te, vse grehe in napake, ki sem jih storil. Iskreno in resnično mi je žal, v duhu in v srcu in se kesam, prosim te, usmili se me ter mi pomagaj. Prosim te, da bi premagal to trpljenje, bolečino, bolezen, ki me spremlja, telesno in duševno bolezen, in da bi ozdravel. Vedno sem s teboj, sveta Marija, Mati Božja, kraljica miru. Vedno te nosim v duhu in srčku, nikoli te ne bom zapustil, rad te imam z iskreno in resnično ljubeznijo v duhu in srcu.«

Deseta postaja **JEZUSA SLEČEJO**

Jezus, ti poznaš moje občutke, kadar doživljam, da me ljudje slečejo in oglodajo do kosti. Ti veš, da je dostojanstvo izgubljena vrednota, če jo iščem v svetu. Pomagaj mi sprejeti lastno goloto iz ljubezni do Tebe, ki si vse to prestal zame in mi na križu pokazal, kaj je čistost. »Da bi vladal mir in zvestoba, da bi častili tvojo čistost ter da bi ohranjali dostojanstvo. Hvala ti, Marija.«

Enajsta postaja **JEZUSA PRIBIJEJO NA KRIŽ**

Jezus, kadar me boli, tako močno, da sem povsem brez moči in ne vidim več poti naprej, se zazrem vate. Boli me, ko se zavem, da Te tudi sama pribijam na križ, ker ne dovolim, da bi bil ob meni. Naj mi tvoja draga Mati pomaga najti smisel, zakaj si želim vztrajati. »Marija Pomagaj, prosim te za zdravje vseh mojih, pa da bi brat srečno in zdravo pretrpel kalvarijo. Hvala.«

Dvanajsta postaja **JEZUS UMRE NA KRIŽU**

Jezus, tvoja smrt na križu je moja tolažba. Hvala, da se je izgubila njena moč in da me ne more več okleniti v svoje okove. Smrt je začetek in Ti si mi pokazal, kje se nadaljuje njena pot. »Marija. Danes je umrla. Prosim te, bodi pri Bogu, naj bo milostljiv sodnik.«

Trinajsta postaja **JEZUSA SNAMEJO S KRIŽA IN GA POLOŽE MARIJI V NAROČJE**

Marija, ti, ki si imela v naročju mrtvega otroka, veš, kakšna bolečina je to. Ti poznaš moje bolečine in zaupam ti, da me boš vodila preko njih v življenje. Vem, da je tudi ta tvoja pot pot k Jezusu. »Mati Marija, pomagaj vsem nam mamam in čuvaj naše otroke, tudi tiste, ki še prihajajo na ta svet. Hvala, Mati ljuba.«

Štirinajsta postaja JEZUSA POLOŽE V GROB

Jezus, nisi imel kamna, na katerega bi lahko položil glavo. Jezus, nisi imel svojega groba, pa vendar si iz groba vstal in odšel k Očetu v nebo. Naj tudi jaz vstanem iz groba svojih grehov in ob tvojem spremstvu, draga Mati, odidem v nebo. Verjamem, da boš ob meni, saj sama tega ne zmorem.

»Draga mati Božja, Rožnovenska mati Božja, hvala ti iz vsega srca za vse milosti, varstvo, vodstvo, ljubezen, ki nam jih podarjaš. Ti želiš nas vse pripeljati k svojemu sinu Jezusu. Želiš nam pokazati, kako pomembna je molitev rožnega venca, molitev s srcem, ki prebije nebo in doseže Očeta. Vem, da želiš, da blaženi škof Slomšek kmalu postane svetnik. V vsej polnosti te zato prosim, prosi Očeta, Sina za čudež na njegovo priprošnjo. Ker pa je On pastir prihodnosti, želi pokazati nam Tebe, našo Mater, ki jo je sam Bog izbral za poveljnico nebeške vojske v poslednjih časih – ženo, obsijano s soncem, ki bo s svojo ponižnostjo in majhnostjo premagala zlo. Pomagaj nam, da se nam odprejo oči, da se v naša srca naseli Jezus, tvoj Sin, da bomo živeli v miru, ki ga svet ne more dati. Hvala ti za vse. Čast in slava Očetu in Sinu in Svetemu Duhu. Amen.«

SKLEP

Jezus, stala sem med množico in kričala, zdaj stojim med množico in sem del Božjega ljudstva, ki sledi Tvoji poti. Zahvaljujem se Ti za klic in te prosim za bližnje, družino, prijatelje, vse verne in za vse tiste, ki Te še ne poznajo. Priporočam Ti te, ki v sebi nosijo duhovniški poklic, da bi zmogli odgovoriti nanj. Dragi mati Marija, hvala za spremstvo na tej poti, poti križa.

»Hvala, Marija brezjanska, ki si me danes poklicala na Brezje. Marija, danes grem na pot in jutri tudi in prosim tvojega varstva zame, za mojega sina, ki bo doma, in za hčer, vnučka. Prosim za vse nas zdravja. Moj sin je bolan, ti veš, kaj mu je, in prosim te, da bi ozdravel na duši in telesu. Prosim te, da bi se mu vera obudila, ti veš, Marija brezjanska. Prosim, da sin zaradi boleznin ne bi izgubil službe. Prosim, pripeljal me je sem k tebi z veliko željo. Prosim, pokliči ga, da te pride pozdravit. Prosim, ne zavrzi te prošnje. Prosim za vse moje znanke, prijatelje, sorodnike, za vse, ki so se mi priporočili. Hvala, hvala. Aleluja. Pokliči nas še, prosim. Prosim za dobre in prave duhovne poklice in da bi se mladina odzvala Božjemu klicu, in za duhovnike. Lep pozdrav.«

MARIJA IN JOZAFAT FINŽGAR

Henrik Damiš je milostno ozdravljenje Marije Finžgar, p. d. Tončkove, z Brezij št. 5, opisal po njenem rokopisu. Marija se je rodila kmečkim staršem 30. januarja 1887. Pri osemnajstih je začela bolehati. Ni imela apetita. Zdravniki ji niso mogli pomagati. Februarja 1905 je bila v bolnici v Ljubljani, a ji tudi niso mogli pomagati. Jeseni 1906 in dvakrat v letu 1907 po nekaj dni ni mogla zaužiti nobene hrane. Ohromela ji je tudi leva noga in od marca 1907 ni obula čevlja nanjo. Dr. Voves je obupal nad njo. Šest tednov pred velikim šmarnom 1907 je z berglami šla po stopnicah in padla. Od takrat je bila privezana na posteljo. Zadnje tri tedne so ji otekle še roke, tako da niti jesti ni mogla. Na veliki šmaren so jo odnesli na voz in odpeljali k cerkvi. Tam se je s pomočjo očeta, dveh bratov in bergel odvlekla do Marijinega oltarja.

Zanjo je ob petih bral mašo p. Norbert. Pri darovanju se je sedla. Pri povzdigovanju pa se je sama dvignila, se obula in klečala. Po maši je šla trikrat po kolenih okoli Marijinega oltarja, nato k spovedi in obhajilu.

Potem je v nekaj dneh ozdravela, začela jesti, tudi težav z rokami in nogami ni bilo več.

Liberalni časniki so njeno ozdravitev napadli kot izmišljeno.

Alojzij Finžgar, sin Marije Finžgar, je bil rojen 26. maja 1913. Kot brat Jozafat je vstopil v frančiškanski samostan na Brezjah. Leta 1941 je s še enim sovaščanom, preoblečen v mizarskega pomočnika, odnesel sliko Marije Pomagaj v Ljubljano. Sam je kasneje stopil k domobrancem in bil ubit kot vojni ujetnik junija 1945.

V ZAHVALO MARIJI POMOČNICI ZA ČUDEŽNO OZDRAVLJENJE DNE 15. AVGUSTA 1907. FINŽGAR (TONČKOVA) MARIJA IZ BREZIJ

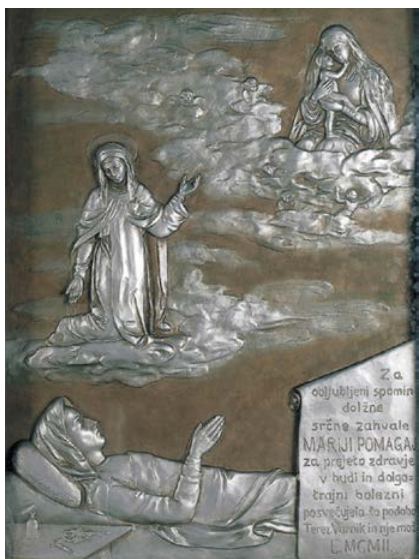

*Votivna podoba Marije Finžgar
V zahvalo Mariji Pomočnici za čudežno
ozdravljenje dne 15. avgusta 1907.
Finžgar (Tončkova) Marija iz Brezij.*

Jozafat Finžgar

DRUŽINA VURNIK

Votiv Terezije Vurnik

Za oblubljeni spomin dolžne srčne zahvale MARIJI POMAGAJ za prejeto zdravje v hudi in dolgotrajni boleznih posvečujeta to podobo Terez. Vurnik in nje mož.
L.MCMII.

JANEZ ML. IN TEREZIJA VURNIK

Omenili smo že, da je oltarje in večino opreme v cerkvi na Brezjah izdelala delavnica Janeza Vurnika ml. Njegova žena Terezija se je leta 1902 z reliefom v srebru zahvalila Mariji Pomagaj za milostno ozdravitev. Njun sin Ivan Vurnik je kot arhitekt leta 1965 opremil fasado cerkve na Brezjah z mozaičnim okrasjem, leta 1967 pa postavil kapelico sv. Frančiška v atriju samostana in uredil atrij. Oblikoval je tudi nekaj mašnih oblačil in posod.

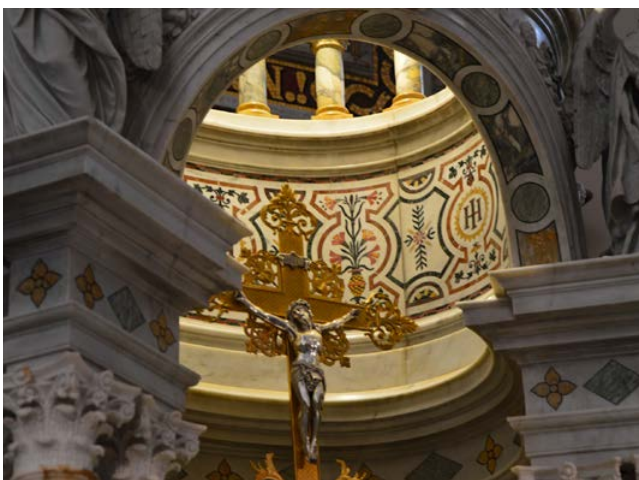
DAMIR GLOBOČNIK:

»Vse štiri oltarje in velik del cerkvene opreme in kiparskega okrasja za cerkev je izdelala delavnica Janeza Vurnika ml. (1849–1911), ki je prav ob začetku gradnje nasledil očetovo kamnoseško in podobarsko delavnico v Radovljici, pri kamnoseških delih pa je najbrž sodelovala tudi Kocijančičeva delavnica iz bližnjega Črnavca. V še ne povsem dokončano cerkev so leta 1900 začeli postavljati veliki tabernakeljski oltar, ki je bil dokončan šele leta 1907 (oziroma 1909). Oltar velja za najlepšega med Vurnikovimi tabernakeljskimi oltarji. ...

Vurnikova delavnica je prispevala tudi marmorno obhajilno mizo (1901) in omaro za orgle (1902), prav tako so bile po Vurnikovih načrtih izdelane spovednice in klopi (1901) ter oprema zakristije. Omeniti velja tudi majhen stranski kor nad vrati v zakristijo. Z lesenimi reliefi okrašeno ograjo zanj je Vurnikova delavnica skupaj z omaro za orgle Josepha Mauracherja izdelala leta 1902.«

SONJA ŽITKO:

»Vurnikov največji dosežek pa je bil veliki oltar v romarski cerkvi na Brezjah. Načrt za neorenesančni oltar je Vurnik v letih 1899 do 1900 večkrat predložil v presojo Društvu za krščansko umetnost, ki ga je nato po nekaterih spremembah tudi sprejelo. Tabernakeljski

oltar z intarzirano menzo, povzeto po toskanskem quattrocentu, in s kupolo, ki na eni strani nekoliko spominja na grob sv. Dominika v Bologni, na drugi pa morda celo na listnato kupolo nad vhodom znamenite stavbe Secesije na Dunaju, je bogata in skladna historična stvaritev. /.../ Prizadevanje umetnikov odkriva staro željo po celostni umetnini; brezjanski oltarni kompleks se temu idealu tudi zelo približa. Plemenita renesansa polno zaživi ob zakonih neohistorizma. Podrejenost celote enotnemu neorenesančnemu konceptu kviri le uvožena mozaična slika nad oltarjem.«

Sonja Žitko, *Historizem v kiparstvu 19. stoletja na Slovenskem*, Ljubljana 1989, str. 142.

Veliki oltar je najpomembnejše delo delavnica Janeza Vurnika ml.

IVAN VURNIK

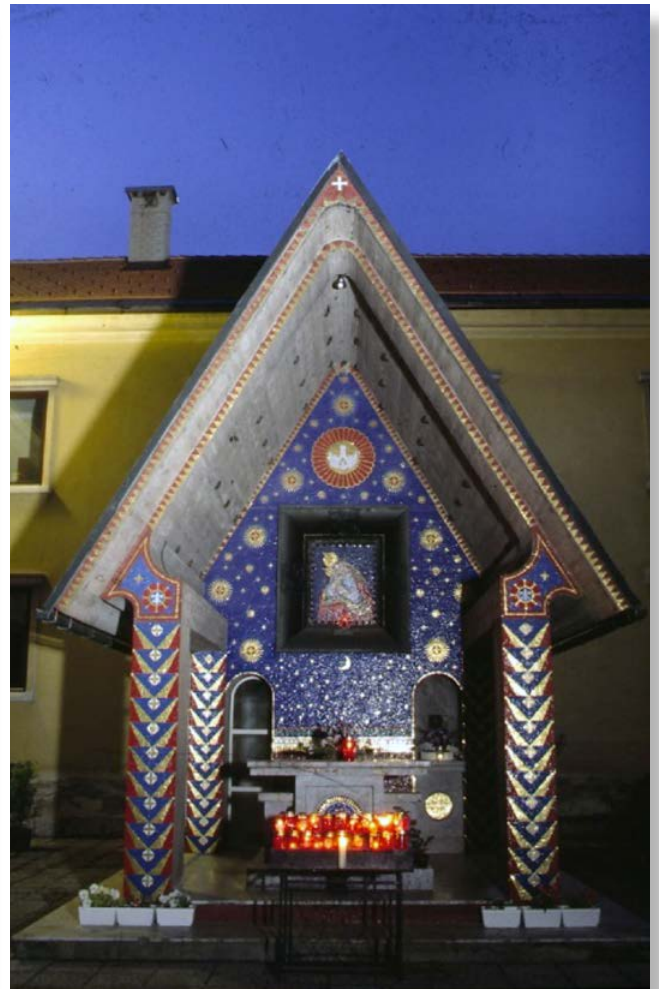
Ivan Vurnik je avtor mozaikov na cerkveni fasadi (1965) in arhitekt ureditve atrija s kapelico sv. Frančiška (1967).

Ivan Vurnik: Monštranca

Kapelica sv. Frančiška

UMETNINE, ZVONOVI, KAMNINE

V brezjanski baziliki so ustvarjali številni znani ustvarjalci. Omenili smo že, da so ji poseben pečat vtisnili Janez Vurnik ml. in njegov sin, arhitekt Ivan Vurnik z ženo Heleno Kottler Vurnik.

Večino kiparskega in rezbarskega dela sta opravila mojstra Vurnikove delavnice Jožef Pavlin in Ivan Resman.

Tako je Jožef Pavlin izklesal kipe sv. Frančiška, sv. Klare, kipe vere, upanja in ljubezni na glavnem oltarju, levega kerubina ob tabernaklju, prižnico ..., Janez Resman pa kupolo glavnega oltarja s kipom srca Jezusovega, desnega kerubina ob tabernaklju, lesoreze na glavnih vratih v cerkev.

Oltarni mozaik sv. Vida je bil izdelan po osnutku slikarja Matije Schiestla.

Prvotni oltar v kapelici Marije Pomagaj je leta 1954 nadomestil oltar po načrtih Janka Omahna, leta 1977 pa oltar po načrtih arhitekta Toneta Bitenca.

Oltarni sliki na oltarju sv. Antona Puščavnika in sv. Antona Padovanskega sta delo Ivana Groharja (1899), sliko na oltarju srca Jezusovega je naslikal Jože Vavpotič.

Avtor Marijinega kipa, ki je stal na železniški postaji v Otočah, je Boris Kalin. Kip so leta 1954 morali s postaje odstraniti in sedaj stoji v niši cerkvene fasade. Kopija kipa od leta 2009 spet stoji v parku postaje v Otočah.

Kipa papeža Janeza Pavla II. (1996) in svete družine (1998) je ustvaril kipar Stane Kolman.

Križev pot je ruski umetnik Nikolaj Mašukov podaril leta 2000. Razstavljen je v galeriji v hodniku samostana.

Nekaj umetnin je nastalo v slikarski koloniji. Prvonagrajen je bil triptih Črtomira Freliha. Njegov je tudi osnutek za križ s pticami, ki so ga skovali kroparski kovači kot eno od znamenj na Poti miru. Za to pot je pesnik Tone Kuntner izbral odlomke slovenskih pesmi, ki slavijo stvarstvo domovine.

Sliko sv. Frančiška je naslikal slikar Lojze Perko, krajino z baziliko Marije Pomagaj pa njegov sin Tomaž.

Prvotni oltar v kapelici Marije Pomagaj. Danes stoji v kapeli frančiškanskega samostana.

Kor je bil predelan po načrtih arhitekta Franca Kvaternika. Zunanji cerkveni prostor z dvignjenim parkom je oblikoval arhitekt Janez Valentinčič pod vodstvom arhitekta Jožeta Plečnika.

Največja naložba po drugi svetovni vojni je bila prenova cerkvenega trga in kioskov. Arhitektki Maruša Zorec in Martina Tepina sta bila leta 2009 za prenovu trga nagrajena s Plečnikovim odličjem: »Arhitektki sta za izhodišče vzeli Plečnikov projekt trga iz poznih 30 let, zlasti obodni zid s pripadajočimi arhitekturnimi poudarki, nišami in stopnišči. Izjemna arhitekturna kultura, pretehtan izbor materialov in izvedbena dovršenost uvrščajo projekt med vrhunska dela sodobne slovenske arhitekture.«

V cerkvi so leta 1924 postavili svojo ploščo vojaki iz prve svetovne vojne, leta 1995 pa Slovenci, ki so bili med drugo svetovno vojno prisilno mobilizirani v nemško vojsko.

Različna dela za baziliko Marije Pomagaj so opravili številni mojstri: kroni za milostno podobo je izdelal pasar Ivan Kregar, zlati okvir za podobo Marije Pomagaj Maks Bergant.

Spominsko ploščo (1995) so posvetili Mariji Pomagaj tudi Slovenci, živeči po svetu.

Na cerkvenih oknih si stojita nasproti na desni sv. Jožef in levi Marija, na ostalih oknih na desni so sv. družina, sv. Bonaventura, sv. Ciril in Metod in sv. Mohor in Fortunat, na levi pa sv. Elizabeta, sv. Janez Krstnik in sv. Tomaž.

Orgle so do leta 1913 stale na malem koru nad vhodom v zakristijo. Potem so jih prestavili in povečali. Tedaj so bile druge največje na Kranjskem.

Brezjanski kulturni utrip je ves čas označevala tudi pesem. Posebno mesto v glasbeni zgodovini ima Ivan Bole, ki je bil organist na Brezjah od leta 1901 do 1956.

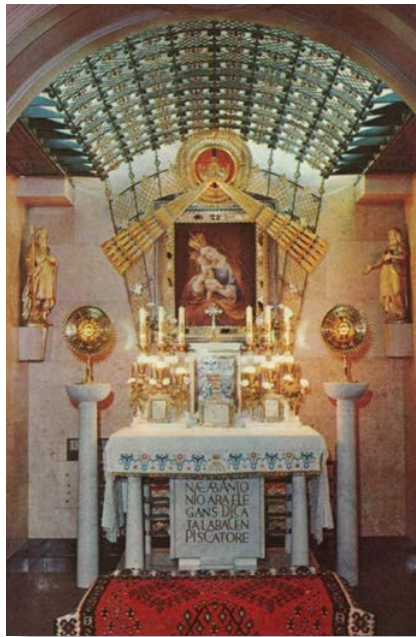
Leta 1865 so dvema zvonovoma v zvoniku dodali še tri. Veliki zvon je leta 1893 podaril posestnik Miha Studen iz Tupalič pri Preddvoru. Imel je reliefne podobe sv. križa, Marije Pomagaj, sv. Jožefa, sv. Mihaela in sv. Vida. Okrašen je bil z angelskimi glavnicami. Ob krilu je imel napis: Daroval me je Miha Studen, da žive razveseljujem; mrtve obžalujem, slavo Mariji oznanjujem.

Zvonove je, razen najmanjšega, vzela prva svetovna vojna. Pobrli so tudi bakreno streho s kupole.

Leta 1918 so v jeseniški železarni ulili jeklene zvonove. Leta 1932 pa so namestili nove bronaste. Ob petindvajsetletnici kronanja milostne podobe so leta 1932 v nekaj mesecih zbrali toliko darov, da so v Strojnih livarnah v Ljubljani naročili štiri nove zvonove. Veliki zvon je imel podobo Marije Pomagaj, ob robu pa napis: »Ob 25-letnici kronanja smo bili BDFG uliti.« Drugi zvon je bil posvečen sv. Vidu.

Uro na zvoniku je leta 1893 izdelal Franc Lukovšek iz Podnarta.

Reliefni križev pot iz lipovega lesa je leta 1899 izdelal Sattler v Linzu. Podarila ga je Mina Studen iz Tupalič.

1954: Oltar Marije Pomagaj, preurejen po načrtih Janka Omahna.

Metod Benedik:

»Tlak kapele je iz izredno trdnega brušenega bosanskega granita. Stene so obložene z rumenkastim istrskim marmorjem. V kotih stoje pozlačeni kipi s prejšnjega oltarja: sv. Joahim, sv. Ana, sv. Valentin in sv. Rok. Strop je za dober meter višji od prejšnjega in pozlačen.

Oltar, majhen kakor prej, je iz belega kararskega marmorja na štirih stebričkih. Ob njem sta dva vitka stebrička, na katerih stojita luči v obliki monštrance. Prosojne črke na levi strani sestavljajo napis: Marija tolažnica žalostnih, na desni pa: Marija, zdravje bolnikov. Na pozlačenem tabernaklju visi na vinski trti grozd z jagodami iz bleščečih rubinov. Nad tabernakljem je milostna podoba Marije Pomagaj, ki jo obdaja pozlačen kovinski okvir, posut z različnimi naravnimi kamni, nabranimi po vsej slovenski domovini.«

Dragoceni okras bazilike so kamnine, ki so jih porabili pri gradnji in umetniškem oplemenitenu stavbe. Raziskal jih je Anton Ramovš in te so: apnenčev konglomerat, sivi apnenec, pleistocenski konglomerat, srednjepermijski apnenec, apnenčeva breča, kraški apnenci, sivi istrski apnenec, trbiška breča, kararski marmor, beljaški marmor, belgijski marmor, milanski marmor, makedonski sivec, rdeči in temno sivi granit, rožnati lesnobrdčan, črni lesnobrdčan, peračiški zeleni tuf, posebnost pa je »gorenjski marmor« - kodraški apnenec oz. kodraška breča.

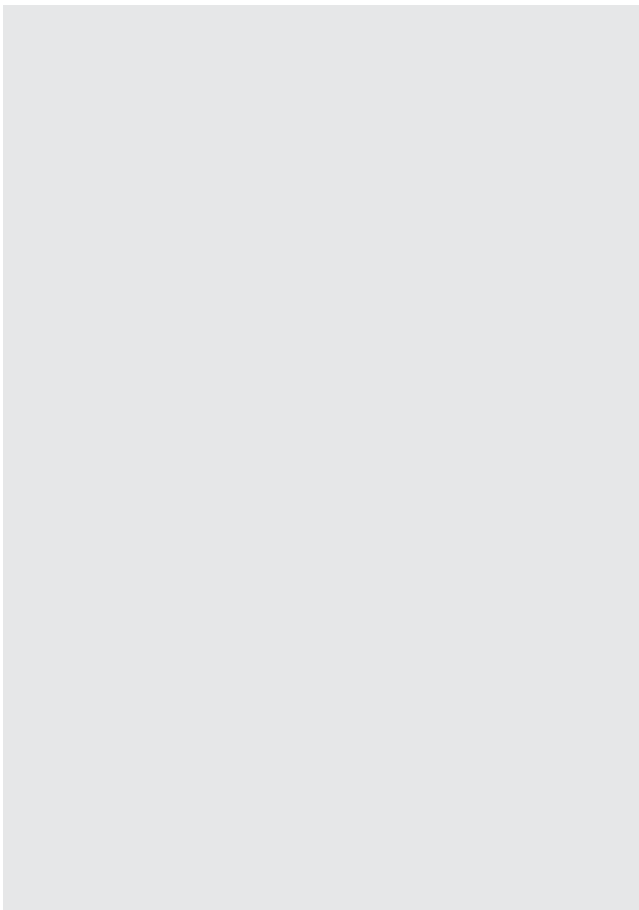
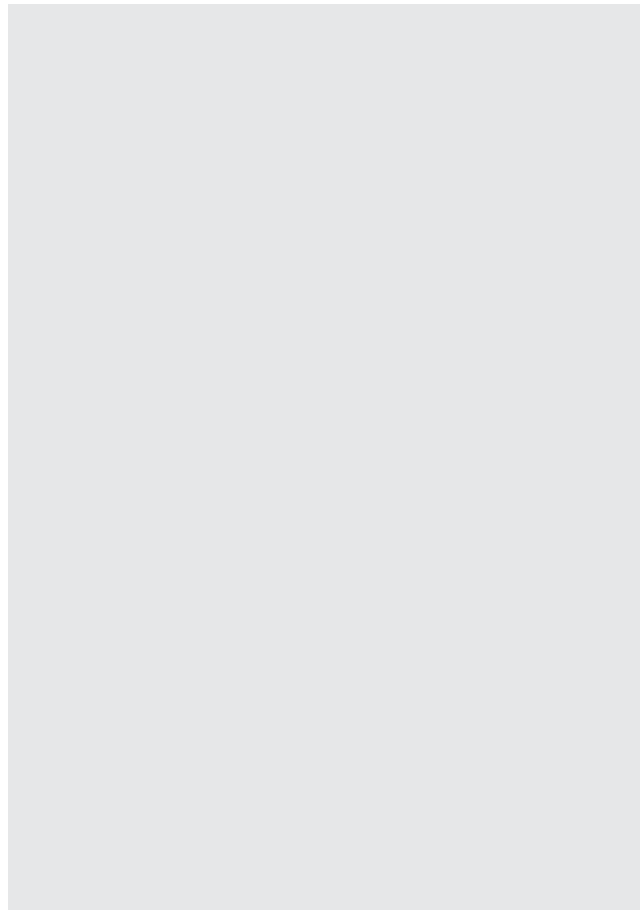
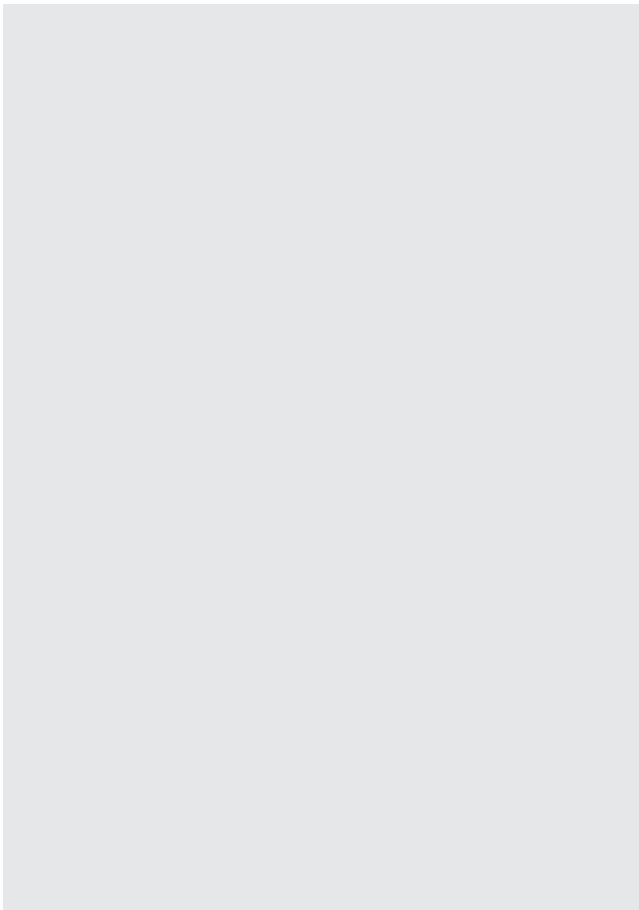

Tabernakeljski oltar

Personifikacije treh teoloških kreposti, vere, upanja in ljubezni, ob tamburju kupole je izdelal Jožef Pavlin. Kip Srca Jezusovega na vrhu kupole je izdelal Janez Resman.

Pavlinovo najpomembnejše delo na oltarju sta kipa sv. Frančiška Asiškega, ki je »zamaknjen v Križanega«, in sv. Klare, ki »drži z obema rokama posodico za najsvetejše«. Modele za kipa je Pavlin izdelal okrog leta 1900, v času, ko si je prizadeval vpisati na likovno akademijo na Dunaju, vendar ju je iz kararskega marmorja izklesal šele leta 1907.

Ivan Grohar: Sv. Anton Padovanski

Desno je Pavlinov kip sv. Ludovika, »kralja francoskega«, »patrona tretjerednikov«, levo pa Resmanov kip sv. Iva, »zaščitnika zatiranih ubožcev, vdov in sirot«.

Ivan Grohar: Sv. Anton Puščavnik

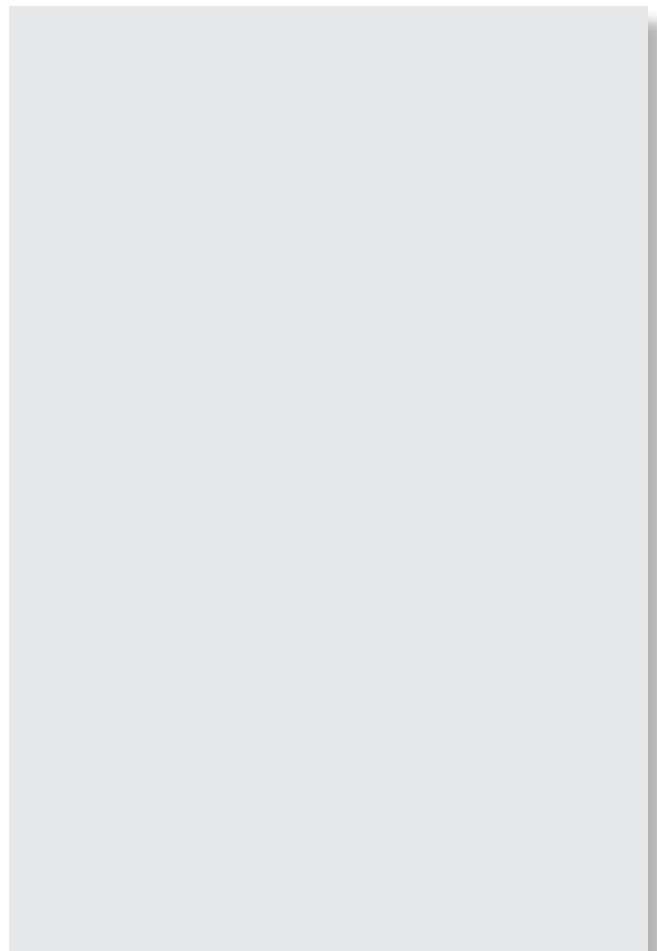
Na levi je Pavlinov kip sv. Neže in na desni Resmanov kip sv. Izidorja.

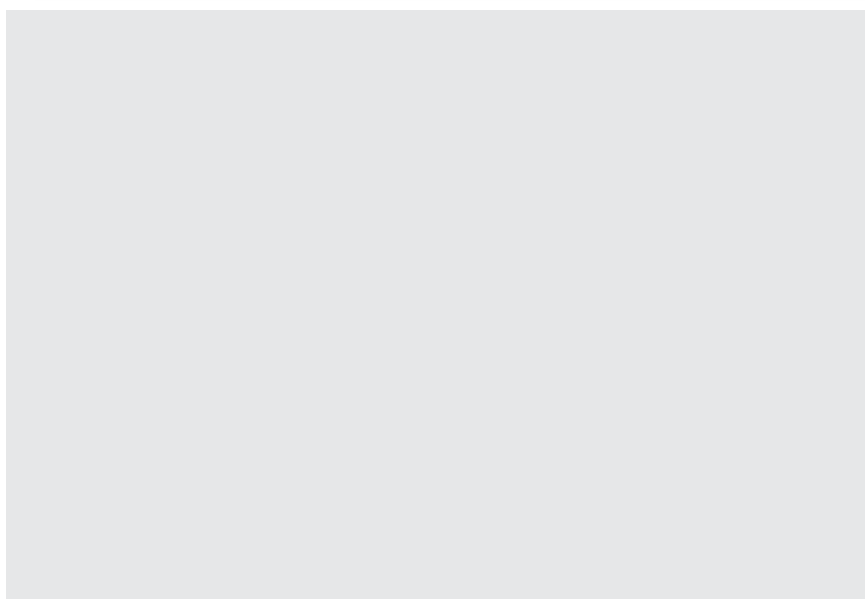
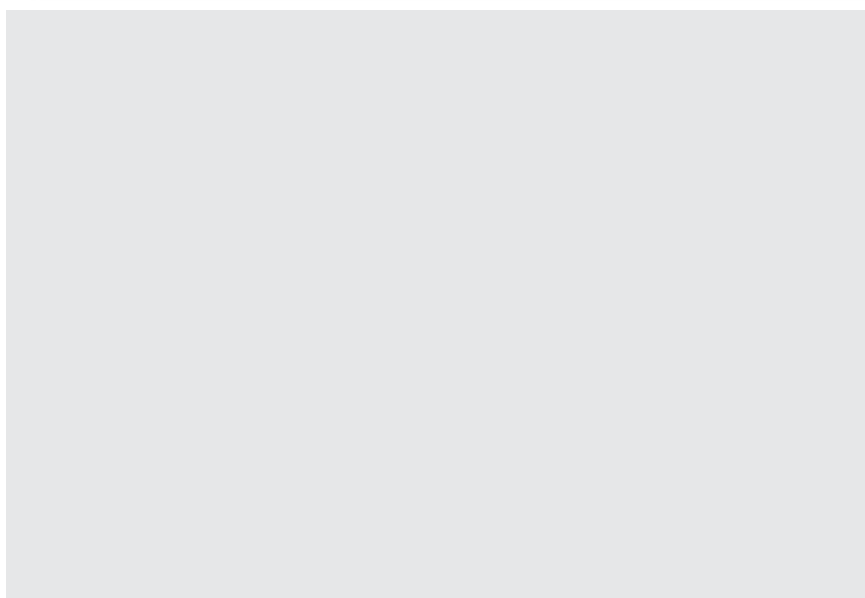
Ivan Vavpotič: Srce Jezusovo

Oltar Srca Jezusovega iz leta 1912 v drugi kapeli na levi strani je začel Vurnik, dokončal pa Jožef Pavlin.

Na levi strani je kip voditelja za časa turške vojne sv. Janeza Kapistrana, na desni pa častilca svetega Rešnjega telesa sv. Paskala.

MUZEJ JASLIC NA BREZJAH

P. dr. Leopold Grčar OFM

V zbirki Muzeja jaslic na Brezjah je več kot štiristo malih jaslic z vsega sveta.

Posebna pozornost je posvečena slovenskim zgodovinskim jaslicam in jaslicam, ki jih ustvarjajo tako slovenski umetniki kot ljubiteljski ustvarjalci.

Slovenska posebnost so prav te, tako imenovane kotne jaslice. Narejene so v »Bohkovem kotu«, kjer družina postavi pod križ, ob katerem so nabožne podobe, med katerimi visi »golobček«, ki predstavlja Svetega Duha, trioglasto desko, na katero postavijo bethemski hrib s hlevčkom in figurami.

Takšne jaslice, ki so na Slovenskem postavljene od prvega svetega večera pa do svečnice, predstavljajo oltar, pred katerim se družina posvečuje, umirja in povezuje.

Jasličarje povezuje Društvo ljubiteljev jaslic Slovenije, ki je bilo ustanovljeno prav na Brezjah leta 2011.

Avtor: France Gorše

V muzeju jaslic so tudi jaslice, ki jih je v težkih dneh v komunističnem zaporu naredil duhovnik Ljubo Marc. V svoji knjigi »Črepinje« jih je avtor takole opisal:

»Če je bil božič 1954 v usnjarni na Igu pristno zaporniško doživetje, je bilo božičevanje v sobi št. 7 naravnost pretresljivo; zaradi skromnosti zunanjega okvira, a toliko bolj bogatega notranjega praznovanja, ki more prodreti skozi vse zidove, mimo bodeče žice, psov in paznikov, nadzornikov in zunanje straže ...

Že nekaj tednov prej mi je Darko skrivaj pokazal kemični svinčnik in iz prevajalnice dobil nekaj kosov lepenke. Tako sem spet narisal jaslice: dva angela sta nad hlevčkom razpenjala napis »Slava Bogu – Mir ljudem«, v sredini so kukale tri angelske glavice; sveta družina je bila od hoje utrujena in nekoliko toga, osel in volec pa sta gledala oba v isto smer, da je bilo kar nerodno sestaviti skupino v hlevčku. Še nekaj pastirčkov in ovčk. Jaslice so bile na sveti večer postavljene na zasilno polico med dva pograda. Ko smo med kajenjem opravljali – okrog mize hodeč – rožne vence, se je vsak s srcem, polnim domotožja, oziral nanje. Ker je prof. Jeglič vtihotapil tudi vino in hostije, smo imeli polnočnico. Maševal je p. Ledergas na jetniškem kovčku s konzervno posodo za kelih. Še nikdar nisem doživel take polnočnice! Kakor Detetu hlevček ni odvezel božanstva, tako nam tudi ječa, slama, trdo delo in poniževanje ni vzelo ne duhovniškega ne slovenskega dostojanstva, pa tudi človeškega ne! Hvala Bogu za vse to!«

Avtor: Viktor Konjedic

Avtor: Jože Bartolj

Avtorica: Mateja Kozmus

Avtor: Franc Goljevšek

Božičnik

Avtorica: dr. Marta Anžič

Leopold Grčar:

»Marija Zlobko iz Male Slevice je živel v veliki skromnosti, neke noči pa je v sanjah videla čudovitega angela. Ko se je zbudila je ostal spomin nanj tako globok, da ga je hotela ohraniti. Ker ni imela ničesar pri roki, je kar iz koruznega ličja oblikovala »angela« in ga nesla svoji zdravnici v Velike Lašče, ki ji je v začudenju in veselju rekla: »Če si naredila tako lepega angela, potem pa naredi kar cele jaslice!«

Marija se je vrnila domov in z vso skrbnostjo naredila iz ličja ta čudovite jaslice. Sv. oče Benedikt XVI. je Mariji Zlobko za te jaslice poslal svoj apostolski blagoslov v obliki posebne diplome.«

Avtorica: Marija Zlobko

Leopold Grčar:

»Ko sem vstopil v atelje Ivana Haleca v Filovcih, sem ostrmel nad dvema cvetočima kaktusoma. V enem kotu je cvetel naraven kaktus z belimi cvetovi, v drugem pa je bila postavljena njegova kvačkana cvetoča umetnina! Komaj sem ju ločil!

Pred Vami pa so njegove kvačkane jaslice... Vse kar vidite je nitka... od Svete družine do hlevčka, pa od ovčic do mosta čez potoček, od palme pa do cvetov na pastirski poljani.

S svojo veliko obdarjenostjo je mojster Ivan Halec tudi v teh kvačkanih jaslicah zapel hvalnico Troedinemu Bogu in Odrešenikovi Materi Mariji!«

Avtor: Ivan Halec

SLOVESNOSTI NA BREZJAH

Vsakoletni program svetišča vsebuje mnogo stalnih dogodkov, s katerimi se želimo približati ljudem, ki vsako leto romajo k Mariji Pomagaj s svojimi prošnjami in zahvalami. Poleg številnih župnij, dekanij in drugih romarskih skupin, društev, ... Marijo Pomagaj obišejo številne družine in posamezniki. Tudi nekatera romanja, ki so bila pred nekaj leti »novost«, imajo, hvala Bogu, zdaj že tradicijo. Če pregledamo koledarsko leto, opazimo stalne dogodke, ki ob Mariji Pomagaj zbirajo njene častilce.

1. januar, praznik Marije, Božje Matere: **Obletnica razglasitve Bazilike Marije Pomagaj za Slovensko Marijino narodno svetišče.**

11. februar, Lurška Mati Božja: **Romanje bolnikov na Brezje.** Ta dan se na Brezjah spomnimo bolnikov. To je „malo“ romanje bolnikov na Brezje, saj je še eno v mesecu juniju. Osrednja slovesnost je ob 10. uri.

Prva sobota v postnem času: **Romanje alkoholikov in vseh, ki trpijo zaradi alkohola in drugih zasvojenosti.** Na Brezjah je prva postna sobota že nekaj let posvečena tistim, ki so zasvojeni z alkoholom, trpijo zaradi drugih odvisnosti ali pa trpijo zaradi tega, ker imajo v družini zasvojenca. Sveta maša je ob 10. uri, pred mašo je molitev, po maši pa predavanje s pogovorom.

Ob prazniku Gospodovega oznanjenja: **Romanje nosečih mater in parov, ki si želijo otrok.** Osrednja tema je življenje in hrepenenje po življenju. Molitvi za družine sledi sveta maša, potem pa srečanje s pričevanji.

Sobota po prazniku svetega Florijana: **Vseslovensko romanje gasilcev.**

23. maj: **Večer narodnih izročil.** Ta večer se ob isti uri po vsem svetu zberejo in povežejo Slovenci, ki častijo Marijo Pomagaj kot tisto, ki nas združuje. Sveta maša je ob 20. uri, vsako leto jo organizira in neposredno prenaša Radio Ognjišče. Slovesnemu bogoslužju sledi procesija z milostno podobo.

24. maj, Marija Pomagaj: Na Brezjah v letu 2014 slovesno obhajamo **200-letnico milostne podobe Marije Pomagaj.**

Binkoštna sobota: **Romanje molilcev Živega rožnega venca.**

V juniju: **Romanje prvoobhajancev.** Romanje poteka v organizaciji Urada za družino Ljubljanske nadškofije.

Tretja sobota v juniju: **Vseslovensko romanje bolnikov in invalidov.** Od leta 1969 pripravlja revija Ognjišče. Bolnim in ostarelim romarjem pomagajo tudi mladi, ki jim na željo priskrbijo duhovnika za spoved in pogovor, v pomoč pa so jim tudi pri prevozih in drugi oskrbi. To je „veliko“ romanje bolnikov. Srečanje se začne ob 9. uri na ploščadi pred Baziliko Marije Pomagaj, z molitvijo. Sledi slovesna sveta maša ob 10. uri.

Po zaključku šolskega leta: **Romanje mladih na Brezje.** Začne se v petek zvečer in traja celo noč. Nekatere skupine začnejo svojo pot v ljubljanski stolnici, glavnina v župnijski cerkvi v Šentvidu, nekaj mladih pa se priključi po poti. Po prihodu na Brezje je ob 7. uri sveta maša s sodelovanjem mladih.

V juliju: **Marijine počitnice in Marijin festival.** Otroci lahko nekaj dni živijo ob svetišču in spoznavajo njegovo življenje, imajo priložnost za molitev pred podobo Marije Pomagaj ter krepijo medsebojne odnose. Počitnice zaključijo Marijin festival, med katerim otroci obiskovalcem predstavijo dogajanje tedna.

Nedelja po godu sv. Joahima in Ane: **Romanje zakonskih jubilarntov.** Iz vse Slovenije pridejo zakonci, da se zahvalijo Mariji za leta skupnega življenja. Osrednja sveta maša je ob 10. uri.

15. avgust: **Marijino vnebovzetje, veliki šmaren.** Na Brezjah se ob velikem šmarnu zbere največ romarjev. Tu se je leta 1992 slovenski narod posvetil Mariji Pomagaj. To posvetitev vsako leto obnavljamo. Slovesno somaševanje ob 10. uri vodi ljubljanski nadškof in metropolit.

Prva nedelja v septembru: **Obletnica kronanja.** Milostno podobo Marije Pomagaj je leta 1907 kronal ljubljanski nadškof Anton Bonaventura Jeglič..

8. september, mali šmaren: **Romanje starih staršev.** Po sveti maši ob 10. uri je nagovor starim staršem in pogovor z njimi.

Druga sobota v septembru: **Molitveni dan za duhovne poklice.**

Rožnovenska nedelja: **Obletnica posvetitve Cerkve in razglasitve bazilike Marije Pomagaj.** Cerkev je bila posvečena leta 1900; blaženi papež Janez Pavel II. pa je Baziliko Marije Pomagaj imenoval za baziliko minor leta 1988. Slovesnost je vedno na rožnovensko ali angelsko nedeljo ob 10. uri.

Ob sobotah: **Sobotna večerna molitev za Cerkev na Slovenskem.** Poleti se po sveti maši in molitvi rožnega venca se v procesiji odpravimo iz bazilike proti križu, pojemo, molimo in z drobnimi lučkami razsvetlimo okolico. Pozimi je sobotna večerna molitev v baziliki.

Poleg tu naštetih in drugih večjih dogodkov, ob katerih Marijo Pomagaj obišejo množice romarjev, so Brezje vsak dan kraj tihe molitve, sprave in umiritve. Tu je živi studenec, iz katerega lahko zajemamo novo upanje in pogum za življenje.

*Slovesnost z škofom Gregorijem
Rožmanom leta 1938.*

Veliki šmaren v 21.stoletju

NEKAJ PROŠENJ ZA NOVO ŽIVLJENJE IZ ROMARSKIH KNJIG V LETIH 1963 - 1995

Sv. Mati Božja, v vsej naši moči se ti zahvaljujemo za uslišano prošnjo, da si nam pomagala, da smo po dolgih letih dobili otroka, prisrčno ti hvala za pomoč in ne zapusti nas nikoli.

Preljuba Marija, lepo prosim, izpolni mi željo, tako rada bi imela otročička.

Marija, za najino srečo prosim Te, pokloni nama dojenčka in hvala, da si mi poklonila ljubečega človeka.

Ljuba Marija, prosim, usliši me, daj razveseli mojo sestro, da drugo leto pride z detetom v naročju.

Marija Pomagaj, bila sem pri Tebi in Te prosila za svoje zdravje, za zdravje otrok in mojih vnukov. Usmili se V., daj mu pomagaj, da bo dobil otroka, ki si ga tako želi in vsi z njim! Marija, bodi zahvaljena in prosi za nas.

O Marija, prosim Te, pomagaj mi, da bo ob porodu vse v redu in da bom rodila živega in zdravega otroka. Prosim Te za zdravje vse naše družine. Varuj nas!

Marija, pomagaj in prosim usliši mojo željo, da bi srečno nosečnost donosila do konca 9. meseca in za zdravo in popolno dete. Še enkrat, Marija, pomagaj mi.

Pred približno letom dni sva te, Marija, prosila z ženo, da pri Jezusu izprosiš milosti za naju, da bi najin zakon blagoslovil z otrokom. Danes pa se ti zahvaljujem za to milost, saj naslednji mesec pričakujeva naraščaj (po treh letih zakona).

V. S. in mož J. se ti še enkrat iz vsega srca zahvaljujeta za še drugega otročička. Prosiva te, da bi se oba rodila zdrava in da bi bila pridna otroka ter dobra človeka. Hvala ti, Marija, za vse.

Marija, prosim, da bi me čuvala in vodila v življenju, in daj, da bi se mi uresničila moja največja želja, spočeti zdravega otroka - od človeka, ki ga nadvse ljubim.

Zahvaljujem se, draga Marija, da si uresničila mojo prošnjo za mojo hčerko M., da je postala noseča.

Mariji zahvala! Žena je zanosila. Prosim za zdravega otroka in čim več otrok. Prosim tudi za zdravje svoje žene, mame, otroka, vse prijatelje, sorodnike in znance. Za zdravje, Marija, pomagaj. Hvala!

Draga Marija. Spet sva te prišla z možem obiskati in se ti posvetiti. Želiva si, da bi bila zdrava in srečna ter da bi se nama izpolnila vroča želja. Ta najina želja pa je, da bi srečno zanosila in rodila zdravega otroka. Želiva in te prosiva za tvojo pomoč. Iskrena hvala in bodi blagoslovljena vedno med nami. Prosiva te tudi za zdravje moje mame in brata.

NEKAJ PROŠENJ ZA REŠITEV IZ BREZNA OMAME IZ ROMARSKIH KNJIG V LETIH 1958 - 1995

„Preljubezniva Marija, milostno se ti priporočam, odvarni toto pijanost in požrešnost od naše hiše, milostno se, preluba (Ma)rija, pripor(očam) tebi in tvojemu sinu, reši mene te nesreče, od hiše preubarni (spreobrnj?), ljuba Marija, navernika (nevernika). Prosim tudi za zdravje za pri ljudeh in pri žvini in pri svinjah - usliši me, preljuba mati, na to prošnjo, sem že štirikrat prirajžala k tebi, ljuba Marja (Marija). Prosim te, usliši mojo prošnjo.“

Tisočera Ti hvala za vso pomoč v naši družini. Naš oče ne hodi več pijan ter bolan. Tisočera Ti hvala. Mati in 5 otrok.

O Marija, usliši moje težave in usmili se me in odvrzi pijanca stran od mene in obvaruj mi otroke; prosim te še enkrat, usmili se me.

Marija Pomagaj, prosim te, pomagaj mi za moža proti alkoholu, ker trpim jaz in moja družina. Marija Pomagaj, usliši mojo prošnjo. Mož je J. T. Zaposim jaz, žena T. M.

Marija, prosim te, če mi pomagaš pri učenju in zdravju, pa da atek ne bi bil pjanc.

Marija, prosim Te, odvrni mojega moža od alkohola, daj zdravje vsem domačim.

O Marija!

Prosim te, da mi čuvaš starše in brata, kakor tudi vse sestre. Obenem te prosim še za mojo malenkost, da me obvaruješ takšnega življenja, kod sem ga imel do sedaj. Želim si, da nikoli več ne bi pil in se potikal po svetu ter v zaporih, kod se mi je to dogajalo do sedaj, ter da bi imel večjo voljo do dela.

Velika ti hvala, o Marija!

Prosim, Marija, osliši prošnjo, da ne bo sin piv in vedel, da ima mesec 30 dni.

Marija, pomagaj mojemu očetu, da ga ne bo več zaslužnjevala pijača - prosim te, pomagaj mu. Pomagaj še meni, da bom v šoli popravila svoj uspeh.

Marija, prosim te, Marija, da bi mojega očeta odvrnila od pijače, alkohola in kajenja.

Marija, pomagaj ti nam, da bo bolje pri nas, da se me sin spreobrne od vsega alkohola in družbe. Marija, pomagaj nam.

Marija! Prosim Te: pomaga(j) mojemu sinu J., da opusti pijačo, da bo ostal zdrav. Marija, prosim Te tudi za vse moje otroke, vnukinjo in vnuke, da ostanejo zdravi. Marija, Hvala ti!

Marija, prosim Te, pomagaj mi pri spreobrnitvi zaradi pijače - mojega moža, pomagaj mi za zdravje tvoje družine - posebno mlajšega sina ter da bi mi ostali zdravi starši.

ZNAMENJA, KAPELICE, OLTARJI

Nismo še prešteli, koliko je po Sloveniji znamenj, kapelic, oltarjev s kopijami Layerjeve Marije Pomagaj. Že samo na Gorenjskem več deset kapel in znamenja, posvečenih Mariji Pomagaj.

POTI

Razgibano naravno okolje dobrav nas med Savo in Dobrčo sprejme v prelestnem prelivanju polj, gozdov, potočkov. Naravna dediščina se nam odkriva tudi ob poteh, ki so nastale ob Brezjah in Mariji Pomagaj.

BOŽJA POT OD OTOČ DO BREZIJ

Tri kilometre dolga romarska pot od železniške postaje na Otočah do bazilike Marije Pomagaj vodi od Otoč skozi Posavec, po cesti mimo kapelice sv. Janeza Nepomuka preko gozdička Boštek in naprej preko polj skozi podvoz pod avtocesto v vas Brezje.

POT MIRU

Brezjanska Pot miru je krožna pohodniška pot pod vodilom »sožitje človeka z naravo v veri in miru«. Pot se začne pri baziliki Marije Pomagaj, ima brezjanski in peraški del. Na poti sta slapova potoka Peračica in nekdanji kamnolom zelenega kamna – peračiškega tufa.

Poteka v dveh inačicah, ena je dolga 2,5, druga pa 5,7 kilometra.

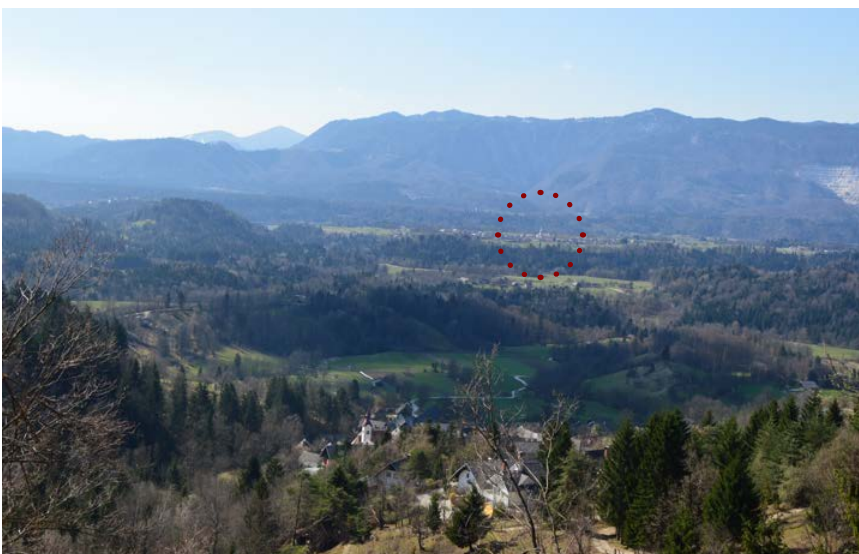
ROŽNOVENSKA POT

Rožnovenska pot ima v tlorisu obliko rožnega venca ob štirih cerkvah: bazilika Marije Pomagaj na Brezjah, sv. Neža na Brezjah pri Tržiču, sv. Janez Krstnik v Kovorju in sv. Jakob v Lešah. Pot je dolga 12 kilometrov. Ima oznake, usmerjevalne table, klopi, ob njej so kvadri, na katerih so logotipi, ki povedo romarjem, kateri del rožnega venca molijo. Pot gre od bazilike Marije Pomagaj na Brezjah do razpotja pred Peračico, nato je veseli del od razpotja pred Peračico do Hudega, svetli del od Hudega do Brezij (sv. Neža) pri Tržiču, žalostni del od Brezij pri Tržiču do Leš, častitljivi del od Leš preko Peračice do razpotja pred Peračico in sklepni del od razpotja do bazilike Marije Pomagaj.

V okviru društva »Sveta Neža« z Brezij pri Tržiču je skupina »Prijatelji rožnovenske poti«, ki organizira romanja.

Pogled od Brezij proti Dobrči

Pogled od Hudega Grabna proti Brezjam

